

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Darek Doležal

**Předkupní právo k neinkorporovanému podílu
ve společnosti s ručením omezeným**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 5. 6. 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 325 176 znaků včetně mezer.

Darek Doležal v.r.

diplomant

V Liberci dne 5. 6. 2024

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucí této diplomové práce prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. za cenné rady, připomínky a vždy efektivní a rychlou komunikaci. Současně děkuji své rodině a přítelkyni Lucii za jejich neutuchající podporu v průběhu mého studia.

Velké díky patří Robertu Musilovi a Martinu Havelkovi, kteří mě poslední tři roky jako mentoři zasvěcovali do tajů nejen obchodního práva a poskytovali mi přitom významné příležitosti v právní praxi. Velmi si této důvěry vážím.

Obsah

Seznam zkratk	- 7 -
Úvod	- 9 -
1 Předkupní právo	- 12 -
1.1 Pojem a institut předkupního práva	- 12 -
1.2 Hospodářský a ekonomický význam	- 13 -
1.3 Třídění předkupních práv	- 14 -
1.3.1 Obligační předkupní právo	- 15 -
1.3.2 Věcné předkupní právo	- 15 -
2 Podíl	- 17 -
2.1 Podíl jako věc	- 17 -
2.2 Dispozice s podílem	- 19 -
3 Obligační předkupní právo k neinkorporovanému podílu	- 21 -
3.1 Pojem a význam	- 21 -
3.1.1 Význam obligačního předkupního práva	- 22 -
3.2 Vznik obligačního předkupního práva a jeho trvání	- 24 -
3.2.1 Převoditelnost podílu	- 24 -
3.2.2 Ujednání o obligačním předkupním právu k podílu	- 27 -
3.3 Zánik obligačního předkupního práva k podílu	- 35 -
3.4 Realizace obligačního předkupního práva k podílu	- 37 -
3.5 Následky nedodržení obligačního předkupního práva a ochrana předkupníka	- 41 -
3.5.1 Uplatnění předkupního práva jako rozvazovací podmínka	- 42 -
3.5.2 Náhrada škody	- 46 -
3.5.3 Smluvní prostředky ochrany předkupníka	- 47 -
4 Věcné předkupní právo k neinkorporovanému podílu	- 49 -
4.1 Pojem a význam	- 49 -
4.2 Krátký exkurz do problematiky jiných věcných práv k podílům	- 51 -

4.3	Založení věcného předkupního práva k podílu a jeho trvání	- 51 -
4.3.1	Ujednání o věcném předkupním právu	- 53 -
4.3.2	Vznik věcného předkupního práva	- 57 -
4.4	Realizace a zánik věcného předkupního práva k podílu	- 67 -
4.4.1	Realizace	- 67 -
4.4.2	Zánik	- 70 -
4.4.3	Kolize věcných předkupních práv k podílu	- 76 -
4.5	Následky nedodržení věcného předkupního práva a ochrana předkupníka	- 79 -
4.5.1	Retrakt	- 79 -
4.5.2	Jiné důsledky nesplnění nabídkové povinnosti	- 82 -
5	Korporační předkupní právo k neinkorporovanému podílu	- 84 -
5.1	Pojem korporačního předkupního práva	- 84 -
5.2	Zřízení korporačního předkupního práva	- 86 -
5.2.1	Korporační předkupní právo jako druhotvorné ujednání společenské smlouvy	- 88 -
5.3	Realizace korporačního předkupního práva	- 91 -
5.3.1	Pluralita korporačních předkupníků	- 92 -
5.4	Prolínání konstrukcí s obligačním a věcným předkupním právem	- 96 -
5.5	Korporační předkupní právo a omezená převoditelnost podílu	- 97 -
5.5.1	Předkupní právo omezující převoditelnost podílu	- 98 -
5.5.2	Předkupní právo neomezující převoditelnost podílu	- 102 -
5.5.3	Kombinace předkupního práva a jiných omezení převoditelnosti podílu	- 103 -
6	Zákonná předkupní práva k podílům ve společnosti s ručením omezeným	- 105 -
6.1	Pojem a povaha zákonných předkupních práv	- 105 -
6.2	Konkrétní zákonná předkupní práva k podílu v zákoně o obchodních korporacích ..	- 106 -
6.2.1	Společné otázky	- 108 -
6.2.2	Kolize zákonných a věcných předkupních práv	- 112 -
	Závěr	- 114 -

Seznam použitých zdrojů	- 119 -
Abstrakt	- 131 -
Abstract	- 132 -

Seznam zkratek

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník, ve znění novel)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník, ve znění novel)
EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung (německá společnost s ručením omezeným)
GmbHG	Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (německý zákon o společnostech s ručením omezeným, ve znění novel)
InsZ nebo insolvenční zákon	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
NŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
ObchZ nebo obchodní zákoník	Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ nebo občanský soudní řád	Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ nebo občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OZ 1964 nebo občanský zákoník z roku 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů
polský občanský zákoník	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny (polský občanský zákoník, ve znění novel)
VeřDr	Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
VeřRej nebo zákon o veřejných rejstřících	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 33/2020 Sb.	Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony
ZOK nebo zákon o obchodních korporacích	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
ZPřem nebo zákon o přeměnách	Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Z hlediska analytické definice vlastnického práva je jedním z klíčových dílčích práv vlastníka právo věc zcizit. Podle principu autonomie vůle, na kterém staví současné soukromé právo, je na vlastníkovi rozhodnout se, komu věc prodat. Je to ale právě předkupní právo, všem jistě známý pojem, co představuje určité omezení této vůle – vlastník je, naplní-li se předvídané podmínky, povinen věc prodat nikoliv osobě, s níž ohledně věci kontrahoval (koupěchtivému), nýbrž osobě, které svědčí předkupní právo. Typické je, že vlastník svou budoucí vůli tímto způsobem dopředu omezí dobrovolně a sjedná předkupní právo smlouvou, není však ani vyloučeno, že předkupním právem bude zatížen ze zákona.

Od rekonstrukce soukromého práva, na jejímž základě se právní úprava obchodních korporací vydělila do samostatného právního předpisu, se významně změnilo i nahlížení na podíl v obchodní korporaci jako předmět právních vztahů.¹ S podílem lze v mezích právního řádu volně nakládat, zejména lze převádět vlastnické právo k němu nebo jej zatěžovat věcnými právy.

Právě spojení dvou výše uvedených fenoménů – předkupního práva a podílu ve společnosti s ručením omezeným – je předmětem mého zájmu a tématem této diplomové práce. Předkupní právo k podílu není ničím výjimečným, domnívám se, že každý právník se alespoň jednou za čas s předkupním právem k podílu setká, ať již v dohodě společníků o výkonu jejich práv, ve společenské smlouvě nebo ve smlouvě o převodu podílu – předkupní právo k obchodnímu podílu, byť jen obligační povahy, bylo totiž aprobováno judikaturou² již za účinnosti obchodního zákoníku. Touto diplomovou prací bych tudíž rád navázal na existující odbornou literaturu, zejména na odborný článek prof. Černé,³ nicméně účelem není jen bezhlavé tlumočení názorů, kladu si za cíl poskytnout kritickou úvahu k problematickým, byť již řešeným, aspektům předkupního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným a přispět tím do odborné diskuze. Současně nelze přehlížet fakt, že existuje velké množství otevřených dosud neprobádaných otázek, jejichž nastínění a úvahy o jejich možném řešení považuji za klíčový cíl této závěrečné práce.

Diplomová práce je za uvedenými účely pomyslně rozdělena do pěti oblastí. První oblast představuje základní východiska a je reprezentována prvními dvěma kapitolami, ve kterých si kladu za cíl uvést čtenáře do obecné problematiky předkupního práva a podílu v obchodní korporaci tak, aby další již podrobný výklad byl co možná nejsrozumitelnější. Druhou oblast tvoří

¹ Srov. HAVEL, B. § 31 [Vymezení podílu]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 67.

² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004.

³ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316.

kapitola o obligačním předkupním právu k podílu, jež představuje výchozí řešení vztahu předkupního práva a podílu. Třetí oblast je věnována věcnému předkupnímu právu k podílu, které je jakýmsi kvalitnějším, avšak náročnějším řešením předkupního práva. Ve čtvrté oblasti je poskytnut ucelený výklad ke korporacnímu předkupnímu právu, které představuje právě ve vztahu k podílu ve společnosti s ručením omezeným specifickou podobu předkupního práva. Na závěr, v páté oblasti, je věnována pozornost zákonným předkupním právům k podílům, kterými se snaží zákonodárce chránit některé dílčí zájmy společníků.

Mou ambicí je poskytnout exaktní a srozumitelný rozbor toho, jakými způsoby je možné o předkupním právu k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným uvažovat, jak se tyto různé formy předkupních práv k neinkorporovanému podílu zřizují, co je jejich obsahem, jaké mají mezi sebou vztahy a v neposlední řadě, jaké mají dopady pro jednotlivé účastníky právního poměru vznikuvšího z předkupního práva. I přes to, že diplomová práce by měla působit komplexně, za své klíčové výzkumné otázky považuji následující. Otázku ochrany předkupníka (resp. i dlužníka) v jednotlivých formách předkupních práv k podílům ve společnosti s ručením omezeným, se zaměřením na otázku aplikace § 2145 OZ a její praktické dopady na předkupníka podílu a dále se zaměřením na otázku zachování věcného předkupního práva při zánicích, potažmo změnách podílu. Otázku zakládání věcného předkupního práva s důrazem na význam a povahu obchodního rejstříku a jeho nedostatků. Otázku realizace věcného předkupního práva k podílu, *in concreto* otázky (ne)potřebnosti korporacních souhlasů a otázky retraktu předkupníka. Otázku korporacních ujednání předkupního práva ve vztahu k převoditelnosti podílu, a to zejména ve světle německé právní úpravy. A v neposlední řadě otázku povahy, významu a rozsahu zákonných předkupních práv k podílům ve společnosti s ručením omezeným, počítaje v to kogentnost těchto práv, stejně jako jejich možnou kolizi s věcnými smluvními předkupními právy. Rád bych však zopakoval, že uvedené není vyčerpávajícím seznamem, v rámci jednotlivých částí a kapitol se snažím průběžně klást dílčí vědecké otázky, na které nabízím čtenáři řešení, více či méně opřené o závěry soudní praxe či odborné literatury.

Jelikož je předkupní právo tradiční součástí i zahraničních právních řádů, neomezují se v diplomové práci jen na výklad českých právních norem, odborných názorů a judikatury. V rámci jednotlivých kapitol se snažím reprodukovat i názory vyslovené zahraničními soudy nebo právními teoretiky. S ohledem na nespornou inspiraci české úpravy předkupního práva německým BGB využívám pro účely komparace hojně právě německého práva.

K zodpovězení předestřených výzkumných otázek se snažím využít širšího spektra vědeckých metod. Vycházím z metody popisné, zejména ve vztahu k právním normám rámuujícím

předmět této práce. Významně využívám metodu analýzy ve vztahu k existující judikatuře a odborné literatuře. S ohledem na často neřešené jsou využity rovněž metody syntézy, indukce, dedukce a analogie v rámci právní úpravy. Díky podobnosti zahraničních právních úprav hraje v práci významnou roli taktéž metoda komparační, kterou se snažím propojovat s již zmíněnými metodami.

I s ohledem na zaměření této práce není věnována bližší pozornost otázkám předkupního práva k podílům inkorporovaným do cenných papírů, tedy předkupnímu právu ke kmenovému listu nebo akciím, stejně tak není věnována ani pozornost předkupnímu právu v jiných typech obchodních korporací, než je společnost s ručením omezeným.

1 Předkupní právo

1.1 Pojem a institut předkupního práva

Předkupní právo je jedním z klasických institutů soukromého práva s velmi dlouhou historií. S prvními zmínkami o předkupním právu, resp. o právu přednostní koupě, se můžeme setkat již ve starověku, konkrétně v Egyptě za vlády Ptolemaiovců.⁴ Předkupní právo představuje primárně právní vztah mezi dlužníkem a předkupníkem. Předkupníkem je osoba, které předkupní právo svědčí, je z něho oprávněna. Předkupník má právo, aby mu dlužník nabídl věc ke koupi pro případ, že by ji prodával třetí osobě, kterou zákon označuje za koupěchtivého. S tímto právem koresponduje povinnost dlužníka nabídku předkupníkovi učinit.⁵ Koupěchtivý stojí na počátku mimo právní vztah předkupníka a dlužníka, avšak na jeho právním jednání (uzavření smlouvy s dlužníkem) je závislá dospělost předkupního práva, proto je na vztah nahlíženo jako na tripartitní právní poměr.⁶

Objektem⁷ předkupního práva je vždy věc. Mohou jím být jak věci movité, tak věci nemovité, stejně jako věci hmotné i věci nehmotné.⁸

Právní úpravu předkupního práva lze považovat za koncentrovanou. Předkupní právo je upraveno v části čtvrté občanského zákoníku. Systematicky je zařazeno do oddílu upravujícího závazek koupě, při níž může vystupovat jako tzv. vedlejší ujednání. Podle § 2140 odst. 2 druhé věty OZ je však možné předkupní právo ujednat i mimo souvislost s kupní smlouvou, tedy zvláštní smlouvou. Takový postup jednoznačně převažuje v případech zřízení předkupního práva k podílům v obchodních korporacích. Dílčí úpravu institutu předkupního práva pak nalezneme i v jiných částech občanského zákoníku, případně v jiných právních předpisech. Ve většině se však jedná jen o ustanovení, ze kterých vyplývají zákonná předkupní práva.

Ačkoliv se z § 2140 odst. 1 OZ podává, že povinnost dlužníka nabídnout věc předkupníkovi ke koupi vzniká jen v případě, že ji chce prodat (tj. směniti ji za peníze) třetí osobě, je možné podle

⁴ SCHURIG, K. *Das Vorkaufsrecht im Privatrecht: Geschichte, Dogmatik, ausgewählte Fragen*. Berlin: Duncker & Humblot, 1975, s. 18.

⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4308/2009.

⁶ TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 311.

⁷ S pojmem objekt pracuje Eliáš (ELIÁŠ, K. *Předkupní právo jako obligace I*. Ad Notam, 2006, č. 1, s. 3-7, s. 4) nebo Porod (POROD, J. § 2140 [Předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2315); Naopak v judikatuře se pravidelně hovoří o předmětu předkupního práva (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4308/2009; Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 156/05).

⁸ Shodně i v historické literatuře KUBEŠ, V. In: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 818.

odst. 2 zmíněného paragrafu rozšířit předkupní právo i na jiné způsoby zcizení. Nejčastějšími jinými způsoby zcizení bude směna a darování, v oblasti obchodních korporací můžeme uvažovat i vkladu věci do základního kapitálu a příplatku mimo základní kapitál.⁹ Možnost rozšířit předkupní právo na jiné způsoby zcizení již byla výslovně upravena i v občanském zákoníku z roku 1964, což odpovídá i nynější slovenské právní úpravě.¹⁰ Na druhé straně takto výslovná úprava absentuje například v BGB, i přes to však v německé právní nauce není pochyb o možnosti sjednat si předkupní právo i pro jiné způsoby zcizení s odkazem na autonomii vůle.¹¹ V případě ujednání předkupního práva i pro jiné způsoby zcizení je vhodné dohodnout i budoucí kupní cenu, která má být při uplatnění předkupního práva předkupníkem uhrazena, jinak dojde k jejímu stanovení odhadem,¹² což odpovídá i závěrům Nejvyššího rakouského soudního dvora.¹³

1.2 Hospodářský a ekonomický význam

Jak již napovídá výše uvedená definice předkupního práva, jeho účelem je umožnit jiné osobě, aby v budoucnu, po splnění podmínek, nabyla věc do svého vlastnictví. Jiná osoba tedy, byť není vlastníkem, má přímý vliv na její další osud.

Jak uvádí Svoboda s odkazem na německou právní nauku, lze rozlišit dva hlavní účely sjednávání předkupního práva, konkrétně motiv obranný a motiv směřující k nabytí věci.¹⁴ Je zřejmé, že první jmenovaný míří na situace, kdy předkupník nechce, aby nabyla věc třetí osoba, případně nechce, aby ji nabyla určitá osoba nebo určitý okruh osob, v případě, že k tomu má dojít pak jednoduše uplatní předkupní právo. Na druhé straně v případě motivů směřujících k nabytí věci chce předkupník nabýt vlastnické právo a předkupní právo mu slouží jako prostředek na cestě dosáhnout tohoto cíle. Cíl nabýt věc do svého vlastnictví je typicky podložen dalšími důvody, jako je například vidina budoucí investiční příležitosti.

⁹ Shodně POROD, J. § 2140 [Předkupní právo]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2316.

¹⁰ § 602 odst. 2 zákona č. 40/1964 Zb., Občianskeho zákonníku: „*Také právo možno dohodnúť aj pre prípad iného scudzenia veci než predajom.*“

¹¹ Srov. FAUST, F. § 463 *Voraussetzungen der Ausübung*. In: HAU, W., POSECK, R. a kol. *Beckscher Online-Kommentar zum BGB, Hau/Poseck*. 67. Edition. München: C.H. Beck, 2023. [online]. [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKBGB_67%2FBGB%2Fcont%2FBECKOKBGB%2eBGB%2eP463%2ehtm, marg. č. 20.

¹² TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 319.

¹³ Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 22. 9. 1993, sp. zn. 5 Ob 64/93.

¹⁴ SVOBODA, L. *Předkupní právo*. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2005, s. 6.

Domnívám se však, že tyto dva motivy se navzájem nevylučují, naopak se mohou v čase spojovat, případně zase oddělovat, a to zejména proto, že pokud je motivem předkupníka nabytí vlastnické právo k věci, je jeho sekundárním záměrem i vyloučit z této možnosti ostatní osoby.

Předkupní právo v oblasti práva obchodních korporací může sloužit zejména k uzavření *otevřených společností*.¹⁵ Jsem toho názoru, že jde o projev ochranného motivu předkupního práva, jak byl popsán výše. Tento přístup lze demonstrovat na jednoduchém příkladu. Podíl ve společnosti je volně převoditelný, společníci nechtějí podstoupit riziko toho, že do jejich společnosti vstoupí třetí osoba, se kterou se nechtějí na činnosti společnosti účastnit, na druhé straně by však podmínění souhlasu valné hromady bylo v jejich očích nepřiměřeným omezením, proto si zřídí ke svým podílům vzájemně předkupní práva. V případě, že budou zbylí společníci souhlasit se třetí osobou, která má podíl nabytí, nemusí činit žádné kroky, na druhé straně v případě, že by třetí osoba pro ně byla nepřijatelná natolik, že raději zaplatí kupní cenu ve výši, jakou sama tato třetí osoba převodci nabízí, mohou jejímu vstupu do společnosti zabránit uplatněním svého předkupního práva.

Druhý jmenovaný motiv není vyloučen, byť se domnívám, že bude spíše upozaděn. Pro zájemce o podíl z vně společnosti je totiž silnou překážkou tradiční vysoká *uzavřenost* českých obchodních korporací, která brání tomu, aby do společností majetkově vstupovaly osoby, které neprojdou určitými schvalovacími mechanismy uvnitř společnosti.¹⁶

1.3 Třídění předkupních práv

V základní rovině můžeme předkupní práva řadit do dvou skupin. V odborné literatuře se tyto skupiny označují jako *smluvní předkupní právo* a *zákoné předkupní právo*,¹⁷ a to již historicky.¹⁸ Pojem zákonného předkupního práva užívá výslovně i sám občanský zákoník, který

¹⁵ Za otevřené společnosti jsou považovány společnosti, jejichž podíl se vždy dědí a je volně převoditelný, není-li jiného ujednání ve stanovách (Srov. EICHLEROVÁ, K. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 342); Z anglosaském prostředí k tomu srov. FLEISCHER, H. *Comparative Corporate Governance in Closely Held Corporations*. In: GORDON, J. N., RINGE, W. a kol. *The Oxford Handbook of Corporate Law and Governance*. Oxford University Press, 2015, s. 679-718, s. 679 an.

¹⁶ O fenoménu uzavřenosti obchodních korporací v českých poměrech svědčí mimo jiné i pouhých 13 společností, které byly k roku 2017 veřejně obchodovatelné na regulovaném trhu (DE LA CRUZ, A., MEDINA, A., TANG Y. *Owners of the World's Listed Companies*, OECD Capital Market Series, Paris, 2019. [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/corporate/ca/Owners-of-the-Worlds-Listed-Companies.pdf>, s. 8).

¹⁷ Srov. ŠVESTKA, J. a JEHLIČKA, O. *Nad předkupním právem*. Právní rozhledy, 1994, č. 5, s. 160-167, s. 160 an.; SPÁČIL, J. *Zákonné předkupní právo, darování a směna spoluvlastnického podílu*. Právní rozhledy, 2009, č. 11, s. 396-401, s. 396 an.

¹⁸ KUBEŠ, V. In: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 810.

v přechodném ustanovení § 3062 OZ jako zákonné předkupní právo označuje právo spoluvlastníků založené podle občanského zákoníku z roku 1964.

Rozdíl mezi oběma pojmy je na první pohled zřejmý, smluvní předkupní právo je závislé na vůli stran, které mezi sebou založí závazek z předkupního práva, ať již ve smlouvě kupní nebo jiné typizované či inomínátní. Naproti tomu pojem zákonného předkupního práva značí, že jeho vznik je vázán na právní normy obsažené v zákonech.¹⁹

Dlužník s předkupníkem mají v rámci smluvního předkupního práva v zásadě dvě možnosti, a to zřídit předkupní právo jako právo čistě obligační nebo jako právo věcné. V souladu s recentní obchodněprávní teorií můžeme hovořit ještě o předkupním právu korporacním.²⁰

1.3.1 Obligační předkupní právo

Obligační předkupní právo vzniká už na základě smlouvy mezi předkupníkem a dlužníkem a od té chvíle je účinné, neujedná-li si strany jinak. Obligační předkupní právo je sjednáno s účinky jen *inter partes*, jinými slovy nelpí na samotné věci, která je objektem (předmětem) předkupního práva a vyznačuje se nižší mírou právní jistoty dlužníka, kterému zákon víceméně nenabízí efektivní ochranu jeho práva.

1.3.2 Věcné předkupní právo

Ujedná-li dlužník s předkupníkem předkupní právo jako právo věcné, vzniká předkupníkovi možnost účinnější ochrany v případě, že dlužník svou povinnost nabídnout věc ke koupi předkupníkovi řádně nesplní. Předkupní právo totiž v takovém případě lpí na věci, má absolutní povahu a působí vůči každému (*erga omnes*).

Předkupník má právo se, v souladu s § 2144 odst. 1 OZ, domáhat na nástupci druhé strany, tj. na koupěchtivém, který věc skutečně nabyt, aby věc předkupníkovi za příslušnou úplatu prodal, v judikatuře a odborné literatuře je pro toto právo dlužníka užíván pojem *retrakt*.²¹

Zákon nijak nereguluje katalog věcí, ke kterým je možné věcné předkupní právo zřídit. Typické je věcné předkupní právo k těm věcem, které jsou evidovány ve veřejných seznamech, zejména tedy k pozemkům, případně stavbám, které nejsou součástí pozemku. Vznik věcného

¹⁹ Ale ani předkupní právo založené podzákoným právním předpisem by, s ohledem na závěry Ústavního soudu, nemělo být z hlediska chráněných práv závadné (srov. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17).

²⁰ Srov. ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 305 an.; dále DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 271 [Důsledky nedodržení omezení převoditelnosti akcií]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1326.

²¹ Ze soudní praxe např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 805/2021.

předkupního práva je v těchto případech vázán na zápis do veřejného seznamu (§ 2128 OZ). Na druhé straně není překážkou vzniku věcného předkupního práva skutečnost, že zatížená věc není evidovaná ve veřejném seznamu.²² Věcné předkupní právo v takovém případě vzniká už účinností smlouvy, kterou je ujednáno, a do veřejného seznamu není možné ho zapsat.²³ Pro založení věcného předkupního práva k neinkorporovaným podílům volí právní předpisy specifický přístup, o kterém bude pojednáno v podrobnostech dále.

U předkupního práva k věci, která není zapsaná ve veřejném seznamu, lze ale ochranu předkupníka považovat za oslabenou, protože podle § 1107 odst. 1 OZ: *„Kdo nabude vlastnické právo, přejímá také závady vážnoucí na věci, které jsou zapsány ve veřejném seznamu; jiné závady přejímá, měl-li a mohl-li je z okolností zjistit nebo bylo-li to ujednáno, anebo stanoví-li tak zákon.“* Předkupní právo, resp. povinnost podrobit se retraktu, je v takovém případě závada, která, pokud o ni koupěchtivý nevěděl a ani vědět neměl a nemohl, zaniká spolu s převodem nebo přechodem vlastnického práva. Předkupník tak s retraktem nemusí být úspěšný i přes to, že si předkupní právo s dlužníkem ujednal jako právo věcné.

²² Shodně a v podrobnostech POROD, J. § 2144 [Věcné předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2320; Opačně však TICHÝ, L. § 2144 [Účinky věcného předkupního práva]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 914.

²³ Srov. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 33 Ca 40/97.

2 Podíl

Jak bylo naznačeno výše, otázky předkupního práva k podílu v obchodní korporaci jsou velmi komplexní a nelze na ně poskytnout odpovědi bez toho, aniž by byla vymezena základní podstata podílu v obchodní korporaci vůbec.

2.1 Podíl jako věc

Podíl v obchodní korporaci je definován v § 31 ZOK, který stanoví, že podíl představuje účast společníka (v této) obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Definice v sobě spojuje jednak kvantitativní stránku podílu – tj. míru účasti na obchodní korporaci – a jednak kvalitativní stránku podílu – tj. práva a povinnosti spojené s účastí v obchodní korporaci.²⁴

Mimo výše uvedenou definici je pro podíl zásadní, že jde o věc v právním smyslu, když naplňuje definici věci v § 489 OZ, což bylo opakovaně potvrzeno Nejvyšším soudem.²⁵ Pokusíme-li se podíl zařadit do jednotlivých věcněprávních kategorií, je takové zařazení závislé především na tom, zda jde o podíl neinkorporovaný nebo inkorporovaný.

Neinkorporovaným podílem je podíl v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem (je nevtělený do hmotného nosiče, resp. do určité evidence).²⁶ V takovém případě je zřejmé, že podíl je ve smyslu § 496 odst. 2 OZ věcí nehmotnou, když nemá hmotnou podstatu²⁷ a zároveň je podle § 498 odst. 2 OZ věcí movitou.

V případě inkorporovaných podílů je otázka složitější. Inkorporovaný podíl totiž znamená jednak podíl, který je vtělen do cenného papíru, ale i podíl, který je představován zaknihovaným cenným papírem. U prvního jmenovaného není sporu o tom, že jde o věc movitou hmotnou, když podíl představuje fyzicky hmatatelný cenný papír. Ve druhém případě má podíl, i přes své zaknihování, nadále povahu movité věci nehmotné.²⁸

Za inkorporovaný podíl považujeme podíl, který je vtělen do akcie vydané akciovou společností (§ 256 ZOK), která může být cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem,

²⁴ Blíže např. ČERNÁ S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 129–134; dále POKORNÁ, J. § 31 [Vymezení podílu]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 153 an.

²⁵ Např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016.

²⁶ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1018/2021.

²⁷ Srov. HAVEL, B. § 31 [Vymezení podílu]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 77.

²⁸ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 256 [Akcíe]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1202 an.

případně který je vtělen do zatímního listu (§ 285 ZOK), který je možné vydat do doby splacení emisního kursu. Na druhé straně v akciové společnosti je podíl neinkorporovaný do chvíle, kdy je akcie splacena (není-li vydán zatímní list) a vydána.²⁹ Dalším inkorporovaným podílem je podíl ve společnosti s ručením omezeným, který je vtělen do kmenového listu (§ 137 ZOK), který může být emitován společností s ručením omezeným výlučně jako cenný papír na řad, bez možnosti jeho zaknihování (§ 137 odst. 3 ZOK). Zbylé podíly, tj. podíl ve veřejné obchodní společnosti, podíl v komanditní společnosti, podíl, který není představován kmenovým listem ve společnosti s ručením omezeným a družstevní podíl v družstvu jsou podíly neinkorporovanými.

Rozlišování mezi inkorporovaným a neinkorporovaným podílem má zásadní význam. Právní řád na několika místech obsahuje rozličnou právní úpravu pro podíly podle toho, zda jsou inkorporovány nebo neinkorporovány.³⁰ Důvod pro tento postup je zřejmý, v případě neinkorporovaného podílu je předmětem daného právního vztahu nehmotná (movitá) věc, naproti tomu v případě cenného papíru je předmětem právního vztahu sice pořád podíl v obchodní korporaci, je však představován cenným papírem (zaknihovaným cenným papírem), jehož povaha zpravidla vyžaduje jiný přístup.³¹ Stejný význam má toto rozlišování v případě zřizování, vzniku a výkonu předkupního práva k podílu v obchodní korporaci.

S ohledem na zaměření této diplomové práce bude od této chvíle věnována pozornost téměř výhradně neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným, proto nebude-li tedy stanoveno výslovně jinak, znamená pojem podíl nadále jen neinkorporovaný podíl ve společnosti s ručením omezeným a pojem společnost právě společnost s ručením omezeným. Jsem však toho názoru, že následující pojednání budou přiměřeně použitelná i pro podíl komanditisty v komanditní společnosti.³²

²⁹ LÁLA, D., DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 256 [Akcie]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1218.

³⁰ Např. úprava zástavního práva podrobně rozlišuje mezi zastavením nevtěleného podílu v korporaci podle § 1320 OZ a zastavením cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru podle § 1328 an. OZ.

³¹ Např. zástavní právo k akci na jméno vzniká rubopisem a předáním věřiteli, to není u neinkorporovaného podílu možné, proto je pro vznik zástavního práva k neinkorporovanému podílu nutné provést jeho zápis do obchodního rejstříku.

³² I podíl v komanditní společnosti je věc (jde o podíl podle obecného § 31 ZOK) a je podle § 123 ZOK převoditelný za přiměřené aplikace podmínek převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným. Jsem přesvědčen, že § 123 ZOK se použije jen na podíl komanditisty, nikoliv komplementáře – v podrobnostech blíže PATĚK, D. *O (ne)převoditelnosti podílu komplementáře*. *Obchodněprávní revue*, 2018, č. 1, s. 13-21, s. 13 an. Bylo by tak nepřiměřeným zásahem do autonomie vůle komanditisty komanditní společnosti a potenciálního zájemce o účast v ní, pokud by neměli možnost ujednat mezi sebou předkupní právo k tomuto podílu, a to ve všech možných variantách, které jsou přípustné pro podíl ve společnosti s ručením omezeným.

2.2 Dispozice s podílem

Jestliže je podíl věcí, jak je popsáno výše, potom je předmětem vlastnického práva a někomu patří.³³ Podíl zásadně vlastní společník společnosti.³⁴ Vlastnické právo k podílu jako právo věcné působí vůči všem (*erga omnes*), všichni ho musí respektovat a zdržet se zásahů do něho.³⁵ Vlastník pak může s podílem jako s věcí nakládat, nikoliv však vždy zcela volně, zejména musí respektovat omezující pravidla, která mohou pro některé dispozice s podílem stanovit zvláštní podmínky nebo je zcela vyloučit. Zdrojem těchto pravidel je zejména zákon a společenská smlouva.³⁶

Jak bylo popsáno shora, podíl je celistvou věcí, která zahrnuje více práv a povinností, jež jsou s účastí v obchodní korporaci spojené. Celistvý přístup k podílu je nutné zachovat i při nakládání s podílem. V případě, že vlastník bude podíl převádět, či s ním jinak disponovat, činí tak ve vztahu ke všem právům a povinnostem z něho plynoucím (*uno actu*).³⁷ Uvedené pravidlo je nicméně modifikováno institutem samostatně převoditelných práv, která jsou zákonem předvídaná toliko v ustanoveních týkajících se akciových společností (§ 281 ZOK), nicméně jejich uplatnění i ve společnosti s ručením omezeným bylo popsáno v judikatuře a odborné literatuře již za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964.³⁸ Je tak teoreticky možné si představit i situaci, kdy bude zřízeno předkupní právo jen k některému ze samostatně převoditelných práv pro případ jejich (ať už úplatného, tak i neúplatného) převodu na třetí osobu.

Hovoříme-li o nakládání s podílem, převažujícím způsobem, jakým je s podílem nakládáno, je jeho převod na jiného společníka nebo třetí osobu.³⁹ Dále je možné uvažovat nad

³³ K tomu, že podíl bude věc ničí by dojít nemělo, právní řád takovým situacím předchází a zároveň, jak vyplývá ze soudní praxe, podíl nelze derelikvovat (Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 14 Cmo 141/2019).

³⁴ Nabyvatel podílu se ale společníkem stává až účinným prokázáním převodu podílu společnosti (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4215/2016). Je současně vhodné upozornit na další výjimku v případě podílu, který je součástí společného jmění manželů – podíl je sice v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, ale postavení společníka má jen jeden z manželů (§ 709 odst. 3 OZ).

³⁵ FIALA, J. *Vlastnické právo*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1246.

³⁶ Např. pro převod podílu na třetí osobu je nutný souhlas valné hromady v souladu s § 208 ZOK, stejně tak je nutný tento souhlas pro zastavení podílu, nicméně je možné ve společenské smlouvě převoditelnost a zastavitelnost podílu zcela vyloučit nebo naopak umožnit bez omezení (shodně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016).

³⁷ Srov. ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 235 an.

³⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010.

³⁹ Podle povahy se pak smlouva o převodu řídí pojmenovanými smlouvami podle občanského zákoníku, zejména smlouvou kupní, darovací nebo směnnou, případně zvláštními smluvními typy, jako je například vklad do základního kapitálu společnosti.

zřízením zástavního práva k podílu (§ 1320 an. OZ pro neinkorporovaný podíl), případně nad založením jiných věcných (kterých je však *numerus clausus*) nebo obligačních práv.

Mezi přípustný způsob dispozice s podílem se bezpochyby řadí založení předkupního práva. S ohledem na shora uvedený rozbor fungování předkupního práva je na tomto místě vhodné uvést, že s ohledem na povahu podílu jako věci, pro nakládání s níž je stanoven zvláštní režim v zákoně o obchodních korporacích (resp. v občanském zákoníku) a společenské smlouvě, je možné hovořit o předkupním právu k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným hned ve třech rovinách, které budou přímo ovlivňovat práva a povinnosti zúčastněných stran. Je pak čistě na společníkovi a potenciálním předkupníkovi, kterou formou předkupního práva společníka omezí.⁴⁰

⁴⁰ Srov. ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacích právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 307.

3 Obligační předkupní právo k neinkorporovanému podílu

3.1 Pojem a význam

Obligační, nebo někdy také osobní, předkupní právo představuje pojmoslovím občanského zákoníku relativní majetkové právo, tedy takové právo, které působí jen v rámci určitého právního poměru (relativní právní poměr) a které zásadně nezasahuje právní poměry osob odlišných od smluvních stran.⁴¹ Obligační předkupní právo je zákonem preferované pojetí, nasvědčuje tomu systematické zařazení předkupního práva do části o relativních majetkových právech.⁴²

Na rozdíl od věcného, obligační předkupní právo nevázne na věci a ta jím není zatížena. Zatížen obligačním předkupním právem je vždy pouze dlužník z předkupního práva, vlastnosti podílu jako věci v právním smyslu se nemění. Dlužník z obligačního předkupního práva si tak dvoustranným právním jednáním, jehož je účastníkem, vytváří dluh, představovaný povinností nabídnout podíl ke koupi předkupníkovi. Předkupníkovi pak vzniká pohledávka, jejímž obsahem je právo koupit od společníka podíl v případě, že ten jej chce prodat koupěchtivému.

Jestliže předkupní právo na podílu nevázne v podobě věcného práva, nepřechází v případě prodeje věci na koupěchtivého, tj. koupěchtivý se v případě, že podíl koupí, nestává dlužníkem z předkupního práva. Stejně tak povinnost z předkupního práva nepřejde v případě, že je závazek (dluh) z předkupního práva součástí pozůstalosti, z § 2142 OZ se totiž podává, že výhrada předkupního práva zavazuje dědice, jen je-li to výslovně ujednáno. Taková povinnost proto představuje, není-li ujednáno jinak, povinnost vázanou výlučně na osobu dlužníka ve smyslu § 1475 odst. 2 OZ. Nevyhnutelným důsledkem tohoto přístupu je zánik předkupního práva (ve smyslu závazku mezi dlužníkem a předkupníkem) smrtí dlužníka podle § 2009 OZ. Uvedené lze shrnout tak, že povinnost z obligačního předkupního práva je zjednodušeně řečeno *super-osobní*, když se ani nepřevádí spolu s věcí, ani nepřechází na dědice. Naproti tomu v případě zániku právnické osoby s právním nástupcem k přechodu povinnosti z předkupního práva dojde,⁴³ protože se, s ohledem na absenci zvláštní úpravy, uplatní obecná pravidla o přechodu práv a povinností vyplývající z právní úpravy přeměn obchodních korporací.

Co se týče aktivní strany závazku z předkupního práva, kterou představuje pohledávka předkupníka, § 2142 OZ stanoví toliko, že předkupní právo nelze zcizit, není-li jiného ujednání

⁴¹ Srov. K § 1759 až 1763. In: VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

⁴² Za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 tomu bylo stejně, k tomu např. ELIÁŠ, K. *Předkupní právo jako obligace I.* Ad Notam, 2006, č. 1, s. 3-7, s. 3 an.

⁴³ Shodně POROD, J. § 2142 [Převod a přechod]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2319.

mezi stranami. Uvedené nebrání tomu, aby předkupní právo přešlo jako pohledávka na dědice, který pak bude oprávněn z předkupního práva stejně jako zůstavitel, po němž dědil.⁴⁴ Takový přístup je v české právní úpravě inovativní, jak občanský zákoník z roku 1964, tak OZO vycházely z toho, že je vyloučeno, aby se dědilo oprávnění z předkupního práva, není-li ujednáno jinak.⁴⁵ Stejně tak BGB, jako jeden z inspiračních zdrojů českého občanského zákoníku, v § 473 stanoví, že „*Předkupní právo je nepřevoditelné a nepřechází na dědice oprávněné osoby, není-li stanoveno jinak.*“⁴⁶ Německá komentářová literatura uvádí, že uvedené pravidlo vychází z myšlenky, že předkupní právo má sloužit osobním zájmům oprávněné osoby (předkupníka), jeho právní nástupci již tyto zájmy mít nemusí.⁴⁷ V Mnichovském komentáři k BGB se pak ještě jako účel normy uvádí, že dlužník z předkupního práva by neměl být konfrontován s novým oprávněným, sami autoři však tomuto argumentu vysokou váhu nepřisuzují, když podle nich předkupní právo je spjato spíše s osobou předkupníka (a jeho ochrannými nebo nabývacími zájmy) a dlužníkovi je lhostejno, komu konkrétně věc převede, jeho primárním zájmem je věc prodat.⁴⁸ V situacích, kdy je předkupníkem právnická osoba, její předkupní právo přechází na jejího právního nástupce v souladu s obecnou úpravou přeměn obchodních korporací.⁴⁹

Proto můžeme uzavřít, že byť je uvedený přístup OZ týkající se dědění předkupního práva neobvyklý, pohledem na teoretické pojetí účelu předkupního práva uváděné německou odbornou literaturou, se zdá být vhodnější a lépe sledující hospodářský a osobní význam předkupního práva. Případní dědici předkupního práva si pak mohou vybrat, zda jej uplatní nebo nikoliv – není nutné jim ho tedy bez dalšího upírat – mohou totiž mít ochranné či nabývací zájmy shodné s těmi zůstavitelovými.

3.1.1 Význam obligačního předkupního práva

V první části práce jsem popisoval, že za zřízením předkupního práva k podílu může stát obecně několik důvodů, které je možné řadit do dvou skupin, první jsou obranné a druhou takové,

⁴⁴ Shodně tamtéž.

⁴⁵ Srov. § 1074 OZO a § 604 OZ 1964.

⁴⁶ Originálně: „*Das Vorkaufsrecht ist nicht übertragbar und geht nicht auf die Erben des Berechtigten über, sofern nicht ein anderes bestimmt ist. Ist das Recht auf eine bestimmte Zeit beschränkt, so ist es im Zweifel vererblich.*“

⁴⁷ FAUST, F. § 473 *Unübertragbarkeit*. In: HAU, W., POSECK, R. a kol. *Beckscher Online-Kommentar zum BGB, Hau/Poseck*. 67. Edition. München: C.H. Beck, 2023. [online]. [cit. 2023-10-30]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKBGB_67%2FBGB%2Fcont%2FBECKOKBGB%2eBGB%2eP473%2ehtm, marg. č. 1-3.

⁴⁸ WESTERMANN, H. P. § 473 *Unübertragbarkeit*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 456-457.

⁴⁹ Shodně POROD, J. § 2142 *[Převod a přechod]*. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2319.

kteřé směřují k nabytí věci.⁵⁰ Tyto důvody jsou vždy spojené s osobou předkupníka, jehož zájem je zřizováním předkupního práva sledován.⁵¹

V případě obligačního předkupního práva je vhodné uvést, že jeho obranná povaha je značně oslabená. Jak bude popsáno dále, v praxi je obligační předkupní právo k podílu velmi špatně vymahatelné a záměr vyloučit nějakou osobu z vlastnictví podílu tak nemusí zafungovat, jestliže se dlužníkovi vyplatí⁵² předkupní právo porušit.

Souvislost se zmíněným obranným motivem má tvrzení Černé, která uvádí, že důvodem ujednání předkupního práva k podílu může být zájem bývalého společníka, který převedl podíl, nabyt jej zpět do své moci v případě, že bude mít nabyvatel zájem v budoucnu společnost zase opustit.⁵³ Soudím, že motivace ke zřizování předkupního práva v takovém případě bude spíše citového či sentimentálního charakteru, než že by bývalý společník měl zájem nastoupit opět do společnosti primárně s úmyslem podílet se na její činnosti (ideálně za účelem zisku) a být jejím členem. Vhodným příkladem mohou být situace *management buy out*, při kterých dochází k tomu, že společník, který vybudoval společnost, přenechává svůj podíl zaměstnancům společnosti, typicky manažerům, kteří se podíleli na činnosti společnosti s ním, byť do té doby bez majetkové účasti.⁵⁴ Bývalý společník však svým zaměstnancům podíl přenechává s vidinou toho, že se budou na podnikání (resp. i jiné činnosti) společnosti aktivně účastnit a dále ji rozvíjet, proto je vhodné pro případ, že by chtěli tito jeho nástupci ze společnosti vystoupit a podíl prodat (například konkurentovi nebo nadnárodnímu koncernu), zříditi si k podílu předkupní právo. Zabráni tím možnému ohrožení jím vybudovaného díla a zhoršení jeho osobní reputace. Obdobně lze postupovat v případě, že společník svůj podíl rozdělí a převede na třetí osobu nebo manažera jen jeho oddělenou část, a to s úmyslem společné účasti na činnosti společnosti. Pro případ, že by tato osoba měla zájem ze společnosti majetkově vystoupit a svůj podíl prodat, může si pak společník podíl koupit zpět a nadále ve společnosti působit sám nebo nalézt jiného vhodného partnera.

⁵⁰ Shodně i SURGOVÁ, M. *Předkupní právo*. Praha: Linde Praha a.s., 2008, s. 10.

⁵¹ TICHÝ, L. § 2142 [Podmínky zcizitelnosti předkupního práva]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 912.

⁵² Ať už ekonomicky, například tím, že se koupěchtivý zaváže, že do společnosti vloží významný příplatek, tak i neekonomicky, například z důvodu blízkého vztahu s koupěchtivým.

⁵³ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 311.

⁵⁴ MIKULÁŠ, Z., ČERNÝ, P. *Jak manažer ke království přišel aneb specifika manažerského odkupu*. EPRAVO.CZ. 11. 10. 2016. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-manazer-ke-kralovstvi-prisel-aneb-specifika-manazerskeho-odkupu-103346.html>.

Hovoříme-li o druhé skupině důvodů, tj. důvody sledující nabytí účasti na společnosti, je v první řadě nutné ověřit, že ve společnosti nebyla nastavena limitace účasti.⁵⁵ Je otázkou, jaké budou důsledky uplatnění předkupního práva v rozporu s ujednáním o limitaci účasti. Domnívám se, že budou vždy odvislé od charakteru a původu takových ujednání (zejména zda je ujednáno ve vedlejší dohodě nebo ve společenské smlouvě).⁵⁶ Relevantní otázkou při tomto účelu sjednání předkupního práva může rovněž být, zda pro zájemce o účast ve společnosti nebude vhodnější ujednat si se společníkem opční právo k podílu, tedy oprávnění zájemce (optanta) svým rozhodnutím (bez nutnosti existence koupěchtivého) zvolit, zda určitá práva a povinnosti z opční nebo jiné smlouvy vzniknou, tedy v tomto případě, zda vznikne povinnost společníka (optáta) uzavřít se zájemcem (optantem) smlouvu o převodu podílu za předem dohodnutých podmínek.⁵⁷

Hovoříme-li o významu obligačního předkupního práva, není možné opomenout jednoduchost, se kterou je obligační předkupní právo zakládáno. Neujednají-li si strany jinak, vzniká obligační předkupní právo už smlouvou, která může mít v praxi obchodních korporací několik podob (viz dále). Obligační předkupní právo není potřeba nikde evidovat, což zaručuje rovněž relativně⁵⁸ silnou míru anonymity pro předkupníka, která však může být na druhé straně i jeho jistou nevýhodou.

3.2 Vznik obligačního předkupního práva a jeho trvání

3.2.1 Převoditelnost podílu

U otázky vzniku obligačního předkupního práva k podílu je v první řadě vždy nutné zvážit, zda je podíl způsobilý k tomu, aby byl objektem (předmětem) předkupního práva. Jak uvádí Černá, pro založení obligačního předkupního práva je relevantní, zda je podíl obchodovatelný, tedy zda je předmětem dispozice a lze s ním volně nakládat.⁵⁹ Volným nakládáním je nutné rozumět situaci, kdy nejsou společníci (resp. vlastníci podílu) jakkoliv limitováni v dispozicích s podílem. Výjimkou z volného nakládání s podílem představují ustanovení zákona a ujednání zakladatelského právního jednání společnosti, která vyžadují splnění zvláštních podmínek pro

⁵⁵ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 311.

⁵⁶ Bude-li limitace účasti stanovena společenskou smlouvou, převod podílu na základě uplatnění předkupního práva by byl v případě porušení limitace neplatný podle § 209 odst. 4 ZOK (Srov. ŠTENGLOVÁ, I. *Omezení převoditelnosti akcií*. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté*. Svazek I., Pocta prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 163).

⁵⁷ Srov. TELEČ, I. *Opce*. Právní rozhledy, 1996, č. 6, s. 260-261, s. 261.

⁵⁸ Anonymita bude vždy závislá na tom, jak moc anonymní může být samotné právní jednání. Tak například společenská smlouva anonymní být nemůže, když zákon vyžaduje její založení do sbírky listin.

⁵⁹ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 308.

platnost a účinnost smlouvy o převodu podílu a s ní spojený převod vlastnického práva (případně pro jiné případy nakládání s podílem).

Právní úprava v § 207 a § 208 ZOK vychází z myšlenky, že převod podílu uvnitř společnosti, tj. mezi osobami, které jsou k okamžiku převodu společníky, nevyžaduje souhlas žádného z orgánů společnosti ani splnění jiných podmínek, naopak převod podílu na třetí osobu, tj. osobu, která není v době převodu společníkem, podléhá již ze zákona souhlasu valné hromady, bez něhož nenabyde smlouva o převodu účinnosti. Zakladatelským právním jednáním mohou společníci tento režim upravit, a to jak zpřísnit, tedy zejména vyžadovat souhlas orgánu společnosti i pro převod podílu mezi stávajícími společníky nebo převody zcela vyloučit, tak zmírnit až do stavu, kdy je podíl ve společnosti volně převoditelný.⁶⁰

Na rozdíl od věcných práv, není u obligačních práv k jejich vzniku nutné splnit podmínky převoditelnosti (*a contrario* § 35 odst. 2 ZOK). Přesto však hrají roli – jejich splnění je předpokladem úspěšného výkonu předkupního práva, proto je nutné je při zřizování předkupního práva k podílu vzít v potaz a zhodnotit jejich splnitelnost v budoucnu.⁶¹

Bude-li pro účinnost převodu podílu zákonem nebo zakladatelským právním jednáním vyžadován souhlas orgánu společnosti (případně splnění jiné povinnosti), nedomnívám se, že právní jednání, kterým bude obligační předkupní právo k takovému podílu zřizováno, bude jakkoliv vadné. Zejména se nebude jednat o počáteční nemožnost plnění ve smyslu § 580 odst. 2 ve spojení s § 588 OZ, způsobující absolutní neplatnost ani o nemožnost plnění následnou ve smyslu § 2006 OZ, způsobující zánik závazku. Společník, který bude dlužníkem z předkupního práva, má totiž ve smyslu § 2140 odst. 1 OZ povinnost podíl toliko nabídnout předkupníkovi. Proto již samotné učinění nabídky je nutné považovat za splnění dluhu ve smyslu § 1913 OZ, z čehož plyne, že společníkův dluh (povinnost) vůči předkupníkovi je splnitelný, bez ohledu na to, zda budou podmínky stanovené pro účinnost či platnost převodu splněny či nikoliv. Skutečnost, že z důvodu nesplnění podmínek převoditelnosti nedojde k převodu podílu na předkupníka by poté neměla jít k tíži dlužníka z předkupního práva, leda by takový stav sám zapříčinil.

Proto soudím, že i pokud budou pro převoditelnost podílu stanoveny podmínky, po právní stránce bude předkupní právo nezávadné, nic však nezaručuje jeho úspěšné uplatnění – například

⁶⁰ Shodně POKORNÁ, J. § 207 [Převod podílu uvnitř společnosti]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1025.

⁶¹ Černá v tomto kontextu mluví o testování podmínek při zakládání obligačních práv k podílu (ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacích právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 308).

ostatní společníci mohou převod podílu na předkupníka na valné hromadě zablokovat, když ze zákona neplyne povinnost hlasovat pro schválení usnesení o udělení souhlasu s převodem.

Omezení převoditelnosti však může v praxi působit i opačným směrem: předkupník, který bude rovněž společníkem, svého předkupního práva nevyužije a následně bude na valné hromadě hlasovat proti přijetí usnesení, kterým by byl převod podílu na koupěchtivého schválen. Tím zabrání převodu podílu na koupěchtivého na straně jedné, ale zároveň mu na straně druhé ani nevznikne povinnost uzavřít s prodávajícím společníkem kupní smlouvu na jeho podíl.⁶²

Z hlediska jistoty předkupníka je proto možné uvažovat o tom, že by si předkupník, dlužník a ostatní společníci dohodli, že valná hromada dopředu⁶³ schválí převod podílu pro případ, že bude předkupní právo uplatněno. Tento postup je přípustný, zákon nespécifikuje, kdy a jak má valná hromada souhlas s převodem podílu udělit, Čech se Šukem uvádí, že společníci mohou dokonce udělit souhlas, byť neznají osobu nabyvatele, zároveň, že mohou časově omezit dané usnesení valné hromady.⁶⁴ Proto se domnívám, že je možné přijmout usnesení valné hromady, ve kterém bude specifikován převáděný podíl, předkupník, avšak k samotnému převodu dojde klidně až po několika letech, případně nedojde vůbec. Současně si nemyslím, že by souhlas valné hromady představoval majetkové právo, které podléhá promlčení – to umožňuje udělit souhlas teoreticky časově neomezeně. K takovému závěru mě vede mimo jiné i analogicky použitelná judikatura Nejvyššího soudu k promlčitelnosti práva věřitele udělit souhlas s převzetím dluhu, podle níž „*Souhlas věřitele s převzetím dluhu není majetkovým právem, ani právem ze závazkového vztahu*“ a proto se nepromlčuje.⁶⁵ Udělením dopředného souhlasu valnou hromadou dojde k výhodné situaci pro obě strany – předkupník má jistotu, že převodu podílu v případě uplatnění předkupního práva nic nebrání a společníci mají na druhé straně zachovanou omezenou převoditelnost podílu ve vztahu k ostatním podílům a ostatním třetím osobám. Na druhé straně ale existuje nebezpečí *revokace*⁶⁶ daného usnesení valnou hromadou, čímž dojde k pominutí jeho účinků. Revokovat své

⁶² Shodně ŠPAČKOVÁ, M. *Smluvní předkupní právo k akciím a právo odkupu*. Obchodněprávní revue, 2020, č. 1, s. 1-9, s. 4.

⁶³ Tj. kdykoliv před uzavřením smlouvy s koupěchtivým a před naplněním ostatních podmínek pro uplatnění předkupního práva.

⁶⁴ ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 245.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009.

⁶⁶ Z latinského *revocāre*, v překladu vzít zpět, zrušit.

usnesení může valná hromada až do chvíle, kdy nastanou jeho nevratné účinky,⁶⁷ v tomto případě tedy typicky převod podílu na předkupníka.⁶⁸

V teoretické rovině lze uvažovat i o ujednání obligačního předkupního práva k podílu nepřevoditelnému. Takové předkupní právo by platně vzniklo, ale probudilo by se až ve chvíli, kdy bude podíl možné převést, předkupní právo by tedy existovalo jen *in eventum*. Nelze souhlasit s názorem Havla, který, byť v souvislosti se zástavním právem k podílu, uvádí, že „*určuje-li (pozn. společenská smlouva) vlastnost podílu coby věci, činí tak nejen obligačně (inter partes), ale vymezuje tím věcněprávní charakter podílu a v tomto směru působí erga omnes. Určuje-li takové zakladatelské právní jednání, že podíl je nepřevoditelný, vylučuje jej z právního obchodu a zástavní smlouva uzavřená ohledně takového podílu je absolutně neplatná z důvodu počáteční nemožnosti plnění.*“⁶⁹ Opomíjí totiž fakt, že za doby trvání společnosti může dojít ke změně zakladatelského právního jednání, na základě kterého bude podíl převoditelný, jakož i skutečnost, že společnost se může (například děděním podílu nebo vyloučením společníka) stát jednočlennou (§ 11 odst. 2 ZOK) – v ní se pak podle § 14 ZOK omezení převoditelnosti a zastavitelnosti podílu neuplatní. Soudím tedy, že pokud zde existuje alespoň teoretická možnost, že v budoucnu bude podíl převoditelný (ať již omezeně nebo neomezeně), nemůže se jednat o počáteční (příp. ani následnou) nemožnost plnění. Havlova nastíněná úvaha by vedla k absurdním závěrům a zejména k závažnému narušení právního postavení předkupníka – například pokud by předkupní právo zřídil jediný společník k jednomu ze svých podílů a jiný svůj podíl poté převedl, mělo by dojít k úplnému zániku předkupního práva pro následnou nemožnost plnění u podílu, který po rozdělení nepřevédl? Domnívám se, že takový přístup by byl nesprávný.

3.2.2 Ujednání o obligačním předkupním právu k podílu

Pro účely zpřehlednění je vhodné obligační předkupní právo teoreticky rozdělit do tří skupin, a to podle toho, v jakém právním jednání je obsaženo:

- předkupní právo sjednané ve společenské smlouvě;
- předkupní právo sjednané ve vedlejší dohodě;
- předkupní právo sjednané v kupní smlouvě.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004.

⁶⁸ Shodně ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 246.

⁶⁹ HAVEL, B. § 1320 [Vymezení zástavního práva k podílu; omezení zřízení zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1299.

K uvedenému dělení pak s ohledem na povahu podílu můžeme zařadit ještě další dělení, a to podle osoby, v jejíž prospěch je předkupní právo k podílu sjednáno:

- předkupní právo ve prospěch jiného společníka;
- předkupní právo ve prospěch třetí osoby.

Je zřejmé, že tato dvě dělení se protínají a je možné nalézt téměř všechny jejich kombinace.

3.2.2.1 Předkupní právo sjednané ve společenské smlouvě

Společenská smlouva ve smyslu § 8 ZOK představuje zakladatelské právní jednání společnosti s ručením omezeným. Společenská smlouva je smlouvou (dvou a vícestranným právním jednáním) *sui generis*, která plní dvě základní funkce: zřizovací a organizační.⁷⁰ Minimální obsahové náležitosti společenské smlouvy vychází z občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích, je na společnících, kteří takovou smlouvu uzavírají, ujednat si, co bude, kromě zákonných náležitostí, jejím obsahem.⁷¹ Společníci tak mají možnost, s odkazem na autonomii jejich vůle, zařadit do společenské smlouvy i jiná ujednání, která zákon výslovně nepředvídá.⁷²

Jak bylo uvedeno výše (kapitola 1.1), v souladu s občanským zákoníkem je možné umístit ujednání o předkupním právu i mimo kupní smlouvu a protože je společenská smlouva stále jen smlouva ve smyslu dvou či vícestranného právního jednání, nic nepřekáží tomu, aby bylo ujednání o předkupním právu součástí společenské smlouvy.

Ujednání o předkupním právu ve společenské smlouvě může mít dvojitou povahu. První je povaha *pravého ujednání*, druhá pak povaha *nepravého ujednání*. Pravým ujednáním rozumíme takové ujednání, které má korporační (statutární) povahu, tedy vztahuje práva a povinnosti nikoliv ke konkrétní osobě, nýbrž ke každému vlastníkovému podílu (společníkovi) v daném okamžiku, bez dalšího tedy do těchto práv a povinností nastupují i všichni další nabyvatelé konkrétního podílu. Na druhé straně nepravé ujednání je takové, které se nevztahuje k podílu, nýbrž má pouze osobní

⁷⁰ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1915/2022; Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017; POKORNÁ, J. § 146 [Obsah společenské smlouvy]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 823.

⁷¹ BODEČKOVÁ, J. § 123 [Minimální obsah a forma zakladatelského právního jednání]. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 457.

⁷² K limitaci autonomie vůle společníků blíže ŠUK, P. *Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic*. Ad Notam, 2019, č. 3, s. 3-12, s. 3 an.

dopad, tedy ten, komu z takového ujednání vznikají práva a povinnosti je přesně jmenován a bez toho, aniž by došlo ke změně společenské smlouvy, nenastoupí na jeho místo jiná osoba.⁷³

Předkupní právo, které je založeno prostřednictvím pravého ujednání, je označováno jako korporační, a proto mu bude věnována pozornost v kapitole o korporálním předkupním právu.

Nepravé ujednání společenské smlouvy, kterým by se předkupní právo zřídilo, bychom pak mohli rozdělit ještě na dva typy. Tím prvním je stav, kdy má obligační (osobní) povahu jak povinnost dlužníka (společníka), tak právo předkupníka, v takovém případě by mohlo ujednání společenské smlouvy znít nějak takto: „*Pan Jan Nový má předkupní právo k podílu, který je ve vlastnictví Josefa Starého.*“ Zde není pochyb, že jde o obligační předkupní právo. Druhým typem je pak ujednání, které je z jedné strany obligační (osobní) povahy, na druhé straně však funguje jako pravé (korporační) ujednání, prakticky by takové ujednání znělo: „*Pan Jan Nový má předkupní právo k podílům ostatních společníků ve společnosti.*“ Podíl pana Nového v danou chvíli nehraje roli, proto, kdyby svůj podíl zcizil, předkupní právo nepřejde jako součást podílu na nabyvatele jeho podílu. Naopak, pokud by někdo z ostatních společníků svůj podíl prodal, přejde spolu s podílem i povinnost učinit v případě jeho prodeje nabídku panu Novému. Z uvedeného je zřejmé, že vztah mezi obligačním a korporálním právem není dopředu jasný a vždy závisí na ujednání smluvních stran (společníků).

Nepravá ujednání společenské smlouvy jsou jejím obsahem jen formálně, nikoliv v onom korporálním smyslu.⁷⁴ Černá uvádí, že „*taková ujednání mohou případně zavazovat jako běžná smlouva jen strany ujednání, tedy ty akcionáře (společníky), kteří pro ně hlasovali. Nemohou však založit povinnosti stran, které na sebe tyto závazky nevzaly (tedy ani samotnou společnost). Jejich přijímání či změny nepodléhají většinovému, nýbrž konsensuálnímu principu.*“⁷⁵ S tím lze souhlasit a zákon o obchodních korporacích tento přístup podporuje s ohledem na pravidlo obsažené v jeho § 171 odst. 2, podle kterého se k rozhodnutí o změně společenské smlouvy, kterým se zasahuje do práv společníků, vyžaduje souhlas takto dotčených společníků. Má-li se tedy, byť nekorporační ujednání, stát (formální) součástí společenské smlouvy, bude nezbytné, aby s ním souhlasili všichni ti společníci, kterých se ve výsledku dotkne.

Shodně pak s postojem Černé německá odborná literatura nepravé ujednání nepovažuje za *autentickou* součást společenské smlouvy. Pro změnu společenské smlouvy v rozsahu vedlejšího

⁷³ Shodně ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10, s. 2; shodně Rozhodnutí Nejvyššího Spolkového soudu ze dne 8. 2. 1993, sp. zn. II ZR 24/92.

⁷⁴ ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10, s. 5.

⁷⁵ Tamtéž.

neautentického ujednání navíc ani nevyžaduje splnění formálních podmínek pro změnu společenské smlouvy, leda by měli společníci jednoznačný záměr učinit ujednání skutečnou (autentickou) součástí společenské smlouvy.⁷⁶

V některých případech může dojít k tomu, že ujednání ve společenské smlouvě nebude mít zjevně rozeznatelnou povahu, potom nastupuje na řadu jeho výklad. To, zda je předkupní právo svou povahou pravé nebo nepravé ujednání společenské smlouvy, se posuzuje dle obecných výkladových pravidel pro právní jednání, která jsou obsažena v občanském zákoníku,⁷⁷ s tím, že z důvodu specifické povahy zakladatelského právního jednání je nezbytné vycházet z tzv. objektivního výkladu společenské smlouvy, který znamená, že se konkrétnímu ujednání přisuzuje „význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen“ (§ 556 odst. 1 OZ).⁷⁸ Shodně přistupuje k řešení výkladu zakladatelských právních jednání i rakouská judikatura.⁷⁹ Ronovská pak uvádí, že nebude-li existovat relevantní důvod pro to posuzovat ujednání z objektivního hlediska (např. organizační nebo korporáčnické dopady na třetí osoby), potom by měl být připuštěn výklad subjektivní, tedy ujednání „*se vyloží podle úmyslu jednajících, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět*“.⁸⁰ Pokud tedy objektivním výkladem dojdeme k tomu, že předkupní právo představuje ujednání nepravé, měla by být na jeho další výklad použita subjektivní metoda, jsou to totiž konkrétní osoby, které si práva a povinnosti z předkupního práva ujednaly.⁸¹

V obou případech (nepravého i pravého ujednání) vzniká předkupní právo již účinností daného ujednání, na rozdíl od věcného předkupního práva není nutné jej zapisovat nebo zveřejňovat. Společenská smlouva společnosti s ručením omezeným má vždy formu veřejné listiny.⁸² Rovněž ke každé změně společenské smlouvy je nutné dodržet formu veřejné listiny,⁸³ což znamená, že zřídit tímto způsobem předkupní právo je procesně i finančně náročnější – vzniká

⁷⁶ Srov. JAEGER, C., *GmbHG § 2 Form des Gesellschaftsvertrags*. In: ZIEMONS, H., JAEGER, C., PÖSCHKE, M. a kol. *BeckOK GmbHG*. C.H.BECK München, 2023. [online]. [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/BeckOK_GmbHG_8/GmbHG/cont/beckok.GmbHG.p2%2Ehtm, marg. č. 7.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Srov. Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. 6Ob99/11v.

⁸⁰ RONOVSÁ, K. *K výkladu zakladatelských právních jednání právnických osob*. Právní rozhledy, 2020, č. 8, s. 293-296, s. 295.

⁸¹ Shodně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017.

⁸² Veřejnou listinou je podle § 3026 odst. 2 OZ notářský zápis.

⁸³ V opačném případě trpí dohoda společníků absolutní neplatností (§ 564 OZ ve spojení s § 6 ZOK), je-li dána působnost valné hromady ke změně společenské smlouvy, potom její usnesení nemá právní účinky není-li do 60 dní od přijetí zhojeno (§ 45 odst. 3 ZOK).

nutnost sejít se před notářem, který o právním jednání sepíše notářský zápis,⁸⁴ jehož cena bude přinejmenším 2.000 Kč (Položka A, Položka B bod. 1 písm. a). č. vyhlášky č. 196/2001 Sb., o notářském tarifu).

Úplné znění společenské smlouvy je podle § 66 písm. a) VeřRej součástí sbírky listin a společnost je povinna jej podle § 72 odst. 1 VeřRej předložit bez zbytečného odkladu od vzniku rozhodné skutečnosti rejstříkovému soudu. Jakmile tedy dojde k ujednání předkupního práva ve společenské smlouvě, předpokládá se jeho *ztransparentnění*, když listiny uložené ve sbírce listin jsou v souladu s § 3 VeřRej veřejně dostupné způsobem umožňujícím dálkový přístup.⁸⁵

Na předkupní právo ve společenské smlouvě může navázat další ujednání, kterým dojde k odstranění potíží s omezenou převoditelností podílu souhlasem valné hromady. Totiž společníci si mohou ve společenské smlouvě ujednat, že souhlas valné hromady musí být v případě využití předkupního práva předkupníkem udělen – společníci jsou v rámci obligační povahy předkupního práva dostatečně informováni o tom, kdo je předkupníkem – předkupní právo totiž není spojeno s podílem, nýbrž s konkrétní osobou. Ačkoliv tímto postupem nezmizí bez dalšího nutnost získat pro účinnost převodní smlouvy souhlas valné hromady, sníží se tím rozhodovací volnost ostatních společníků na valné hromadě. Jestliže valná hromada neudělí souhlas, ačkoliv k tomu byla povinna, vzniká společníkovi právo vystoupit ze společnosti (§ 207 odst. 4 ZOK), v takovém případě se podíl stává uvolněným a společnost je povinna jej jako zástupce prodat, pokud se prodat podaří, představuje obdržené protiplnění vypořádací podíl (§ 213 odst. 2 ZOK), jinak se postupuje podle § 214 odst. 1 ZOK a vypořádací podíl se určí dle § 36 ZOK, což může fakticky snížit hodnotu podílu i zbylým společníkům. Tento postup se však uplatní pouze v případě převodu podílu na jiného společníka ve smyslu § 207 ZOK, tj. na předkupníka, který již je společníkem. Pro převod podílu na předkupníka vně společnosti (§ 208 ZOK) tento důsledek neudělení povinného souhlasu zákon o obchodních korporacích nekonstruuje a jeho analogické použití v úvahu spíše nepřipadá, bylo by tedy nutné jej zvlášť ujednat.⁸⁶

⁸⁴ V případě, že se bude společenskou smlouvou společnost zakládat nebo se bude společenská smlouva dohodou všech společníků měnit, půjde o notářský zápis o právním jednání ve smyslu § 62 an. NŘ, bude-li docházet ke změně společenské smlouvy na základě rozhodnutí valné hromady, půjde o *osvědčovací* notářský zápis ve smyslu § 80a an. NŘ.

⁸⁵ V případě, že by snad společnost úplné znění svého zakladatelského právní jednání ani všechny jeho změny rejstříkovému soudu nepředložila, může ji rejstříkový soud vyzvat k předložení a pokud tak neučiní ani na výzvu, může jí být uložena pořádková pokuta a případně rozhodnuto o zrušení společnosti (viz § 104 a 105 VeřRej).

⁸⁶ Srov. POKORNÁ, J. § 208 [Převod podílu na třetí osoby]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1037.

Vzhledem k tomu, že jak § 207, tak § 208 ZOK, jsou výslovně dispozitivní, mohou společníci rovněž ujednat, že v případě, že je uplatněno předkupní právo, které je zřízeno společenskou smlouvou, nevyžaduje se souhlas valné hromady s převodem podílu.

V každém případě by mělo být s předkupním právem ve společenské smlouvě nakládáno opatrně, vždy tak, aby bylo odlišitelné, zda se jedná o obligační nebo korporální předkupní právo. Vzhledem k významu a důležitosti korporálního předkupního práva mu bude věnována samostatná kapitola, korporální předkupní právo má totiž tolik specifik, že není dost dobře možné ho bez dalšího zařadit pod obligační předkupní právo v této kapitole.

3.2.2.2 Předkupní právo sjednané ve vedlejší dohodě

Za vedlejší dohodu⁸⁷ je považována smlouva mezi společníky společnosti, kterou upravují svá vzájemná práva a povinnosti plynoucí jim z účasti na společnosti.⁸⁸ V praxi nesou vedlejší dohody označení pocházející z anglického jazyka, typicky Sideletter nebo Shareholders' Agreement (SHA). Na vedlejší dohodu se pohlíží zpravidla v co nejširším smyslu, tedy o vedlejší dohodu půjde i v případě, kdy jsou jejími smluvními stranami jen někteří ze společníků, případně vedle společníků (byť jen jednoho z nich) i třetí osoby.⁸⁹

Sideletter velmi často doplňuje společenskou smlouvu, a to hned o řadu ujednání, typicky se budou dotýkat hlasovacích práv, vnitřních omezení jednatelů, rozdělování zisků, příplatkových povinností, pravidel pro řešení patové situace a dalších.⁹⁰ Dojde-li k dodržení minimálních obsahových náležitostí společenské smlouvy, je na společnících, zda ujednání o jiných svých právech a povinnostech plynoucích z jejich účasti na společnosti zakomponují do Sideletteru nebo je včlení do společenské smlouvy.⁹¹

Jedním z ujednání zakomponovaných do Sideletteru může být, a zpravidla také bývá,⁹² předkupní právo. Vzhledem k tomu, že ve společenských smlouvách je pravidelně vyžadován

⁸⁷ Z ustanovení občanského zákoníku plyne, že smlouvou se práva a povinnosti zakládají (§ 1724 OZ), zatímco dohodou se mění (§ 1902, § 1981 OZ), s ohledem na zavedené pojmosloví však ponechávám pojem vedlejší *dohody*.

⁸⁸ Srov. CHEMLA, G., HABIB, M. A., LJUNGQVIST, A. *An Analysis of Shareholder Agreements*. Journal of the European Economic Association, 2007, roč. 5, č. 1, s. 93–121, s. 93 an.

⁸⁹ Srov. Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 29. 5.1967, sp. zn. II ZR 105/66.

⁹⁰ Srov. FLEISCHER, H. *Comparative Corporate Governance in Closely Held Corporations*. In: GORDON, J. N., RINGE, W. a kol. *The Oxford Handbook of Corporate Law and Governance*. Oxford University Press, 2015, s. 679-718, s. 691.

⁹¹ Shodně ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10, s. 2.

⁹² Uvádí jej mimo jiné FLEISCHER, H. *Comparative Corporate Governance in Closely Held Corporations*. In: GORDON, J. N., RINGE, W. a kol. *The Oxford Handbook of Corporate Law and Governance*. Oxford University Press, 2015, s. 679-718, s. 691; dále i ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*.

korporační souhlas jak pro převod podílu na třetí osobu, tak i pro převod podílu na jiného společníka (ve smyslu § 207 odst. 2 ZOK), považují za vhodné v Sideletteru propojit předkupní právo s povinností hlasovat na valné hromadě pro udělení souhlasu s převodem podílu na předkupníka (předkupníky, je-li jich více).⁹³ Tím bude podpořeno úspěšné vykonání předkupního práva. Nesplnění povinnosti hlasovat pro souhlas s převodem podílu je vhodné sankcionovat, a to zejména smluvní pokutou, sjednanou přímo v Sideletteru. Porušení této smluvní povinnosti hlasovat na valné hromadě pro převod podílu zásadně nevyvolá neplatnost daného usnesení, jelikož takové usnesení není v rozporu se společenskou smlouvou ani zákonem, uvažovat však lze o neplatnosti usnesení z důvodu porušení dobrých mravů.⁹⁴

Práva a povinnosti v Sideletteru nemají již zmíněnou korporační povahu, jsou čistě obligačního charakteru, v případě, že dojde ke změně společníka, nezbývá než spolu s převodem podílu zajistit i *převod* Sideletteru.⁹⁵ Toho bude typicky docíleno postoupením smlouvy ve smyslu § 1895 an. OZ. Uvedené nebude v rozporu s ust. § 2142 OZ (*...předkupní právo lze zcizit, je-li to výslovně ujednáno*), k jeho aplikaci vůbec nedojde, jelikož nepůjde o jednostranné zcizení, nýbrž o postoupení smlouvy se souhlasem ostatních smluvních stran, zejména pak se souhlasem dlužníka. Nabývá-li nový společník nově vytvořený podíl, bude k Sideletteru přistupovat.⁹⁶

Na rozdíl od společenské smlouvy není Sideletter zákonem předvídaným nástrojem společníků, nestanoví tedy ani zvláštní podmínky pro jeho podobu nebo formu. Je tak čistě na společnicích, zda budou Sideletter uzavírat v prosté formě, případně s úředně ověřenými podpisy nebo dokonce ve formě veřejné listiny sepsané notářem. Vyžaduje-li však zákon pro některé jednotlivé ujednání, které je v Sideletteru obsaženo, zvláštní formu, potom je nutné ji dodržet – pro případ obligačního předkupního práva tak ale zákon nečiní. V německém právním prostředí

Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10, s. 3; nebo CHEMLA, G., HABIB, M. A., LJUNGQVIST, A. *An Analysis of Shareholder Agreements*. Journal of the European Economic Association, 2007, roč. 5, č. 1, s. 93–121, s. 118.

⁹³ Kdo bude zavázán povinností hlasovat bude v každém případě závislé na tom, kdo všechno je smluvní stranou Sideletteru, tak například pokud bude Sideletter uzavřen mezi všemi společníky, bude povinnost hlasovat kladně pro převod podílu dopadat zpravidla na všechny společníky, není však vyloučeno, že Sideletter uzavře jen jeden společník se třetí osobou, potom povinnost hlasovat bude mít přirozeně jen onen jeden společník, ostatní zavázání nebudou.

⁹⁴ Srov. HORÁKOVÁ, B. *Průlom do společenské smlouvy v kontextu vedlejších dohod společníků*. Obchodněprávní revue, 2022, č. 4, s. 252-256, s. 255.

⁹⁵ Tento princip vychází mimo jiné i z rozhodnutí Sněmovny lordů z konce 19. století: „*But such contracts, whether made by all or some only of the shareholders, would create personal obligations or an exceptio personalis against themselves only, and would not become a regulation of the company, or be binding on the transferees of the parties to it, or upon new or non-assenting shareholders.*“ (Welton v Saffery [1897] AC 299).

⁹⁶ Shodně WICKE, H. *Schuldrechtliche Nebenvereinbarungen bei der GmbH - Motive, rechtliche Behandlung, Verhältnis zum Gesellschaftsvertrag*. Deutsches Steuerrecht. 2006, č. 26, s. 1137-1144. s. 1140.

bude naopak v souladu s § 15 odst. 4 GmbHG pro zřízení, byť obligačního, předkupního práva k podílu v německé společnosti s ručením omezeným potřeba dodržet formu veřejné listiny.⁹⁷

Sideletter poskytuje oproti společenské smlouvě vysokou úroveň diskrétnosti, když ze zákona o obchodních korporacích ani ze zákona o veřejných rejstřících neplyne, na rozdíl od některých jiných jurisdikcí,⁹⁸ že by bylo povinností Sideletter uveřejňovat nebo ukládat do sbírky listin, opět je tedy na společnících, komu a jakým způsobem Sideletter zpřístupní.

3.2.2.3 Předkupní právo sjednané v kupní smlouvě

Vzhledem k tomu, že vedlejší dohody jsou velmi široce definovány, spadá pod ně víceméně i jakékoliv ujednání společníka (byť i budoucího) se třetí osobou ohledně jeho účasti. Přesto se domnívám, že zvláštní situací, kterou je nutné od vedlejší dohody ještě odlišit, je předkupní právo ujednané v kupní smlouvě.⁹⁹

Takový postup ctí systematiku občanského zákoníku, který předkupní právo považuje primárně za vedlejší ujednání v kupní smlouvě. Vzhledem k tomu, že kupní smlouva ohledně podílu bude vždy smlouvou o převodu podílu,¹⁰⁰ je nezbytné dodržet formální i obsahové náležitosti převodní smlouvy.¹⁰¹ Stejně jako pro vedlejší dohody, ani pro smlouvu o převodu v tuto chvíli zákon nepředepisuje její povinné založení do sbírky listin či jinou publikaci.¹⁰² Smlouva o převodu podílu je jen součástí rejstříkového spisu v případě, že je listinou dokládající zapisované skutečnosti ve smyslu § 19 VeřRej.¹⁰³ Jen pro úplnost dodávám, že zde uvedené závěry se uplatní pro jakoukoliv smlouvu o převodu podílu, nehledě na to, jaký smluvní typ bude svým obsahem naplňovat.

⁹⁷ Shodně EBBING, F. *GmbHG § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen*. In: MICHALSKI, L., HEIDINGER, A., LEIBLE, S., SCHMIDT, J a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz): GmbHG*. 4. vydání. C.H.Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fmichalskikogmbhg_4_band1%2Fgmbhg%2Fcont%2Fmichalskikogmbhg.gmbhg.p15.htm, marg. č. 70.

⁹⁸ Příkladem jsou Itálie, Francie, Portugalsko, které předepisují uveřejnit vedlejší dohody společníků veřejně obchodovatelných společností (Srov. FLEISCHER, H. *Comparative Corporate Governance in Closely Held Corporations*. In: GORDON, J. N., RINGE, W. a kol. *The Oxford Handbook of Corporate Law and Governance*. Oxford University Press, 2015, s. 679-718, s. 691).

⁹⁹ Nikterak však nespoují, že i takové ujednání bude materiálně naplňovat znaky vedlejší dohody, nicméně náležitosti a osud právního jednání, ve kterém je obsaženo, je jiný.

¹⁰⁰ Shodně ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 250.

¹⁰¹ K těmto náležitostem blíže tamtéž, s. 248 an.

¹⁰² Jinak tomu ale bylo do účinnosti zákona o veřejných rejstřících, když podle § 38i odst. 1 písm. m) ObchZ se do sbírky listin zakládala i smlouva o převodu obchodního podílu.

¹⁰³ K rejstříkovým spisům blíže § 209 úplného znění Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy.

3.3 Zánik obligačního předkupního práva k podílu

Primárním důvodem zániku obligačního předkupního práva je přijetí nabídky předkupníkem a úspěšný převod vlastnického práva k podílu, dále jeho nepřijetí nabídky ve stanovené lhůtě nebo její odmítnutí. Tyto důvody se odvíjí od realizace předkupního práva, proto o nich bude blíže pojednáno v následující kapitole.

Dalšími důvody, pro které předkupní právo k podílu zanikne, bude zejména smrt společníka (podle § 2142 OZ působí výhrada předkupního práva proti dědicům jen je-li to ujednáno), zcizení podílu jiným způsobem než prodejem (např. darováním, pokud není ujednáno rozšíření předkupního práva ve smyslu § 2140 odst. 2 OZ). Představit si lze i jiné způsoby zániku předkupního práva, které budou závislé na vůli předkupníka a dlužníka – může jimi být prominutí dluhu ze strany předkupníka (§ 1995 OZ) nebo dohoda předkupníka a dlužníka o zániku závazku (§ 1981 OZ). Případně i které budou na jejich vůli nezávislé – nabytím podílu do vlastnictví předkupníka (nikoliv uplatněním předkupního práva) dojde ke splnutí dlužníka a věřitele, a tedy k zániku závazku (§ 1993 OZ).¹⁰⁴

K zániku předkupního práva dojde rovněž z důvodu zániku podílu jako věci v právním smyslu.¹⁰⁵ K zániku podílu, jež je objektem předkupního práva, může dojít hned několika způsoby. Prvním případem bude zánik společnosti, ten nastává výmazem z obchodního rejstříku, a to z důvodů zrušení společnosti s likvidací (případně i bez ní v zákonem stanovených případech), zrušení konkursu (§ 173 odst. 2 OZ) nebo provedení přeměny v takové formě, při které zúčastněná společnost zanikne.¹⁰⁶ S ohledem na to, že v posledním jmenovaném případě společník zpravidla nabývá účast na nástupnické společnosti, je vhodné ujednat, že předkupní právo se bude vztahovat i k podílům nebo akciím, které budou společníkovi při přeměně vyměněny postupem dle zákona o přeměnách.¹⁰⁷ Kromě uvedeného je možné uvažovat o zániku podílu rovněž v případě, kdy se podíl ve společnosti nějakým způsobem mění/transformuje, tedy zejména se rozděluje, spojuje, případně se mění kvalitativně nebo se snižuje dohodou společníků apod. Domnívám se, že k zániku předkupního práva v těchto případech nedojde vždy, nýbrž bude nutné tyto situace posuzovat jednotlivě. Například, pokud se jen rovnoměrně sníží základní kapitál (a tím i vklad společníka), bude předkupní právo zachováno (podíl nepřestává existovat, jen se mění jeho

¹⁰⁴ Shodně ELIÁŠ, Karel. *Předkupní právo jako obligace II*. Ad Notam, 2006, č. 2, s. 37-43, s. 42.

¹⁰⁵ Srov. SVOBODA, L. § 2140 [Předkupní právo]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 114.

¹⁰⁶ Společnost zanikne v případě obou typů fúze (§ 61 an. ZPřem), rozdělením rozštěpením [§ 243 odst. 1 písm. a) ZPřem] a převodem jmění na společníka (§ 337 an. ZPřem).

¹⁰⁷ Shodně ŠPAČKOVÁ, M. *Smluvní předkupní právo k akciím a právo odkupu*. Obchodněprávní revue, 2020, č. 1, s. 1-9, s. 5.

vlastnosti), naproti tomu, pokud se spojí více podílů společníka v jeden, obligační předkupní právo se na celý podíl zásadně nerozšíří. Záležet ovšem bude primárně na ujednání předkupníka se společníkem, jelikož předkupník má možnost svou pozici posílit tím, že předkupní právo ujedná sice k určitému podílu, ovšem s výhradou toho, že předkupní právo se bude rozšiřovat i na všechny budoucí podíly společníka na společnosti (případně její nástupnické společnosti), případně na budoucí podíly určitého druhu.

Jsou však i důvody zániku, které stanoví zvláštní právní předpisy. Z § 284 odst. 2 InsZ se podává, že insolvenční správce není při zpeněžování majetkové podstaty vázán smluvním předkupním právem (v širším smyslu, tj. právem, které není zřízeno ze zákona, zahrnující však obligační i věcné právo). Na insolvenčním správci se tedy předkupník nemůže domáhat, aby při zpeněžování majetkové podstaty zohlednil jeho (smluvní) předkupní právo a zpeněžovaný podíl mu nabídl ke koupi. Důsledkem zpeněžení je zánik všech závad váznoucích na věci ve smyslu § 285 odst. 1 písm. b) InsZ. Smyslem a účelem zániku vad je ale dle mého názoru ochrana nabyvatele věci z majetkové podstaty, tedy má význam jen v případě věcných práv váznoucích na věci (obligační předkupní právo totiž není závadou na věci a na nabyvatele by stejně nepřešlo). Proto se domnívám, že právním důvodem zániku obligačního předkupního práva v insolvenčním řízení nebude pravidlo uvedené v 285 odst. 1 písm. b) InsZ, nýbrž samotná skutečnost, že zákon *promítá* povinnost insolvenčního správce při zpeněžení učinit předkupníkovi nabídku. Obdobně k obligačnímu předkupnímu právu přistupuje i BGB, které vylučuje předkupníkovu obligační předkupní právo při zpeněžování majetkové podstaty (§ 471 BGB).¹⁰⁸

Dalším právním předpisem, který upravuje zánik předkupního práva je občanský soudní řád, který, na rozdíl od insolvenčního zákona, nerozlišuje mezi režimem pro smluvní a zákonné předkupní právo. Ochrana předkupníka je dána v § 329 odst. 3 OSŘ (pro podíl ve společnosti ve spojení s § 320ab OSŘ), kdy předkupníkovi bude v dražbě podílu udělen příklep, jestliže učinil nejvyšší podání spolu s dalším dražitelem. Podobně jako insolvenční zákon konstruuje v § 329 odst. 7 i OSŘ zánik práv váznoucích na věci v případě, kdy vlastnického právo přejde na vydražitele. Obligační předkupní právo zde však nezaniká z titulu ust. § 329 odst. 7 OSŘ, nýbrž proto, že předkupník neučinil dostatečně vysoké podání (dorovnat cenu nabídnutou koupěchtivým by byl nucen učinit i v případě uplatnění předkupního práva mimo dražbu) – ani zde totiž obligační předkupní právo není právem váznoucím na věci, které by jinak přecházelo na nabyvatele. Obdobný postup se užije při veřejné dražbě podle VeřDr. K veřejné dražbě dojde v praxi zejména

¹⁰⁸ Blíže WESTERMANN, H. P. § 471 *Verkauf bei Zwangsvollstreckung oder Insolvenz*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 454-455.

při výkonu zástavního práva. Podle BGB je však obligační předkupní právo vyloučeno i v případech, kdy je prováděn výkon rozhodnutí (§ 471 BGB).¹⁰⁹

Oproti všem výše uvedeným případům však nedochází k zániku předkupního práva v případech, kdy bude dlužníkem porušena povinnost učinit nabídku.¹¹⁰ Jak uvádí Svoboda, vůči dlužníkovi se může předkupník domáhat převedení věci, avšak „Došlo-li již ze strany prodávajícího dlužníka ke splnění jeho povinností a převedení vlastnického práva k věci na koupěchtivého, je splnění povinnosti nabídnout věc předkupníkovi jen symbolické.“¹¹¹ Vlastnické právo k podílu už v takovém případě bývalý společník nemá a není tedy ani schopen na smlouvu, která může na základě jeho nabídky vzniknout, plnit – předkupníkovi zbývá toliko nárok na náhradu škody.

3.4 Realizace obligačního předkupního práva k podílu

Jak již bylo uvedeno shora, dlužník z předkupního práva je povinen v případě, že by chtěl podíl prodat třetí osobě, nabídnout jej ke koupi předkupníkovi, a to za shodných podmínek, za jakých by ho prodal koupěchtivému.

Dospělost této povinnosti (dluhu) upravuje § 2143 OZ, dle kterého „Povinnost prodávajícího nabídnout věc předkupníkovi ke koupi dospěje uzavřením smlouvy s koupěchtivým.“^{112, 113} Z historické literatury se podává, že prodávající může nabídnout věc ke koupi předkupníkovi i dříve, a to již okamžikem obdržení nabídky od koupěchtivého.¹¹⁴ Jsem toho názoru, že v takovém případě půjde o předčasné plnění dluhu ve smyslu § 1962 odst. 1 OZ a nebude-li ujednáno jinak, nezbavuje toto předčasné plnění dlužníka povinnosti učinit nabídku ve chvíli uzavření smlouvy s koupěchtivým, do té doby totiž předkupník nemá jistotu všech podmínek, které nakonec budou obsahem smlouvy mezi koupěchtivým a prodávajícím.

¹⁰⁹ Blíže tamtéž.

¹¹⁰ POROD, J. § 2140 [Předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2317.

¹¹¹ SVOBODA, L. § 2143 [Vznik povinnosti]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 119.

¹¹² Občanský zákoník v tomto ustanovení hovoří o prodávajícím, jde však stále o dlužníka z předkupního práva ve smyslu § 2140 odst. 1 OZ. V případě, že je předkupní právo ujednáno i na jiné způsoby zcizení, nepůjde o prodávajícího, ale podle okolností např. o dárce.

¹¹³ Zákon spojuje povinnost učinit nabídku při uzavření smlouvy a nikoliv při její účinnosti z prostého důvodu, jakmile totiž nabyde kupní (nebo i jiná) smlouva účinnosti, dlužník zpravidla ztrácí vlastnické právo k věci a smlouva uzavřená uplatněním předkupního práva by tím byla nesplnitelná. Zákon tedy předvídá, že závazky ze smlouvy uzavřené koupěchtivým a dlužníkem budou mít z jakéhokoliv důvodu odloženou účinnost, resp. že bude alespoň odložena účinnost převodu vlastnického práva.

¹¹⁴ KUBEŠ, V. In: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 812.

Smlouva o převodu podílu uzavřená mezi dlužníkem a koupěchtivým, na jejímž uzavření je závislá dospělost nabídkové povinnosti, musí být opatřena úředně ověřenými podpisy obou smluvních stran podle § 209 odst. 2 ZOK. V případě, že nebudou podpisy smluvních stran úředně ověřeny, bude smlouva neplatná pro nedostatek formy. Neplatnost smlouvy o převodu uzavřené mezi společníkem a koupěchtivým však nebude bez dalšího znamenat zánik předkupního práva předkupníka. Jestliže předkupník uplatní své předkupní právo, byť na základě nabídky, jejímž podkladem je neplatná smlouva o převodu podílu, bude mu toto právo zachováno.¹¹⁵ Stejně lze postupovat v případech, kdy neplatnost smlouvy o převodu mezi společníkem a koupěchtivým bude dána z důvodů, které leží jen mezi společníkem a koupěchtivým, a ve vztahu mezi společníkem a předkupníkem by se důvod neplatnosti neuplatnil.¹¹⁶

S ohledem na dispozitivní povahu ust. § 2143 OZ mají dlužník a předkupník možnost ujednat si pro dospělost této povinnosti i jiný okamžik.¹¹⁷ Vhodné může být i navázat povinnost nabídnout věc předkupníkovi na jinou právní skutečnost, zejm. zahájení jednání s koupěchtivým (např. uzavření tzv. termsheetu) anebo ujednání rámcové kupní smlouvy (smlouvy o smlouvě budoucí) s koupěchtivým. Obecně však dospělost povinnosti učinit nabídku považují z hlediska praxe za největší problém, většina laiků, a bohužel i část profesionálů, neví, jak nabídkovou povinnost řádně a zejména včas splnit.

V případě, že dlužník nesplní svou povinnost učinit nabídku včas, tj. při dospělosti povinnosti, dostává se tím nutně do prodlení. Jak uvádí Porod, v případě, že dlužník nesplní svou povinnost dobrovolně, lze se u soudu domáhat nahrazení projevu vůle dlužníka.¹¹⁸ Spolu s tím by bylo vhodné žádat uložení předběžného opatření, kterým bude zamezeno plnění dlužníka na smlouvu s koupěchtivým. Podle recentní judikatury Nejvyššího soudu však může předkupní právo uplatnit předkupník sám, aniž by obdržel nabídku, bylo-li předkupní právo ze strany dlužníka

¹¹⁵ Srov. „Žádná další právní skutečnost nemůže mít na trvání nebo zánik jednou vzniklého a uplatněného předkupního práva ze smlouvy (...) právní vliv“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022).

¹¹⁶ Srov. TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 312.

¹¹⁷ TICHÝ, L. § 2143 [Povinnost nabídky prodávajícího předkupníkovi]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 913.

¹¹⁸ POROD, J. § 2147 [Nabídka]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2324.

úmyslně opomenuto.¹¹⁹ Shodně k otázce přistupuje rakouský Nejvyšší soudní dvůr¹²⁰ i německá odborná literatura.¹²¹

Co se týče náležitostí nabídky, občanský zákoník výslovně stanoví, že dlužník učiní nabídku ohlášením všech podmínek, které ujednal s koupěchtivým (§ 2147 OZ). Tento přístup vychází z prvorepublikové judikatury k OZO¹²² a odpovídá i německé nauce.¹²³ Smlouva mezi společníkem a koupěchtivým, jejíž existence je pro učinění nabídky nezbytná, musí vždy obsahovat ujednání, kterým společník převádí podíl a ujednání, kterým zároveň koupěchtivý tento podíl přijímá, a současně také to, zda jde o úplatný nebo bezúplatný převod, jinak by převodní smlouva mohla být pro svou neurčitost zdánlivá.¹²⁴ Pro uplatnění předkupního práva je rozlišení úplatnosti a bezúplatnosti převodu podílu klíčové, není-li totiž smlouva o převodu uzavřena jako kupní smlouva, potom, není-li ujednáno jinak, nevzniká společníkovi povinnost učinit nabídku.

Nabídka určená předkupníkovi bude každopádně nabídkou ve smyslu § 1732 OZ, tedy musí představovat smlouvu ve své celistvosti tak, aby mohla být přijata jednoduchým a nepodmíněným projevem vůle ze strany předkupníka.¹²⁵ Tato povinnost společníka bude v praxi znamenat, že předkupníkovi musí jako nabídku učinit již hotovou smlouvu o převodu podílu se všemi jejími obsahovými i formálními náležitostmi, zejména ji tedy musí sám podepsat a svůj podpis nechat úředně ověřit.¹²⁶

Okamžikem přijetí dlužníkovy nabídky předkupníkem vznikne závazkový vztah z koupě, který má stejné podmínky, jaké ujednal dlužník s koupěchtivým. V německé literatuře i soudní

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022.

¹²⁰ „Mit anderen Worten steht dem Vorkaufsberechtigten dann, wenn im Verhältnis zwischen dem Eigentümer und dem potenziellen Käufer zumindest eine bindende Vertragsofferte vorliegt, die Option offen, ohne weitere Einflussmöglichkeit und ohne weiteres Tätigwerden des Eigentümers und des potenziellen Käufers an dessen Stelle zu treten.“ Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 18. 12. 2007, sp. zn. 10 Ob 76/07k.

¹²¹ Srov. WESTERMANN, H. P. § 469 Mitteilungspflicht, Ausübungsfrist. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 452.

¹²² Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 5. 1930, sp. zn. Rv II 25/30: „Nabídka výkupu podle § 1072 obč. zák. musí býti taková, by z ní mohl oprávněný seznati podmínky kupní smlouvy. Stačí, dozvěděl-li se oprávněný dopodrobna z kupní smlouvy, které pozemky a které jich díly a pod jakými podmínkami se nabízejí.“

¹²³ Srov. WESTERMANN, H. P. § 464 Ausübung des Vorkaufsrechts. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 442.

¹²⁴ Shodně ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 249.

¹²⁵ Shodně TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 330.

¹²⁶ Shodně ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 311.

praxi se klade důraz na to, že smlouva mezi předkupníkem a dlužníkem je smlouvou samostatnou, do smlouvy mezi koupěchtivým a dlužníkem předkupník nevstupuje, a proto ani dlužníka, není-li to výslovně ujednáno, nezbavuje uplatnění předkupního práva povinnosti koupěchtivému plnit.¹²⁷

Lhůta pro přijetí nabídky není zákonem výslovně stanovena, ovšem je bez větších debat dovozována z § 2148 odst. 1 OZ.¹²⁸ Činí tudíž 8 dní u věcí movitých a tři měsíce u věcí nemovitých. Je důležité upozornit na to, že lhůta začne plynout až učiněním oficiální nabídky dlužníkem, a to i přes to, že by si byl předkupník vědom existence uzavřené smlouvy mezi dlužníkem a koupěchtivým dříve, než nabídku obdrží.¹²⁹

Vzhledem k tomu, že podíl je považován za věc movitou, má v jeho případě předkupník k přijetí nabídky (není-li jiného ujednání) osm dní. BGB pro movité věci zakotvuje lhůtu týdenní (§ 469 odst. 2), shodně tak činí polský občanský zákoník (čl. 598, § 2). Lhůta stanovená BGB je částí odborné veřejnosti považována za krátkou,¹³⁰ stejně nahlíží někteří teoretici i na lhůtu zakotvenou českým občanským zákoníkem.¹³¹ Zároveň je nutné přihlídnout k tomu, že podíl ve společnosti s ručením omezeným není věcí, která by byla vždy jednoduše ocenitelná. Z povahy věci je totiž téměř vyloučena srovnávací metoda ocenění, kterou považují při oceňování za klíčovou a nejjednodušší.¹³² Pro předkupníka tak může být velmi složité posoudit, zda je pro něho ekonomicky výhodné přistoupit na podmínky, za kterých chce podíl koupit koupěchtivý, či zda se mu taková aktivita ekonomicky nevyplatí. Spojíme-li tedy argument složité ocenitelnosti s relativně krátkou lhůtou pro přijetí nabídky, je zřejmé, že předkupník se musí nacházet v nadmíru složitém postavení. Je proto rozumné, aby si předkupník a společník ujednali lhůtu pro přijetí nabídky delší.

¹²⁷ Srov. WESTERMANN, H. P. § 464 *Ausübung des Vorkaufsrechts*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 442.

¹²⁸ Srov. POROD, J. § 2147 *[Nabídka]*. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2325.

¹²⁹ WESTERMANN, H. P. § 469 *Mitteilungspflicht, Ausübungsfrist*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 452.

¹³⁰ Tamtéž. s. 450.

¹³¹ Srov. TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 331.

¹³² Metoda srovnávací pracuje s hodnotou, kterou má srovnatelná věc na trhu a od této hodnoty odvíjí cenu konkrétní věci (Blíže KRÍSTEK, L. *Oceňování metodou srovnávací*. Bulletin advokacie, 2009, č. 3, s. 29-33, s. 29 an.).

Přijme-li předkupník nabídku učiněnou společníkem, znamená takové využití nutně zánik závazku z předkupního práva jeho splněním.¹³³ Předkupníkovi vzniká povinnost zaplatit kupní cenu, a to ve lhůtě ujednané, jinak do osmi dní od doručení nabídky (§ 2148 odst. 1 OZ). Jak uvádí Eliáš, ujednání o ceně a jejím placení musí předkupník dodržet, chce-li předkupní právo uplatnit.¹³⁴ Jak již bylo uvedeno shora, smlouva o převodu podílu nabývá účinnosti až udělením souhlasu orgánu společnosti, je-li vyžadován společenskou smlouvou, případně zákonem. Vlastnické právo tedy předkupník k podílu získává až ve chvíli, kdy je konkrétní souhlas získán, do té doby je mezi předkupníkem a společníkem jen obligační vztah, kterým společník splnil své povinnosti vůči předkupníkovi. Domnívám se proto, že nedojde-li ke splnění podmínek vyžadovaných pro převod podílu, nebude z toho důvodu společník předkupníkovi ničeho povinen, nezapříčinil-li takový stav on sám. Není-li vyžadován souhlas žádného z orgánů, nabývá smlouva o převodu účinnosti okamžikem přijetí společníkovy nabídky předkupníkem, není-li ujednáno něco jiného.

Nepřijme-li předkupník nabídku ve stanovené lhůtě, případně odmítne-li ji, zaniká jeho předkupní právo, podíl přejde účinností smlouvy o převodu na koupěchtivého a předkupník vůči němu nemá žádná práva.

3.5 Následky nedodržení obligačního předkupního práva a ochrana předkupníka

Poruší-li společník svou nabídkovou povinnost ohledně převáděného podílu, nevznikají předkupníkovi vůči koupěchtivému žádná práva, zejména se tedy nemůže domáhat, aby mu podíl za stejných podmínek převedl. Ochrana předkupníka směřuje primárně do oblasti sekundární odpovědnosti společníka jako dlužníka, možnost, že předkupník získá podíl do svého vlastnictví je spíše vyloučena. Kromě případů, kdy by společník opomněl učinit nabídku nevědomky, je možné uvažovat i o úmyslném opomenutí, takový případ Černá připodobňuje k postavení povinného v rámci konceptu efektivního porušení smlouvy.¹³⁵ V žádném případě nesplnění nabídkové povinnosti nezpůsobí neplatnost smlouvy o převodu podílu uzavřené mezi společníkem a koupěchtivým.¹³⁶

Obecně můžeme ochranné instituty rozdělit do dvou skupin, totiž do skupiny zákonných a do skupiny obligačních.

¹³³ Shodně ELIÁŠ, K. *Předkupní právo jako obligace II*. Ad Notam, 2006, č. 2, s. 37-43, s. 42; a SVOBODA, L. § 2145 [Podmíněnost kupní smlouvy]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 114.

¹³⁴ ELIÁŠ, K. *Předkupní právo jako obligace II*. Ad Notam, 2006, č. 2, s. 37-43, s. 39.

¹³⁵ Blíže ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 310.

¹³⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 46/2015.

Zákon poskytuje předkupníkovi ochranu prostřednictvím:

- rozvazovací podmínky stanovené v § 2145 OZ;
- nároku z titulu odpovědnosti za škodu podle hlavy III. čtvrté části občanského zákoníku.

Do skupiny obligačních prostředků ochrany pak můžeme zařadit ty, které nevyplývají ze zákona, avšak společník s předkupníkem je dobrovolně ujednají s úmyslem zlepšit právní postavení předkupníka, a to zejména tím, že budou představovat motivaci společníka ke splnění jeho povinností z výhrady předkupního práva.

3.5.1 Uplatnění předkupního práva jako rozvazovací podmínka

V případě, že dojde k uzavření převodní smlouvy mezi společníkem a koupěchtivým, ačkoliv koupěchtivý o předkupním právu, které se k převáděnému podílu vztahuje, věděl, bude v souladu s § 2145 OZ smlouva o převodu o převodu podílu uzavřena s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva.

Při aplikaci § 2145 OZ je nezbytné, aby koupěchtivý o předkupním právu věděl nebo alespoň vědět musel. Skutečnost, že koupěchtivý o předkupním právu věděl nebo musel vědět bude posuzována vždy podle konkrétního případu, zejména však ale bude koupěchtivý o předkupním právu vědět, pokud tuto informaci zakomponuje společník do samotné smlouvy o převodu podílu, případně o existenci předkupního práva bude koupěchtivý informován předkupníkem.¹³⁷ Shora jsem jako jednu z výhod obligačního předkupního práva uváděl i jeho relativní anonymitu, s ohledem na podmínku vědomosti koupěchtivého stanovenou v § 2145 OZ však bude anonymita z tohoto pohledu předkupníkovou nevýhodou. Vědomost koupěchtivého bude prokazovat primárně společník, on totiž bude mít zájem na tom, aby došlo k pomnutí účinků smlouvy mezi ním a koupěchtivým a on mohl plnit předkupníkovi, který uplatnil své předkupní právo. Není však vyloučeno, že zájem na uplatnění rozvazovací podmínky bude mít primárně předkupník, potom to bude on, kdo by měl být aktivní a prokazovat koupěchtivého vědomost o předkupním právu.

Odborná veřejnost rozeznává dva účely pravidla zakotveného v § 2145 OZ. Prvním je ochrana dlužníka před tím, aby mu nevznikla povinnost věc převádět dvakrát.¹³⁸ Druhým účelem, který lze z ustanovení vypožorovat, je ochrana předkupníka, který může svým právním jednáním

¹³⁷ Shodně SVOBODA, L. § 2145 [Podmíněnost kupní smlouvy]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 125.

¹³⁸ Tamtéž, s. 125; nebo ŠPAČKOVÁ, M. *Smluvní předkupní právo k akciím a právo odkupu*. *Obchodněprávní revue*, 2020, č. 1, s. 1-9, s. 3.

(uplatněním předkupního práva) vyvolat rozvazovací podmínku, zrušit tím smlouvu mezi dlužníkem a koupěchtivým a umožnit tím dlužníkovi, aby plnil jen jemu.¹³⁹ První jmenovaný účel § 2145 OZ je v současné době v komentářové literatuře i judikatuře upřednostňován.¹⁴⁰ Domnívám se však, že není možné jednoznačně určit, který účel má přednost, naopak jsem přesvědčen, že oba výše zmíněné účely musí koexistovat vedle sebe a nikterak se nevyklučují. V případě, že předkupník využije svého ochranného charakteru § 2145 OZ, dojde rovněž k naplnění ochranného charakteru ve vztahu k dlužníkovi, který nebude muset plnit dvakrát a rovněž mu nevznikne povinnost náhrady škody vůči předkupníkovi.

Ať již je účel ustanovení jakýkoliv, dochází uplatněním předkupního práva při naplnění podmínek vědomosti vyžadovaných § 2145 OZ k vyvolání rozvazovací podmínky. Důsledkem naplnění rozvazovací podmínky je ve smyslu § 548 OZ pomínutí právních následků, které již v nějakém okamžiku před jejím splněním nastaly.

Otázkou, kterou je nutné se zabývat, je, k jakému okamžiku nastanou účinky splnění rozvazovací podmínky, tj. k jakému okamžiku zanikají následky podmíněného jednání. Jak uvádí ve svém komentáři k občanskému zákoníku s odkazem na Puchtu Melzer, právní nauka vycházela z toho, že účinky rozvazovací podmínky nastávají *ex tunc* (od počátku), tedy splněním rozvazovací podmínky pomínou všechny právní následky, které nastaly již od učinění primárního právního jednání.¹⁴¹ V průběhu času se však majorita přiklonila k účinkům *ex nunc*.¹⁴² S ohledem na dispozitivnost občanského zákoníku je na smluvních stranách, zda rozvazovací podmínce přisoudí účinky *ex tunc* či *ex nunc*, avšak s přihlédnutím k případům, ve kterých dojde k aplikaci § 2145 OZ, se domnívám, že dohoda smluvních stran o účincích rozvazovací podmínky bude spíše výjimkou.

K účinkům rozvazovací podmínky ve vztahu k předkupnímu právu se v nedávné době vyjádřil i Nejvyšší soud ve dvou svých rozsudcích, konkrétně v rozsudku ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022 a rozsudku ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018. V obou těchto rozhodnutích se přiklonil, s odkazem na obecnou judikaturu k rozvazovací podmínce, k tomu, že

¹³⁹ POROD, J. § 2145 [Rozvazovací podmínka]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2322.

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022; shodně SVOBODA, L. § 2145 [Podmíněnost kupní smlouvy]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 125.

¹⁴¹ MELZER, F. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář, Svazek III. Věci a právní skutečnosti*. Praha: Leges, 2018. Komentátor, s. 544.

¹⁴² Srov. ZUKLÍNOVÁ, M. § 548 [Podmínění následků právního jednání]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 1249; DOBROVOLNÁ, E. § 548 [Podmínka, podmínka odkládací a rozvazovací, podmínka nemožná]. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1747.

účinky rozvazovací podmínky (i v situaci podle § 2145 OZ) nastávají k okamžiku jejího splnění, tedy *ex nunc*. Tato rozhodnutí navazují na dřívější praxi Nejvyššího soudu ještě v intencích občanského zákoníku z roku 1964.¹⁴³

Opačný názor však, poněkud překvapivě, vyslovil Nejvyšší správní soud, když judikoval, že: „*Splněním rozvazovací podmínky ztrácí účinné právní jednání své následky, a to ex tunc. Mezi stranami tak ipso iure (automaticky) nastává stav, který existoval před uskutečněním právního jednání s rozvazovací podmínkou.*“¹⁴⁴ Nejvyšší správní soud se v tomto případě zabýval tím, jaké účinky a důsledky má sjednání výhrady vlastnického práva a rozvazovací podmínky vůči správci daně. Rozvazovací podmínka byla v tomto případě sjednaná smluvními stranami, výslovně jí však smluvní strany účinky *ex tunc* nepřiznaly, bylo tedy na soudu, jak její účinky posoudí.

V případě, že připustíme, že rozvazovací podmínka bude mít (i v případě) § 2145 OZ účinky *ex nunc*, dojdeme nutně k problému v případech, kdy závazek mezi společníkem a koupěchtivým zanikne dříve, než dojde k naplnění rozvazovací podmínky. Uvedené řešil i Nejvyšší soud: „*Zanikl-li závazek, jehož účinky měly pominout splněním rozvazovací podmínky, dříve, než byla dotyčná rozvazovací podmínka splněna, je její splnění z hlediska zániku práv a povinností z tohoto závazku bez významu.*“¹⁴⁵

Obecně totiž jakýkoliv závazek zaniká především splněním. Tento fakt vylučuje aplikaci § 2145 OZ ve většině případů, kdy je objektem předkupního práva (nezapisovaná) movitá věc, tj. i neinkorporovaný podíl ve společnosti s ručením omezeným, jelikož vlastnické právo se na nabyvatele převádí, není-li ujednáno jinak, již k okamžiku uzavření smlouvy v souladu s § 1099 OZ. V uvedených případech tak dochází ke vzniku povinnosti společníka učinit předkupníkovi nabídku ve stejné chvíli, ve které dochází k zániku jeho povinnosti vyplývající ze smlouvy mezi ním a koupěchtivým. Rozvazovací podmínka vyplývající z ustanovení § 2145 OZ by tak mohla nalézt uplatnění jen v případech, kdy je převod podílu *rozfázován*, tedy zejména, kdy je dlužníkem ujednána výhrada vlastnického práva nebo kdy je pro převod podílu nutné získat souhlas valné hromady - v takovém případě totiž nenabyde smlouva o převodu podílu účinnosti a nedojde k převodu vlastnického práva dříve, než bude souhlas s převodem udělen.¹⁴⁶ I z toho důvodu nelze bez dalšího považovat správným tvrzení, že § 2145 OZ obecně chrání dlužníka

¹⁴³ K tomu zejm. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 913/2004.

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 7. 2019, č. j. 5 Afs 242/2018-36.

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018, obdobně dále i Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 913/2004.

¹⁴⁶ Avšak souhlas valné hromady může být dán klidně před uzavřením samotné smlouvy, proto by i v případě, že je převod podílu podmíněn souhlasem valné hromady, mohlo dojít ke vzniku povinnosti učinit nabídku až spolu se zánikem primárního závazku (splněním) mezi společníkem a koupěchtivým.

a předkupníka v případech převodu akcií nebo podílů, jak uvádí odborná literatura,¹⁴⁷ nýbrž je nezbytné toto tvrzení redukovat jen na situace, kdy vlastnické právo k podílu není převedeno okamžikem uzavření smlouvy.

Jestliže je správný výše uvedený přístup Nejvyššího soudu a rozvazovací podmínka má i v případech podle § 2145 OZ účinky *ex nunc*, (obligační) předkupní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným je tím významně oslabeno, když předkupník nemá šanci zvrátit smlouvu uzavřenou mezi společníkem a koupěchtivým, která by byla splněna. Na straně předkupníka vznikne jen složitě uplatnitelný nárok na náhradu škody, při kterém bude nucen vynaložit mnoho úsilí k prokázání vzniklé skutečné škody a ušlého zisku. Předkupník tedy může jen doufat, že společník bude jednat poctivě a ve smlouvě s koupěchtivým ujedná odkládací podmínku, případně rozvazovací podmínku s účinky *ex tunc* nebo si založí právo odstoupit od smlouvy s koupěchtivým pro případ uplatnění předkupního práva (to vše ve smyslu § 2146 OZ). Povinnost společníka některé ze zmíněných ujednání zakomponovat do převodní smlouvy s koupěchtivým může předkupník se společníkem ujednat ve smlouvě o zřízení předkupního práva – nesplněním povinnosti ze strany společníka ovšem dojde opět nanejvýš ke vzniku práva na náhradu škody, případně k naplnění podmínek pro zaplacení smluvní pokuty, bude-li ujednána.

Nedomnívám se tedy, že by popsané závěry Nejvyššího soudu byly v souladu se smyslem a účelem § 2145 OZ. Účinky rozvazovací podmínky podle § 2145 OZ by dle mého názoru měly nastat *ex tunc*, považoval bych za vhodné, aby se judikatura v budoucnu věnovala otázce účinků rozvazovací podmínky přímo v souvislosti s předkupním právem (do této chvíle totiž jen přebírala závěry o účincích bez souvislosti s předkupním právem), konkrétně tedy, zda není možné, aby splnění rozvazovací podmínky převážilo nad zánikem závazku, tj. zda i v případě, že závazek zanikne, nebude možné, aby tento znovu ožil a rozvazovací podmínkou pominuly jeho účinky od počátku. Ideálním řešením by (*de lege ferenda*) byla změna celého ustanovení a jeho přizpůsobení primárnímu záměru tak, aby s uplatněním předkupního práva nebyla spojena rozvazovací podmínka nýbrž účinky, které zákon připisuje odstoupením od smlouvy,¹⁴⁸ jelikož odstoupením od smlouvy závazek zaniká od počátku (*ex tunc*). Uvažovat lze i o řešení, kdy smlouva mezi koupěchtivým a dlužníkem by byla uzavřena s odkládací podmínkou neuplatnění předkupního

¹⁴⁷ ŠPAČKOVÁ, M. *Smluvní předkupní právo k akciím a právo odkupu*. Obchodněprávní revue, 2020, č. 1, s. 1-9, s. 3; ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 310 an.; JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nil novi sub sole?*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 1, s. 1-9, s. 6.

¹⁴⁸ Jako to koneckonců zákonodárce učinil v ustanovení § 9, § 207, § 208 a dalších zákona o obchodních korporacích.

práva předkupníkem ve lhůtách stanovených zákonem. V každém případě současný přístup považují za nešťastný, když víceméně aprobejuje nedobrověrný postup dlužníka a koupěchtivého.

3.5.2 Náhrada škody

Poruší-li dlužník povinnost učinit nabídku, vzniká předkupníkovi právo na náhradu škody. Povinnost nahradit škodu předkupníkovi stihá bývalého společníka, jelikož porušil svou smluvní povinnost ve smyslu § 2913 OZ.¹⁴⁹ Škoda v sobě zahrnuje jak skutečnou škodu, tak ušlý zisk (§ 2953 OZ). Co se týče odčinění škody, staví občanský zákoník na první místo restituční nárok, tedy uvedení do předešlého stavu, v tomto případě by tedy mohl společník nahradit škodu tím, že předkupníkovi podíl dodatečně převede. Nepodaří-li se nahradit škodu uvedením do předešlého stavu, vzniká škůdci povinnost nahradit škodu v penězích, tuto povinnost má i pokud by o to předkupník požádal.

Uvažovat o skutečné škodě můžeme zejména v případě, kdy by bylo předkupní právo mezi stranami zřízeno za úplatu, potom by částka úplaty představovala skutečně vzniklou škodu na straně předkupníka. Jestliže však není úplata ujednána, skutečná škoda spíše nevznikne (předkupník naopak nebude muset vydávat částku představující kupní cenu za podíl) a nároky předkupníka tak budou spočívat zejména v ušlém zisku. Obecně jsou však nároky z ušlého zisku složitě uplatnitelné, zejména z důvodů vysokých nároků na prokázání pravděpodobnosti zisku, který ušel.¹⁵⁰ Předkupník se tak nachází v situaci, kdy je zatížen důkazním břemenem, dle kterého má prokázat, že koupil-li by podíl od společníka, jeho jmění by se zvětšilo. Jeho úspěch je však těžko představitelný, zejména s ohledem na to, že budoucí fungování společnosti, které je závislé na konkrétních členech společnosti (tj. i na tom, zda předkupník do společnosti vstoupí či nikoliv), je jen velmi omezeně předvídatelné.

Jen pro úplnost bych rád doplnil, že i pokud společník nabídku učiní, nevylučuje to předkupníkovu právo na náhradu škody v případech, kdy ten nabídku přijme, avšak nebude mu strany společníka plněno, tj. společník mu podíl podle smlouvy o převodu nepřevede.¹⁵¹ V takovém případě není společník odpovědný za nesplnění povinnosti vyplývající ze smlouvy o zřízení předkupního práva, nýbrž za nesplnění povinnosti vyplývající ze smlouvy o převodu podílu (opět podle § 2913 OZ), která je uzavřena přijetím nabídky ze strany předkupníka (bez ohledu na to, zda společník podíl v době nabídky ještě vlastnil či nikoliv).

¹⁴⁹ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 14 Cmo 493/2016.

¹⁵⁰ K tomu bližší BEZOUŠKA, P. *Ušlý zisk – reflexe judikatury*. Právní rozhledy, 2023, č. 10, s. 343-346, s. 343 an.

¹⁵¹ K tomu může dojít právě v případech, kdy spolu s dospělostí nabídkové povinnosti dojde i k zániku závazku splněním mezi koupěchtivým a společníkem – společník pak nebude schopen předkupníkovi plnit, protože podíl už nevládní.

3.5.3 Smluvní prostředky ochrany předkupníka

Jako primární obligační nástroj motivace společníka k dodržení nabídkové povinnosti můžeme označit smluvní pokutu. Teorií¹⁵² i občanským zákoníkem je řazena mezi instituty utvrzující dluh, jejichž smyslem je posílit postavení věřitele a zároveň motivovat dlužníka k tomu, aby své povinnosti řádně plnil. V případě, že dlužník své povinnosti nesplní, nastoupí pak sankční stránka smluvní pokuty. Smluvní pokuta má rovněž kompenzační funkci, když podle § 2050 OZ nevznikne předkupníkovi právo na náhradu škody, pokud se k danému porušení povinnosti vztahuje smluvní pokuta, hovoříme poté o *paušalizované náhradě škody*.¹⁵³ Smluvním stranám ovšem nic nebrání vyloučit aplikovatelnost tohoto ustanovení, pro předkupníka pak bude pozice výhodnější, když bude disponovat hned dvěma nároky, jednak nárokem na zaplacení smluvní pokuty a nárokem na náhradu škody.¹⁵⁴

Dále můžeme uvažovat o zřízení zákazu zcizení a zatížení podílu ve smyslu § 1761 OZ. Kindl považuje zákaz zcizení a zatížení částečně za utvrzení dluhu, když zvýhodňuje postavení věřitele, avšak splnění jeho smluvní povinnosti nezajišťuje.¹⁵⁵ Zákaz zcizení a zatížení může být ujednán jako obligační, tedy s tím, že účinky bude vyvolávat jen *inter partes*, mezi společníkem a předkupníkem (§ 1761 věta první OZ). Je ale možné uvažovat i o věcném zákazu zcizení a zatížení, ten však ve spojení s obligačním předkupním právem nebude dávat většího smyslu, když zákon výslovně předvídá možnost učinit věcným předkupní právo *per se*. Zákaz zcizení a zatížení musí být zřízen vždy na přiměřenou dobu a v zájmu, který je hodný právní ochrany. Zájem hodný právní ochrany u předkupníka zpravidla nalezneme, co se týče doby přiměřené, je na místě svázat trvání zákazu zcizení a zatížení s předkupním právem, které, jak bylo popsáno výše, nebude ve své obligační podobě trvat donekonečna. Takto určená doba bude přiměřená s ohledem na povinnost, kterou utvrzuje a nebude ji *přežívat*.¹⁵⁶ Porušení obligačního zákazu zcizení a zatížení nezpůsobí neplatnost smlouvy o převodu podílu nebo neúčinnost převodu podílu vůči předkupníkovi, půjde toliko o porušení smluvní povinnosti, která zakládá právo na náhradu škody (§ 2913 odst. 1 OZ). I jednotlivé porušení zákazu zcizit nebo zatížit podíl je možné utvrdit smluvní pokutou a teoreticky zdvojit nároky předkupníka. Došlo-li by ke zřízení věcného zákazu

¹⁵² Např. ČERNÁ, S. § 2048 (*Sjednání smluvní pokuty*). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 586.

¹⁵³ Shodně ČERNÁ, S. § 2050 (*Vztah smluvní pokuty k náhradě škody*). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 594.

¹⁵⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1369/2000.

¹⁵⁵ KINDL, M. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 412.

¹⁵⁶ K tomu: „S ohledem na svůj účel nemůže být zákaz dohodnut na dobu přesahující existenci dluhu, který utvrzuje.“ (DVOŘÁK, B. § 1761 [*Zákaz zatížení nebo zcizení*]). In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1831).

zcizení a zatížení k podílu, potom jeho porušení, za podmínky, že třetí osoba (koupěchtivý) nebyla v dobré víře,¹⁵⁷ nevyvolá právní účinky v poměru k oprávněné osobě (předkupníkovi).¹⁵⁸ Domnívám se, že v takovém případě by uplatnění předkupního práva k podílu znamenalo povinnost koupěchtivého věc předkupníkovi vydat (využije-li předkupník předkupního práva a splní-li podmínky), jelikož ve vztahu k němu koupěchtivý věc do vlastnictví nikdy nenabyl.

Jak bylo uvedeno výše v podkapitole o trvání obligačního předkupního práva, může docházet k zánikům podílů, případně k jejich změnám nebo i k zániku celé společnosti. Předkupník proto může svou ochranu zvýšit také tím, že ve smlouvě o zřízení předkupního práva ujedná s dlužníkem, že ten má, jakožto společník, povinnost zdržet se kladného hlasování pro přijetí rozhodnutí, kterými se zrušuje společnost, schvaluje přeměna, schvaluje rozdělení nebo spojení podílů, schvaluje zvýšení základního kapitálu převzetím vkladové povinnosti nebo kterými dochází k jiným zásahům do předkupního práva a právního postavení předkupníka. I takovou povinnost je pak vhodné utvrdit smluvní pokutou, a to pro každé jedno porušení.

¹⁵⁷ Nazíráno zejména prismatem materiální publicity podle § 121 odst. 2 OZ, když věcný zákaz zcizení a zatížení bude muset být zapsán do obchodního rejstříku (k materiální publicity viz zejm. kapitolu 4.3.2.1).

¹⁵⁸ HULMÁK, M. § 1761 [Zákaz zatížení nebo zcizení]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 205.

4 Věcné předkupní právo k neinkorporovanému podílu

4.1 Pojem a význam

Opakovaně jsem v předchozích kapitolách naznačil, že předkupní právo se nemusí omezit jen na relativní povahu, nýbrž ho lze zřídit i jako právo věcné. Věcněprávní předkupní právo se od toho obligačního liší svým působením, zatímco druhé jmenované působí jen *inter partes*, tedy mezi dlužníkem a předkupníkem, věcné předkupní právo působí absolutně (*erga omnes*) a lpí na věci, čímž poskytuje předkupníkovi výhodnější postavení.¹⁵⁹ Černá v tomto kontextu hovoří o vystupňované ochraně předkupníka.¹⁶⁰

S ohledem na numerus clausus věcných práv zakotvený v § 977 OZ obsahuje občanský zákoník v § 2144 nepřímé¹⁶¹ zákonné zmocnění ke zřízení předkupního práva jako věcného. Zmíněné ustanovení současně zakotvuje tři charakteristické vlastnosti věcného předkupního práva, jsou jimi:

- právo předkupníka domáhat se vůči koupěchtivému, na kterého vlastnické právo k věci přešlo, toho, aby mu věc za příslušnou úplatu převedl;
- přechod povinnosti nabídnout předkupníkovi věc za stejných podmínek jakými byl vázán dlužník na nástupce dlužníka, jestliže došlo k převodu vlastnického práva k věci jiným způsobem než prodejem; a konečně
- zachování předkupního práva i v případě, že předkupník nabídnutou věc od dlužníka nekoupí.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že výhrada předkupního práva k podílu přechází jako povinnost na právní nástupce společníka, a to jak na singulární nástupce, tedy ty, na které přešlo vlastnické právo k podílu zejména na základě smlouvy o jeho převodu, tak na univerzální nástupce, tedy ty, na které přešlo vlastnické právo děděním nebo na základě provedené přeměny právnické osoby. Trochu v pozadí však může stát otázka, jak je to s přechodem práva předkupníka na jeho právní nástupce. Jak bylo popsáno výše, § 2142 OZ zavádí pravidlo týkající se přechodu a převodu předkupního práva – *a contrario* z něho lze dovodit, že předkupní právo předkupníka

¹⁵⁹ V podrobnostech k věcným právům s historickým exkurzem SPÁČIL, J. *Věcná břemena v občanském zákoníku*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 1-8.

¹⁶⁰ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 307.

¹⁶¹ Zákon totiž, na rozdíl od občanského zákoníku z roku 1964, výslovně nehovoří o možnosti sjednat předkupní právo jako věcné, nýbrž jen lakonicky uvádí, že „*Je-li předkupní právo zřízeno jako právo věcné (...)*“. Současná právní úprava má svůj inspirační zdroj ve větě druhé § 928 vládní osnovy Občanského zákoníku z roku 1937 (KOBBER, J. (ed.). *Osnova československého občanského zákoníku*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021, s. 334).

přechází na právní nástupce. Z hlediska systematického výkladu je nutné ust. § 2142 OZ bez dalšího aplikovat i na případy věcného předkupního práva – na dědice předkupníka tudíž přejde v rámci pozůstalosti i věcné předkupní právo.¹⁶²

Nabízí se otázka, zda je toto řešení přiměřené, zejména s přihlédnutím k rozdílnému pojetí této otázky v případě služebností, které se podává z § 1302 odst. 1 věty první OZ, podle kterého „*Osobní služebnost zaniká smrtí oprávněné osoby.*“ Domnívám se, že před případnou analogickou aplikací právní úpravy osobních služebností je i tak nezbytné upřednostnit systematický výklad a aplikovat pravidla o přechodu předkupního práva na právní nástupce z § 2142 OZ za pomoci logického argumentu *a contrario*. Uvedené však představuje jistou vnitřní rozpornost občanského zákoníku. Osobní služebnost je věcné právo k věci cizí, které má sloužit a odpovídat zájmům konkrétní osoby, které svědčí.¹⁶³ Obdobně lze ale nahlížet i na předkupní právo – je to totiž právě předkupník, jehož zájem předkupní právo sleduje – byť jeho obsahem není užívání nebo požívání věci, nýbrž právo věc přednostně nabýt do vlastnictví. Bohužel rozdílný přístup v otázkách dědění těchto věcných práv nebyl v důvodové zprávě, a ani v rámci legislativního procesu, blíže odůvodněn. Obhájit jej nelze ani z komparativního hlediska, když, jak již bylo uvedeno výše, BGB, jako jeden z inspiračních zdrojů, konstruuje pravidlo o přechodu práv a povinností z předkupního práva na právní nástupce opačně, tj. že povinnost z předkupního práva přechází, samotné právo ale nikoliv (§ 473 BGB). Totožně přistupoval k otázce v § 1074 OZO. Otázka dědění předkupního práva podle BGB i OZO tak korespondovala s klasickým vyloučením možnosti přechodu práv z osobních služebností. Každopádně jsem přesvědčen, že služebnost, jako právo věc požívat nebo užívat, zasahuje do vlastnického práva podstatně silněji než předkupní právo, i proto považuji dědění předkupního práva za neproblematické a analogickou aplikaci § 1302 odst. 1 OZ za vyloučenou.

Co se týče hospodářského významu věcného předkupního práva sjednaného k podílu, lze odkázat na podkapitulu o významu obligačního předkupního práva, totožně s ním můžeme hledat obranný zájem předkupníka, stejně jako jeho zájem věc v budoucnu nabýt do svého vlastnictví. Dá se říci, že druhý jmenovaný účel lze v případě věcného předkupního práva naplnit úspěšněji, když zákon upravuje několik pojistek předkupníka, jak věc v budoucnu do svého vlastnictví získat.

Věcné předkupní právo je na druhé straně časově i finančně náročnější, když pro jeho vznik je nutné splnit více podmínek než jen uzavřít smlouvu. Oproti obligačnímu předkupnímu právu

¹⁶² Shodně POROD, J. § 2142 [Převod a přechod]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 2319.

¹⁶³ Srov. HRABÁNEK, D. § 1257 [Zatížení věci služebností]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1115.

bude předkupník současně vystaven vyšší míře transparentnosti, když věcné předkupní právo k podílu je obligatorně veřejně evidované.

4.2 Krátký exkurz do problematiky jiných věcných práv k podílům

Do 1. ledna 2021, kdy nabyla účinnosti novela zákona o obchodních korporacích, provedená zákonem č. 33/2020 Sb., nebylo jednoznačné, zda a případně jakým způsobem je možné zřizovat k podílům ve společnostech i jiná věcná práva než právo zástavní a jak se tato práva chovají ve vztahu k inkorporovaným a neinkorporovaným podílům.¹⁶⁴

Zmíněnou novelou, provedenou zákonem č. 33/2020 Sb., došlo ke změně § 32 ZOK a zejména přepracování jeho odstavce 5, který nyní zní: „*Na zřízení a vznik jiného věcného práva než zástavního práva k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, se použijí obdobně ustanovení občanského zákoníku o zřízení a vzniku zástavního práva k podílu v korporaci.*“ Po novele tedy zákon o obchodních korporacích výslovně umožňuje, aby k podílu byla zřízena i jiná věcná práva, než je právo zástavní, přičemž mechanismus zřízení a vzniku je stejný jako pro zástavní práva k podílům dle občanského zákoníku. Současně tím vyloučil do té doby aplikovanou praxi zápisu věcných práv k akciím do obchodního rejstříku.¹⁶⁵

Klíčové ustanovení, které je nutné s odkazem na § 32 odst. 5 ZOK aplikovat, je § 1320 OZ, ze kterého se podává, že k zastavení podílu ve společnosti s ručením omezeným je nezbytné splnit tytéž podmínky, které jsou vyžadovány pro převod podílu. Pokud je podíl volně převoditelný (tj. společníci se odchýlili od dispozitivního pravidla v § 208 odst. 1 ZOK, které vyžaduje souhlas valné hromady pro převod podílu na třetí osobu), lze ho zastavit, a to bez dalšího.

4.3 Založení věcného předkupního práva k podílu a jeho trvání

V názvu této podkapitoly jsem záměrně použil spojení založení předkupního práva, je tomu tak z důvodu, že zákon v rámci vytváření věcných práv k neinkorporovaným podílům odlišuje dva pojmy, totiž zřízení (§ 32 odst. 5 ZOK ve spojení § 1312 odst. 1 OZ) a vznik (§ 32 odst. 5 ZOK ve

¹⁶⁴ Dosavadní nejistotu potvrdila sama vláda v důvodové zprávě (K bodům 16 a 17 (§ 32). In: VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz).*

¹⁶⁵ K tomu z důvodové zprávy: „*Cílem navrhovaného pravidla je postavit najisto, že jiná věcná práva než zástavní právo (např. předkupní právo, zákaz zcizení – negative pledge, zákaz zatížení, právo zpětné koupě apod.) k podílu v obchodní korporaci, který není představován cenným papírem nebo zaknihovaným cenným papírem, lze zřídit za podmínek, za nichž lze podíl převést (viz § 1320 OZ), a že vznikají zápisem do obchodního rejstříku.*“ (K bodům 16 a 17 (§ 32). VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz).*

spojení s např. § 1322 odst. 1 OZ) – zřízení se vztahuje ke smlouvě a vznik až k další právní skutečnosti, která k titulu přistoupí.¹⁶⁶ Zřízení a vznik věcného předkupního práva tudíž provází známá pravidla o *titulu* (smlouva) a *modu* (navazující právní skutečnost), hovoříme proto o tom, že věcné předkupní právo vzniká na základě složené (*komplexní*) právní skutečnosti.

I pro věcné předkupní právo je důležité, zda je podíl převoditelný, tedy obchodovatelný (§ 32 odst. 5 ZOK ve spojení s § 1310 OZ). Bezouška obchodovatelnost posuzuje tak, že „*Kritérium obchodovatelnosti nemusí bezpodmínečně znamenat, že věc je zcizitelná (oddělitelná od vlastníka), neboť věc může být zhodnocena i jinými způsoby.*“¹⁶⁷ Samotná skutečnost, že určitá věc může být obchodovatelná ve vztahu k jedné osobě jednodušeji, než k jiné, neznamena, že by bylo takové věcné právo neplatné nebo nemohlo vzniknout.¹⁶⁸ Z uvedeného, a z toho, co bylo popsáno výše (kapitola 3.2.1), plyne, že podíl je obchodovatelnou věcí, a to i v případě, že pro jeho převod stanoví zákon nebo zakladatelské právní jednání další podmínky.

Vzhledem k dispozitivní povaze zákona o obchodních korporacích a občanského zákoníku je možné zastavitelnost podílu vyloučit, aniž by došlo k omezení jeho převoditelnosti, a tedy i obchodovatelnosti.¹⁶⁹ Ve stejném smyslu tak zřejmě nebude nic bránit tomu, aby bylo zakladatelským právním jednáním zcela vyloučeno zřízení věcného předkupního práva, avšak byla zachována možnost zřídit k němu zástavní právo nebo ho převést. Stejně tak se domnívám, že by bylo možné sjednat věcné předkupní právo k podílu, u kterého je vyloučena zastavitelnost, a to s ohledem na jazykové znění § 32 odst. 5 ZOK.¹⁷⁰ Otázkou je sjednání věcného předkupního práva k nepřevoditelnému podílu – soudím, že věcné předkupní právo v takovém případě nemůže platně vzniknout, zejména s ohledem na to, že pokud je převod podílu zcela vyloučen, není možné splnit podmínky nutné pro jeho převod ve smyslu § 1320 OZ. Ovšem nedomnívám se, že by v takovém případě smlouva o zřízení předkupního práva byla absolutně neplatná, nedojde sice k účinnému vzniku zvěcnělého předkupního práva, ale může si zachovat svou obligační podobu (k tomu dále).

¹⁶⁶ Shodně DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 6, s. 167-172, s. 172.

¹⁶⁷ BEZOUŠKA, P. *§ 1310 [Zástava]*. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1246.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Shodně VYMAZAL, L. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 466.

¹⁷⁰ Ust. § 32 odst. 5 ZOK představuje toliko odkaz na právní úpravu zřízení a vzniku zástavního práva, aniž by výslovně určovalo, že je nezbytné, aby k takovému podílu bylo možné zřídit zástavní právo. Dovožuji proto, že zástavní a jiná věcná práva k podílu jsou na sobě nezávislá a případné vyloučení prvního nezpůsobí bez dalšího i vyloučení druhého.

4.3.1 Ujednání o věcném předkupním právu

Ujednání o zřízení věcného předkupního práva bude mít v zásadě stejné náležitosti jako ujednání obligačního předkupního práva, stejně tak budou zpravidla shodné důvody pro využití jednotlivých smluvních forem, do kterých budou strany své ujednání vtělovat, konkrétně může jít o:

- společenskou smlouvu, a to jako pravé nebo nepravé ujednání (k tomu blíže v kapitolách 3.2.2.1 a 5.4);
- vedlejší dohodu uzavřenou mezi všemi nebo jen některými společníky (k tomu blíže v kapitole 3.2.2.2);
- jinou smlouvu, zejména smlouvu převodní jako vedlejší ujednání (k tomu blíže v kapitole 3.2.2.3).

V každém případě však právní titul zřizující věcné předkupní právo musí obsahovat výslovné ujednání stran o tom, že předkupní právo předkupníka je zřízeno jako právo věcné.¹⁷¹ V případě, že vzniknou pochybnosti o tom, zda je sjednáno předkupní právo jako věcné či nikoliv bude nutné podrobit ujednání stran výkladu podle § 555 an. OZ,¹⁷² v případě zřízení předkupního práva bezúplatně rovněž k vyvratitelné domněnce, že dlužník se chtěl vázat spíše méně než více (§ 1747 OZ).

Bude-li právní jednání mezi předkupníkem a společníkem obsahovat ujednání o tom, že předkupní právo se zřizuje jako věcné, avšak nedojde k navazující právní skutečnosti (*modu*), na základě které vznikne věcné předkupní právo, mělo by být mezi stranami zachováno obligační předkupní právo, tedy výlučně s účinky *inter partes*.¹⁷³ Stejně tak by mělo mezi stranami existovat obligační předkupní právo od chvíle uzavření smlouvy do chvíle nastoupení *modu* (v praxi to bude u podílu několik dní). Černá v tomto kontextu hovoří o obligačním stádiu věcného předkupního práva.¹⁷⁴

Podle Černé je však nutné vždy sledovat vůli smluvních stran. Pokud by měla smlouva představovat jen prostředek k dosažení vzniku věcného předkupního práva, nemělo by se, do

¹⁷¹ To plyne zejména z toho, že „*Je-li předkupní právo zřízeno jako věcné (...)*“, uvedené předpokládá jednoznačný projev vůle.

¹⁷² V případě, že je ujednání obsahem společenské smlouvy, bude nutné volit mezi objektivizujícím výkladem v případě pravého ujednání a subjektivizujícím výkladem v případě nepravého ujednání (viz také kapitoly 3.2.2.1 a 5.2).

¹⁷³ Ke stejnému závěru u zákazu zcizení a zatížení dochází DVOŘÁK, B. § 1761 [Zákaz zatížení nebo zcizení]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1831.

¹⁷⁴ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 309.

chvíle jeho vzniku, obligační stádium vůbec prosadit.¹⁷⁵ S tímto názorem v zásadě souhlasím. Soudím ale, že situace, kdy strany nemají vůli být vázány předkupním právem do chvíle, než jako věcné platně vznikne, bude výjimečná. Proto se domnívám, že ujednání stran o předkupním právu by mělo být vykládáno ve prospěch jeho platnosti a účinnosti a k vyloučení obligačního stádia jinak věcného předkupního práva přistupovat zdrženlivě. Na dlužníkovo postavení totiž zvěcnění předkupního práva nemá zásadnější vliv. Co se týče předkupníka, věcné předkupní právo mění jeho právní postavení toliko k jeho prospěchu tím, že mu poskytuje vyšší míru ochrany a zvyšuje šanci na získání věci. Ani u jednoho z nich tak nespátřuji potřebu odkládat účinnost předkupního práva až do chvíle nastoupení modu.

Zákon pro smlouvu o zřízení věcného předkupního práva neuvádí zvláštní pravidlo formy. Nečiní tak ani pro zástavní smlouvu k podílu v obchodní korporaci, nicméně Nejvyšší soud ve svém stanovisku, publikovaném ještě před účinností zákona č. 33/2020 Sb., dovedl požadavek písemné formy zástavní smlouvy s úředně ověřenými podpisy smluvních stran a to s odkazem na povinnost této formy v případě smlouvy o převodu podílu.¹⁷⁶ Je však na zvážení, zda by tento výklad obstál i za současného znění zákona o obchodních korporacích, Nejvyšší soud totiž argumentoval mimo jiné ustanovením § 32 odst. 3 ZOK ve znění před novelou, dle kterého „Zastavit podíl společníka v obchodní korporaci lze jen za podmínek, za nichž ho lze převést.“ Novelizací zákona o obchodních korporacích bylo toto ustanovení zrušeno. V tuto chvíli je tedy teorií povinnost úředně ověřených podpisů dovozována toliko z § 1320 odst. 1 věty za středníkem, totiž „lze-li podíl převést jen za určitých podmínek, vyžaduje se splnění týchž podmínek při jeho zastavení.“¹⁷⁷ Soudím však, že požadavek úředně ověřených podpisů na smlouvě o zřízení zástavního práva není podmínkou převoditelnosti podílů,¹⁷⁸ nýbrž že slouží toliko ke zvýšení právní jistoty.¹⁷⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu je ale praxí respektováno a není s ním vedena zásadnější polemika, proto lze uzavřít, že je vhodné jej i nadále respektovat, byť z hlediska svého odůvodnění není v tuto chvíli nejšťastnějším.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cjpn 204/2015.

¹⁷⁷ Srov. například EICHLEROVÁ, K. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 345.

¹⁷⁸ Zejména, když sám zákon odlišuje situaci, kdy je podíl volně převoditelný (a není tedy nutné plnit žádné další podmínky – viz § 1320 odst. 1 věta před středníkem OZ) a kdy je pro jeho převod nutné splnění dalších podmínek (§ 1320 odst. 1 věta za středníkem OZ).

¹⁷⁹ Srov. HAVEL, B. § 209 [Přistoupení ke společenské smlouvě a účinnost převodu podílu]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 544.

Vzhledem k tomu, že pravidla pro zřízení a vznik zástavního práva k podílu se použijí i na jiná věcná práva včetně předkupního, je nutné závěr o formě zástavní smlouvy ze stanoviska Nejvyššího soudu převzít a aplikovat i na smlouvu o zřízení věcného předkupního práva.¹⁸⁰ Jen pro úplnost je vhodné uvést, že taková forma je dodržena i když je právně jednáno ve formě přísnější (§ 564 OZ), s ohledem na výše uvedené k tomu dojde zejména pokud bude předkupní právo ujednáno ve společenské smlouvě, pro jejíž pořízení a změnu zákon vyžaduje formu veřejné listiny.

4.3.1.1 Splnění podmínek pro převod podílu

Jak již bylo zmíněno výše, § 32 odst. 5 ZOK ve spojení s § 1320 odst. 1 ZOK vyžaduje, aby byly pro založení věcného předkupního práva k podílu splněny stejné podmínky, které jsou předepsány pro jeho převod. Dispozitivně zákon stanoví, že převod podílu ve společnosti s ručením omezeným na osobu, která není společníkem, je podmíněn souhlasem valné hromady. Je-li k podílu zřizováno zástavní právo, platí, že je nutné splnit podmínku, která je nejpřísnější, bez ohledu na to, zda je zástavním věřitelem společník či třetí osoba – pokud totiž dojde k výkonu zástavního práva, podíl bude zpravidla předmětem dražby, což s sebou nese pravděpodobnost vstupu třetí osoby do společnosti.¹⁸¹ Soudím, že tento přístup se pro věcné předkupní právo neuplatní, jelikož na rozdíl od zástavního práva, je budoucí nabyvatel podílu dopředu znám – je jím, v případě využití předkupního práva, předkupník. Proto, pokud je předkupníkem některý ze společníků a společenská smlouva se neodchyluje od volné převoditelnosti podílu mezi společníky (§ 207 odst. 2 ZOK a contrario), nebude k účinnosti smlouvy o zřízení věcného předkupního práva potřeba souhlasu valné hromady. Naopak bude-li se takové předkupní právo zakládat pro třetí osobu, která není společníkem, je nutné na souhlasu valné hromady trvat, není-li jiné ujednání společenské smlouvy (§ 208 odst. 1 ZOK).

Valná hromada vyjadřuje souhlas formou usnesení (§ 190 odst. 1 ZOK). S ohledem na to, že identifikace společníků a podílů je obligatorní náležitostí společenské smlouvy, bylo předmětem debat, jakou formou a jakou většinou bude valná hromada rozhodovat o udělení souhlasu s převodem podílu, když podle § 171 odst. 1 písm. a) ZOK je k přijetí rozhodnutí, jehož důsledkem se mění společenská smlouva, potřeba dvouřetinové většiny hlasů všech společníků a toto

¹⁸⁰ Shodně ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 149; ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 308-309.

¹⁸¹ Srov. VYMAZAL, L. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 468.

rozhodnutí se podle § 172 odst. 1 ZOK osvědčuje veřejnou listinou.¹⁸² Nejvyšší soud ve svém, již výše citovaném, stanovisku uzavřel, že souhlas valné hromady s převodem podílu není rozhodnutím, v jehož důsledku by se měnila společenská smlouva.¹⁸³ Proto lze uzavřít, že ani pro souhlas se založením věcného předkupního práva k podílu není vyžadována forma veřejné listiny a valná hromada rozhoduje prostou většinou ve smyslu § 170 ZOK.

Důsledky absence souhlasu valné hromady nebo jiného orgánu společnosti s ručením omezeným jsou pro smlouvu o převodu podílu upraveny v § 207 odst. 2 ZOK, potažmo v § 208 odst. 2 ZOK. V obou případech nastávají mezi smluvními stranami po šesti měsících od uzavření smlouvy (*ex lege*) účinky jako při odstoupení od smlouvy, není-li v konkrétní převodní smlouvě ujednáno jinak. Účelem uvedeného pravidla je ochrana smluvních stran před situací, kdy jsou vázány platnou smlouvou, která však nemůže nabýt účinků nehledě na jejich vůli.¹⁸⁴ Teleologickým výkladem dojdeme k tomu, že je na místě aplikovat toto pravidlo analogicky i na případy neudělení souhlasu se zástavní smlouvou, je-li ho potřeba. Může být ale otázkou, zda uvedené aplikovat i na smlouvu o zřízení věcného předkupního práva – domnívám se, že řešení by mělo být přesně opačné. Jak jsem uváděl o několik odstavců výše, věcné předkupní právo sice vzniká až zápisem do obchodního rejstříku, nelze však ignorovat fakt, že sama smlouva o zřízení (věcného) předkupního práva je schopna založit závazek z předkupního práva mezi stranami, byť jen s účinky *inter partes*.¹⁸⁵ Připustili bychom tudíž výklad takový, že neschválením jinak platné smlouvy o zřízení předkupního práva (která by byla co do obligačního předkupního práva i účinná) nastávají účinky jako při odstoupení od takové smlouvy, zaniklo by i obligační předkupní právo z ní plynoucí a tím by došlo k závažnému zásahu do práv smluvních stran, aniž je pro to rozumný důvod.^{186, 187} Absence souhlasu valné hromady se smlouvou o zřízení věcného předkupního práva tak dle mého názoru neznamená, že by po 6 měsících od jejího uzavření došlo *ex tunc* k zániku

¹⁸² Srov. EICHLEROVÁ, K. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 333; ze starší literatury svědčí o různorodosti názorů i HAVEL, B. § 207 [Převod na jiného společníka]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 399.

¹⁸³ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

¹⁸⁴ Shodně POKORNÁ, J. § 207 [Převod podílu uvnitř společnosti]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1029.

¹⁸⁵ Domnívám se, že jen výjimečně by bylo nutné na takovou smlouvu hledět jen jako na titul ke vzniku věcného předkupního práva a neumožnit jí, aby vyvolala zamýšlené účinky, byť jen obligačně. K tomu blíže viz výše.

¹⁸⁶ Protiargumentem k mé tezi samozřejmě může být, že strany si mohou ujednat odchýlný režim (při kterém by nemusely nastat účinky odstoupení od smlouvy), jak připouští výslovně zákon, nicméně soudím, že pro účastníky právních vztahů je vhodnější, když jim je nabízeno přívětivé řešení *ex lege* bez nutnosti zvláštních ujednání.

¹⁸⁷ Je teoreticky možné uplatnit i logický argument *ad absurdum*, kdy je nesmyslné, aby zákon bezdůvodně ruší platné a účinné právní jednání.

závazku mezi společníkem a předkupníkem. Jimi ujednané předkupní právo může i nadále existovat ve své obligační podobě.

Kromě souhlasu valné hromady nebo jiného orgánu společnosti s ručeným omezením může společenská smlouva v souladu s § 209 odst. 4 ZOK upravit omezení převoditelnosti i jinak. Takovým omezením může být téměř cokoliv. Z praxe je možné vysledovat například omezení převoditelnosti tím, že společníkem se může stát jen osoba s určitým vzděláním, případně jen taxativně vymezený okruh osob nebo že převoditelnost je omezena souhlasem akcionáře (který není orgánem společnosti).¹⁸⁸ V případě nesplnění těchto omezujících pravidel trpí smlouva o převodu neplatností, která má jen relativní povahu.¹⁸⁹ Soudím, že nebudou-li při uzavírání smlouvy o zřízení předkupního práva splněny tyto jiné omezení převoditelnosti, bude smlouva o zřízení předkupního práva platná, ovšem opět nemůže dojít ke vzniku předkupního práva (tj. nemůže platně nastoupit *modus*), protože nedošlo k naplnění § 1320 OZ. Argumentovat lze v tomto případě shodně jako v předchozím odstavci – smlouva o zřízení předkupního práva platně založí alespoň předkupní právo obligační povahy – nedává tedy smysl uvedené následky zneplatněním rušit. Jestliže by došlo k naplnění podmínek v průběhu času, tj. poté co byla smlouva ujednána, do chvíle uplatnění předkupního práva, může věcné předkupní právo vzniknout (tj. titulem může být stále původní smlouva o zřízení předkupního práva). I pokud by *modus* nenastoupil, ale podmínky převoditelnosti byly splněny, může předkupník využije-li nabídku společníka, nabýt platně vlastnické právo k podílu. V takovém případě je klíčové hodnotit splnění jiných podmínek převoditelnosti vždy k okamžiku uplatnění předkupního práva.

4.3.2 Vznik věcného předkupního práva

Věcné předkupní právo k podílu vzniká zápisem do obchodního rejstříku (§ 1322 OZ ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK). Zákon č. 33/2020 Sb., který do zákona o obchodních korporacích vložil mimo jiné již zmíněné ustanovení § 32 odst. 5, současně upravil i podobu § 48 odst. 1 písm. g) VeřRej, na základě něhož se nyní k neinkorporovanému podílu do obchodního rejstříku zapisují i jiná věcná práva.

4.3.2.1 Obchodní rejstřík a jeho povaha

Na tomto místě je vhodné věnovat pozornost povaze obchodního rejstříku, který hraje v oblasti věcných práv k podílu klíčovou roli. Jak již bylo uvedeno výše, věcná práva k podílu

¹⁸⁸ Srov. ŠTENGLOVÁ, I. *Omezení převoditelnosti akcií*. In: EICHLEROVÁ, K. a kol. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté*. Svazek I., Pocta prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 163-164.

¹⁸⁹ POKORNÁ, J. *§ 209 [Účinnost převodu vůči společnosti]*. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1044.

vznikají zásadně až zápisem do obchodního rejstříku, výjimkou z tohoto pravidla je právo vlastnické – zápis do obchodního rejstříku je v takovém případě toliko deklaratorní.¹⁹⁰ Obchodní rejstřík je jedním z veřejných rejstříků.¹⁹¹ Pojem veřejného rejstříku není zákonem definován, zákon vymezuje pojem toliko výčtem jednotlivých veřejných rejstříků (§ 1 odst. 1 VeřRej). Odborná veřejnost se shoduje na tom, že veřejný rejstřík je (primárně) evidencí osob a představuje jeden z informačních systémů veřejné správy.¹⁹² Vedle veřejných rejstříků však existují veřejné seznamy. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku veřejný seznam definuje jako evidenci věcí, pro kterou je typické, že do ní lze nahlížet, aniž je nutné překonávat formální překážky.¹⁹³ Důvodová zpráva činí jasné dělítko mezi veřejnými seznamy a veřejnými rejstříky právě tím, co je předmětem evidence, nepřipouští, že by mohlo dojít k naplnění definičních znaků jednoho druhým a naopak. Stejně k dané problematice přistupuje Nejvyšší soud, který v rozhodnutí, ve kterém se zabýval tím, zda je možné do obchodního rejstříku zapsat poznámku dovolání se neúčinnosti právního jednání podle § 599 odst. 1 OZ, uvedl, že: „*Má-li být určitá evidence považována za veřejný seznam ve smyslu občanského zákoníku, musí být jejím předmětem věci, musí být veřejnosti přístupná bez omezení a musí být vedena na základě zákona orgánem veřejné moci nebo jinou osobou, které stát zákonem takovou pravomoc svěřil.*“¹⁹⁴ Nejvyšší soud mimo jiné argumentuje tím, že byť je podíl věcí v právním smyslu a informace o něm se podle § 48 odst. 1 písm. j) VeřRej zapisují do obchodního rejstříku, nejedná se o zápis podílů ve smyslu evidence věci, nýbrž o zápis společníka (osoby), u kterého se zapisuje informace o jeho podílu.¹⁹⁵

Výše nastíněný názor nepovažuji za zcela správný a argumentaci za přesvědčivou. Ačkoliv Nejvyšší soud v rozhodnutí pracuje se systematickým výkladem, zcela opomíjí věcněprávní význam veřejného rejstříku pro jiná věcná práva k podílům¹⁹⁶ – zákon totiž přímo pracuje s tím, že věcné právo vznikne až zápisem do veřejného rejstříku – je pak na místě se tedy tázat, zda dává smysl, aby vznik věcného práva byl spojen se zápisem v evidenci, která není určena k evidování

¹⁹⁰ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2019, sp. zn. 7 Cmo 195/2017.

¹⁹¹ Vedle spolkového rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku ústavů, rejstříku společenství vlastníků jednotek a rejstříku obecně prospěšných společností.

¹⁹² Srov. ŠTENGLOVÁ, I. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele. I. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 157.

¹⁹³ K § 980 In: VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019.

¹⁹⁵ Tamtéž.

¹⁹⁶ Pro úplnost si dovoluji doplnit, že v době, kdy soud rozhodoval ještě nenabyl účinnosti zákon č. 33/2020, který postavil na jisto možnost vzniku jiných věcných práv k podílům, nicméně již v době rozhodování byla v účinnosti pravidla o zřízení a vzniku zástavního práva, která počítala s věcněprávními účinky zápisu.

věcí, nýbrž osob.¹⁹⁷ Domnívám se, že podmiňuje-li zákon vznik věcného práva k podílu jako věci v právním smyslu zápisem do obchodního rejstříku, potom by měli účastníci konkrétních právních vztahů čerpat i výhody veřejných seznamů (resp. naopak být zatíženi jejich negativními stránkami). Z praktického hlediska můžeme nalézt několik situací, kdy nedává dobrého smyslu, aby bylo určité pravidlo svázáno s veřejným seznamem, avšak s veřejným rejstříkem nikoliv. Příkladem lze uvést otázku promlčení. Ustanovení § 631 a § 632 OZ zvýhodňují osoby oprávněné z věcných práv, které jsou zapsány ve veřejném seznamu, a to tím, že promlčecí dobu těchto práv občanský zákoník prodlužuje z obecné tříleté subjektivní promlčecí doby na desetiletou promlčecí dobu. Uvedené sice nemá pro předkupní právo většího významu, když zákon pro něho konstruuje zvláštní lhůtu k uplatnění, na druhé straně však u některých jiných věcných práv nenacházím argument, proč by se věcné právo k podílu, které se obligatorně eviduje podobně jako věcné právo k věci zapisované do veřejného seznamu, mělo promlčovat v kratší promlčecí době. Otázky dále budí obecná ustanovení o evidovaných věcných právech - § 980, § 981, § 982, § 985 a § 986. Na druhé straně, pokud by měl obchodní rejstřík rovněž povahu veřejného seznamu, vlastnické právo k podílu by se v souladu s § 1102 OZ převádělo až k okamžiku zápisu do obchodního rejstříku, což je, s ohledem na zavedenou praxi, obtížně představitelná situace. Současně by bylo vyloučeno nabytí podílu od neoprávněného podle § 1109 OZ, resp. § 1111 OZ,¹⁹⁸ a došlo by k aplikaci § 984 OZ.¹⁹⁹

Právní teorie se k dané problematice vyjadřuje relativně pravidelně, přičemž názory jsou ve skrze shodné s pojetím Nejvyššího soudu.²⁰⁰ Argumentem pro to, že veřejný rejstřík není veřejným seznamem může být i skutečnost, že tak není označen zákonem – nenaplnuje

¹⁹⁷ V rámci této otázky je vhodné zmínit, že vedle veřejných seznamů a veřejných rejstříků stojí ještě rejstřík zástav, jako evidence sui generis, která není ani veřejným seznamem ani veřejným rejstříkem (BEZOUŠKA, P. § 1319 [Zápis do rejstříku zástav jako způsob vzniku zástavního práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1293). Rejstřík zástav také není evidencí věcí, avšak zákon s intabulací do něho spojuje vznik zástavního práva. Rejstřík zástav sleduje konkrétní účel, kterým je vznik zástavního práva k věcem do něho zapisovaným, zároveň ze systematiky evidence (srov. § 35f NŘ) vyplývá, že zástava, tedy věc představující předmět zástavního práva, je stavěna na první místo a od ní se zápis odvíjí – na prvním místě tedy nestojí osoba (zástavního dlužníka nebo věřitele) jako je tomu v případě obchodního rejstříku (osoba společníka).

¹⁹⁸ I aplikaci § 1111 OZ vylučuje skutečnost, že je věc evidována ve veřejném seznamu (srov. PETROV, J. § 1111 [Základní skutková podstata]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1190).

¹⁹⁹ K nynější aplikaci ust. § 1109 OZ na nabytí podílu od neoprávněného srov. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 5 Cmo 24/2022-620.

²⁰⁰ Srov. PAVLŮ, R. § 980 [Veřejné seznamy]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1021; VRZALOVÁ, L. § 980 [Domněnka správnosti zápisu ve veřejném seznamu]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 10; nebo ZVÁRA, M. *Podíl ve společnosti s ručením omezeným jako předmět zajištění*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81825/140051593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 54-55.

tzv. formální požadavek.²⁰¹ Takový argument ale není přesvědčivý, když formální požadavek nesplňují ani všechny obecně uznávané veřejné seznamy.²⁰² Naopak u Černé se lze setkat s názorem, který obchodnímu rejstříku částečně povahu veřejného seznamu přiznává, a to mimo jiné i s odkazem na výše zmíněnou novelu zákona o obchodních korporacích a zákona o veřejných rejstřících, kterou byla úprava věcných práv k podílu v obchodním rejstříku značně rozšířena.²⁰³ Je tedy na místě shrnout, že byť by si veřejný rejstřík (zejména ten obchodní) zasloužil, aby na něho bylo v určitých ohledech pohlíženo jako na veřejný seznam, je judikaturou Nejvyššího soudu pro tuto chvíli takový postup výslovně zapovězen.

Osobně se domnívám, že není na místě bezhlavě přebírat judikaturu Nejvyššího soudu, aniž by byla kriticky hodnocena. I přes to nejsem jednoznačně přesvědčen o správnosti ani jednoho řešení – na jednu stranu obchodní rejstřík disponuje vlastnostmi, které odpovídají vlastnostem veřejných seznamů, na straně druhé, pokud by ve vztahu k podílům byl obchodní rejstřík veřejným seznamem, zásadním způsobem by se to dotklo některých zavedených postupů, jako je například okamžik převodu vlastnického práva k podílu. Soudím tedy, že nad touto otázkou je vhodné uvažovat *de lege ferenda* a případně za tím účelem modifikovat některé zákonem řešené či neřešené otázky, které by mohly činit problém při nahlížení na obchodní rejstřík jako veřejný seznam, zejména otázku okamžiku převodu vlastnického práva k podílu.

4.3.2.2 Zápis do obchodního rejstříku

Věcné předkupní právo k podílu vzniká až zápisem do obchodního rejstříku (§ 1322 odst. 1 OZ ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK). Zápisy do obchodních rejstříků jsou prováděny na základě rejstříkového řízení, které je, až na výjimky, návrhové. K řízení o návrhu na zápis údajů do obchodního rejstříku jsou podle § 75 odst. 1 VeřRej příslušné krajské soudy, v jejichž obvodu jsou obecné soudy osoby, jíž se zápis v obchodním rejstříku týká (tedy konkrétní právnické osoby), nestanoví-li zákon jinak.²⁰⁴

Návrh na zápis údajů (s výjimkou konstitutivního zápisu osoby) podává podle § 47 odst. 1 VeřRej sama zapsaná osoba. Obchodní korporace jsou v takovém případě zastoupeny

²⁰¹ Srov. SPÁČIL, J. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022, s. 258.

²⁰² Například v zákoně č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, není o tom, že by byly rejstříky zřízené podle tohoto zákona veřejnými seznamy, ani zmínka. Naproti tomu v § 14 odst. 2 zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, je plavební rejstřík výslovně označen za veřejný seznam.

²⁰³ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacích právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 309.

²⁰⁴ Jinak stanoví například zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) v § 39 odst. 1 pro osoby, jejichž obecný soud je v obvodu Krajského soudu v Praze, u kterých je příslušným Městský soud v Praze.

svým statutárním orgánem, případně jinou osobou uvedenou v § 21 odst. 1 OSŘ (ve spojení s § 120 VeřRej). Podání návrhu na zápis nebo výmaz údajů v obchodním rejstříku není jen právem osob v něm zapisovaných, nýbrž i jejich povinností, kterou musí podle § 11 odst. 1 VeřRej splnit bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti. Jakmile se tedy společnost dozví, že je k podílu jejího společníka zřízeno věcné předkupní právo, stihá ji zmíněná povinnost podat návrh na zápis této skutečnosti do obchodního rejstříku. Od účinnosti zákona č. 33/2021 Sb. zákon o veřejných rejstřících v § 47 odst. 2 výslovně opravňuje osobu, v jejíž prospěch bylo zřízeno věcné právo, podat návrh na jeho zápis do obchodního rejstříku. Stejně právo má i společník, k jehož podílu bylo takové právo zřízeno. Návrh na zápis předkupního práva k podílu tak může kromě společnosti samotné podat předkupník i společník, jehož podíl je předkupním právem zatížen.²⁰⁵ Podá-li návrh společník nebo předkupník, stane se, jako navrhovatel, v souladu s § 84 VeřRej, účastníkem řízení. Důvodová zpráva jako hlavní důvod, pro který byla tato úprava přijata, uvádí, že: „*Sama obchodní korporace zpravidla nemá zájem vynakládat finanční prostředky na zápis takových věcných práv k podílu společníka v obchodní korporaci.*“²⁰⁶ K tomu dlužno dodat, že změna nebo doplnění zápisu v obchodním rejstříku jsou zpoplatněny částkou 2000 Kč (Položka 11 sazebníku poplatků, který je přílohou k zákonu č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích).

Návrh se podává na předepsaném formuláři, který se vyplňuje na internetových stránkách zajišťovaných Ministerstvem spravedlnosti (§ 18 VeřRej). Jakýkoliv návrh na zápis musí být doložen listinami, které prokazují skutečnosti, jež se do veřejného rejstříku zapisují (§ 19 VeřRej). V případě zápisu předkupního práva bude takovou listinou zejména smlouva o zřízení předkupního práva²⁰⁷ a potvrzení o splnění podmínek, které jsou vyžadovány pro jeho převod, je-li zákonem nebo společenskou smlouvou omezen (§ 32 odst. 5 ve spojení s § 1320 odst. 1 OZ za použití § 207, § 208 nebo § 209 odst. 4 ZOK).

Jestliže se v provedeném řízení o změně zápisu v obchodním rejstříku ukáže, že jsou splněny všechny podmínky vyžadované zákonem, vydá rejstříkový soud usnesení podle

²⁰⁵ Do účinnosti uvedené právní úpravy však měli předkupník i společník možnost zajistit zápis do obchodního rejstříku podle § 11 odst. 3 VeřRej, přičemž v odborné literatuře se objevily i názory, že předvídanou 15denní lhůta lhůtu není nezbytné vždy celou dodržet, bylo-li patrné, že společnost sama návrh na zápis nepodá (srov. HAVEL, B. § 11 [Podání návrhu na zápis]. In: HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 32).

²⁰⁶ K bodu 4 (§ 47). In: VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz.*

²⁰⁷ Nic však předkupníkovi a společníkovi nebrání uzavřít *prováděcí* smlouvu či vyhotovit prohlášení, ve kterém se omezí na sdělení, že mezi nimi byla uzavřena smlouva o zřízení předkupního práva, i taková listina totiž bude prokazovat zapisovanou skutečnost.

§ 93 odst. 1 VeřRej; to neplatí v případech, kdy bude byla smlouva o zřízení předkupního práva uzavřena ve formě notářského zápisu a navrhovatelem by byla sama společnost – v tomto případě rovnou provádí zápis (§ 92 odst. 1 a 2 VeřRej). Zápis do obchodního rejstříku pak provádí rejstříkový soud bezodkladně poté, co nabyde usnesení právní moci. Vzhledem k tomu, že společnost je vždy účastníkem řízení (§ 84 VeřRej) a má tím pádem právo podat proti usnesení odvolání, nabývá usnesení absolutní právní moci nejdříve po 15 dnech od doručení, ledaže se společnost práva odvolání vzdá. Tato skutečnost může značně prodloužit dobu mezi uzavřením smlouvy a zápisem předkupního práva k podílu do obchodního rejstříku, je tudíž vhodné se společností předjednat postup vůči rejstříkovému soudu tak, aby byl zápis proveden co nejdříve. Po provedení zápisu je rejstříkový soud povinen bez zbytečného odkladu zveřejnit zápis předkupního práva do obchodního rejstříku (§ 2 odst. 2 VeřRej ve spojení s § 16 odst. 1 nařízení vlády č. 351/2013 Sb.).²⁰⁸

Jakmile je zápis proveden a zveřejněn, projeví se naplno principy publicity obchodního rejstříku. Jednak publicita formální, která představuje obecné právo na přístup k údajům zapisovaným do obchodního rejstříku.²⁰⁹ Jednak i publicita materiální představující zákonné zakotvení dobré víry v zápisy ve veřejných rejstřících.²¹⁰ Ohledně praktického uplatňování uvedených principů v souvislosti s věcným předkupním právem mám ale značné pochybnosti vzhledem ke způsobu, jakým je předkupní právo k podílu (ale i ostatní věcná práva vyjma zástavního) evidováno.

Obchodní rejstřík je v souladu s § 1 odst. 3 VeřRej informačním systémem veřejné správy, zejména jeho technické otázky se proto řídí zvláštním právním předpisem, kterým je zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy (také jako „ISVS“). Správcem veřejných rejstříků jako informačního systému je Ministerstvo spravedlnosti. Jednotlivé rejstříkové soudy tyto veřejné rejstřiky vedou a provádějí zápisy, jejich změny a výmazy. Struktura veřejných rejstříků a s tím i jejich podoba se tedy řídí již zmíněným ISVS a dalšími právními předpisy.²¹¹ Na uvedeném jsem chtěl prezentovat, že veřejné rejstřiky představují jednotný systém,

²⁰⁸ Pozn. provedení a zveřejnění zápisu nejsou synonyma a zásadně nenastávají ve stejnou chvíli.

²⁰⁹ Srov. HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 14 an.

²¹⁰ Bližší ŠTENGLOVÁ, I. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 159.

²¹¹ Dalšími právními předpisy jsou zejm. Vyhláška č. 529/2006 Sb., o požadavcích na strukturu a obsah informační koncepce a provozní dokumentace a o požadavcích na řízení bezpečnosti a kvality informačních systémů veřejné správy (vyhláška o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy), kterou nahradí k 1. červenci 2024 Vyhláška č. 360/2023 Sb., o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy.

rejstříkové soudy do jejich systémové podoby nezasahují, tento úkol leží na moci výkonné, zejména na Ministerstvu spravedlnosti.

Výše zmíněná pochybnost v uplatňování principů formální a materiální publicity spočívá v tom, že obchodní rejstřík (ve smyslu informačního systému) nepočítá s možnou existencí jiných věcných práv k podílu, než jsou práva vlastnická a zástavní. Uvedené lze demonstrovat na formuláři určeném pro návrh na zápis změn údajů zapisovaných do obchodního rejstříku, jehož základní náležitosti upravuje vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a o zrušení některých vyhlášek.

Zapsat ke dni: Výchozí datum

Uvedte údaje zapisované osobě společníka nebo uvolněnému/společnému obchodnímu podílu.

Pokud provádíte změnu fyzické osoby, tak se rodné číslo do výstupního PDF formuláře typicky netiskne (nemění se). Pokud však doplníte zápis osoby o nové rodné číslo (např. nově přidělené cizinci), pak se takové nově zadané rodné číslo vytiskne i do PDF výstupu.

Titul před: Titul za:

Jméno: * JAN Příjmení: * NOVÁK

Rodné číslo: * 991122/2121 Státní příslušnost: * Česká republika

Opravit Změnit

Ulice: Pražská Číslo domu: 6/1

Obec: Liberec Část obce: Liberec III-Jeřáb

PSČ: 460 07 RUIAN kód: 23767146

Stát: Česká republika

Zadat bydliště Bydliště se uvádí pouze v případech, kdy se liší od adresy místa pobytu.

Text za osobu:

Uložit

Vklad a podíl Zapsat ke dni: Výchozí datum

Uvedte výši vkladu společníka, rozsah splnění vkladové povinnosti, výši podílu společníka, druh podílu a údaj o tom, zda byl na podíl vydán kmenový list.

Vklad: v korunách (Kč) 100000 Kč hal

Splacení: v procentech 100 %

Obchodní podíl: v procentech 49 %

Druh podílu:

Kmenový list:

Uložit

Přidat zástavní právo

Přidat obchodní podíl

Obrázek č. 1 - Elektronický formulář návrhu na zápis od obchodního rejstříku. Zdroj: MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Podání do veřejného rejstříku. [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/i/form/index.html?2>.

Při komparaci obou předestřených zápisů dojdeme k tomu, že zápis předkupního práva je ve srovnání se zápisem zástavního práva jen omezeně funkční a jen omezeně je schopen naplnit princip materiální publicity. Zejména ve chvíli, kdy bude mít společník více podílů (jako je tomu i ve výše uvedeném případě) a zároveň ujedná předkupní právo jen k některému z nich, nebude předkupní právo zcela zřetelně *váznout* na onom konkrétním podílu. Taková situace vede k tomu, že osoba, která bude návrh na zápis předkupního práva do obchodního rejstříku připravovat, musí tento nedostatek reflektovat a velmi precizně popsat, ke kterým podílům se předkupní právo váže a ke kterým ne, případně ke kterým podílům se váže právo kterého předkupníka apod. Může se tak stát, že „Text u osoby“ bude velmi robustní a nepřehledný – ještě více narušující principy materiální publicity. Bylo by proto vhodné, aby ze strany Ministerstva spravedlnosti došlo k nápravě, přičemž v tomto případě není ani nutné uvažovat *de lege ferenda*, když zákon o veřejných rejstřících se zápisem předkupních práv výslovně počítá – náprava by spočívala toliko v technické úpravě obchodního rejstříku.

V návaznosti na uvedené je vhodné se ještě krátce zmínit o tom, co by měl údaj o předkupním právu v obchodním rejstříku obsahovat. Úvahy o náležitostech takového zápisu by měly i s ohledem na systematiku právní úpravy věcných práv k podílům vycházet z náležitostí stanovených pro zástavní právo. Je nesporné, že účelem pravidla o vzniku věcných práv k podílu až zápisem do obchodního rejstříku je, aby úplná informace o konkrétním věcném právu byla veřejně dostupná a každý si ji mohl, bez formálních překážek, zjistit.²¹² Na základě toho pak Dědič se Šukem, odkazem na § 48 odst. 1 písm. f) VeřRej, pro zástavní právo uvádí, že „*Má-li mít zápis zástavního práva k podílu v obchodní korporaci dostatečnou vypovídací hodnotu a má-li plnit roli při určení pořadí zástavních práv, musí obsahovat specifikaci zastaveného podílu, údaj o osobě zástavního věřitele a o zajištěném dluhu.*“²¹³ Ve vztahu k jiným věcným právům pak § 48 odst. 1 písm. g) VeřRej stanoví náležitosti zápisu jen velmi skromně. Jsem přesvědčen o tom, že k tomu aby zápis předkupního práva plnil svůj účel, je nezbytné kromě specifikace podílu, k němuž je předkupní právo zřízeno,²¹⁴ označit i osobu předkupníka (byť i jen odkazem na určitých poznávací znak – např. vlastník podílu XY). Pro srovnání je vhodné uvést i katastr nemovitostí, do kterého se v případě věcného předkupního práva předkupník obligatorně zapisuje podle § 18 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška).

²¹² Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014.

²¹³ DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 6, s. 167-172, s. 170.

²¹⁴ Na tento požadavek je s ohledem na zmíněné technické nedostatky obchodního rejstříku klást obzvláště důraz, když na rozdíl od zástavního práva nedochází ke specifikaci podílu automaticky tím, že by předkupní právo bylo přiřazováno k jednotlivým podílům společníka.

Evidence osoby předkupníka má totiž mimo jiné i významnou legitimační funkci pro jeho retracts vůči koupěchtivému (k tomu blíže dále).

4.3.2.3 Výmaz předkupního práva z obchodního rejstříku

Dochází-li k výmazu předkupního práva (a předkupníka) z obchodního rejstříku, procesní postup je obdobný tomu, při kterém dochází k zápisu. Je opět nezbytné podat návrh na formuláři a přiložit listiny, které v tomto případě prokazují zánik předkupního práva. Otázkou je okruh oprávněných osob k podání návrhu na zápis této změny. Ustanovení § 47 odst. 2 VeřRej opravňuje společníka a osobu oprávněnou z věcného práva jen k zápisu tohoto práva, k výmazu nikoliv. Čistě jazykovým výkladem tedy docházím k tomu, že společník a předkupník právo podat návrh na zápis informace o zániku (výmaz) předkupního práva bez dalšího nemají. Jsem však přesvědčen, že není vyloučen logický výklad a uplatnění argumentu *a maiori ad minus*, tedy pokud zákon výslovně společníka a předkupníka opravňuje k zápisu předkupního práva, což zákonodárce zdůvodňuje jejich právním zájmem,²¹⁵ tím spíše by pak měli mít právo na to podat návrh na výmaz takového práva, když společníkův právní zájem bude v takovém případě ještě výraznější než při zápisu konkrétního práva.²¹⁶ V každém případě platí, že i kdyby nebylo dovozeno právo společníka a předkupníka podat návrh na výmaz předkupního práva bez dalšího, mohou jej podat ve smyslu § 11 odst. 3 VeřRej jako osoby s právním zájmem po uplynutí lhůty „složené ze lhůty "bez zbytečného odkladu" podle § 11 odst. 2 VeřRej a lhůty 15 dnů podle § 11 odst. 3 VeřRej.“^{217, 218} Stejně jako v případě návrhu na zápis předkupního práva i v tomto případě vzniká jakémukoliv návrhovateli poplatková povinnost.

Kladu si otázku, nakolik lze předkupníka považovat za osobu, která se podle zákona zapisuje do rejstříku v rámci zápisu osoby. S tímto pojmem pracuje zákon o veřejných rejstřících, konkrétně v § 12, § 101 a § 102. Budeme-li předkupníka za takovou osobu považovat, potom vzniká povinnost doložit souhlas s jeho zápisem minimálně s úředně ověřeným podpisem.²¹⁹

²¹⁵ „Právě naopak má zájem zapsat tato věcná práva do obchodního rejstříku primárně společník, k jehož podílu je příslušné věcné právo zřízeno, nebo osoba, v jejíž prospěch je takové právo zřízeno.“ (K bodu 4 (§ 47). In: VLÁDA: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz).

²¹⁶ Společník například bude mít možnost výhodně prodat podíl a se zájemcem dohodl, že nebude zatížen žádnými věcnými právy.

²¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2022, sp. zn. 7 Cmo 118/2022.

²¹⁸ Naproti tomu Havel dříve vyslovil názor, že „je-li i před uplynutím této lhůty zřejmé, že návrh nebude podán, a budou-li pro to věcné důvody, lze návrh podle odstavce 3 podat i před uplynutím 15 dnů“ (HAVEL, B. § 11 [Podání návrhu na zápis]. In: HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 32).

²¹⁹ Což bude splněno, pokud bude jeho souhlas zřetelný ze smlouvy o zřízení předkupního práva, která má být, jak bylo popsáno výše, opatřena úředně ověřenými podpisy.

Co však považují za důležitější jsou zbylé dva případy, podle § 101 odst. 2 VeřRej by totiž mohlo předkupníkovi vzniknout právo domáhat se ochrany proti jeho výmazu z obchodního rejstříku. O výmazu by v takovém případě měl být informován soudem postupem podle § 102 věty druhé VeřRej. Zbývá tedy odpovědět za otázku, zda může být předkupník *osobou, která se podle zákona zapisuje do obchodního rejstříku v rámci zápisu osoby*. V odborné literatuře není mezi tyto osoby předkupník výslovně řazen, nicméně uváděné výčty osob nejsou taxativní povahy.²²⁰ Nejvyšší soud se opakovaně vyjadřoval k účelu normy zakotvené v § 101 odst. 2 VeřRej a konkrétně uvedl, že „Účelem § 101 odst. 2 VeřRej je umožnit osobám zapisovaným podle jiného zákona do veřejného rejstříku v rámci zápisu zapsané osoby uplatnit námitky proti jejich výmazu, a dosáhnout tak shody zápisu se skutečným stavem,“²²¹ jelikož námitky „nemohly vznést dříve (např. proto, že nebyly účastníky řízení).“²²² S ohledem na uvedené a na současné znění citovaných ustanovení a ust. § 48 odst. 1 písm. g) VeřRej jsem přesvědčen, že na předkupníka se § 12, § 101 a § 102 VeřRej neuplatní, když jej žádná norma nepřikazuje do obchodního rejstříku zapsat. V každém případě ale soudím, že by *de lege ferenda* stálo za přehodnocení, zda zápis předkupníka do obchodního rejstříku nevyžadovat (i s komparativním argumentem zápisu předkupníka do katastru nemovitostí, případně s argumentem zápisu zástavního věřitele do obchodního rejstříku), umožnilo by mu to totiž efektivnější obranu v případě jeho výmazu a zároveň by to zvýšilo právní jistotu koupěchtivého, kterému vůči předkupníkovi vznikají (případně na něho přechází) povinnosti z věcného předkupního práva.

4.4 Realizace a zánik věcného předkupního práva k podílu

Věcné předkupní právo k podílu se zřizuje smlouvou a vzniká zápisem do obchodního rejstříku. Závazek z věcného předkupního práva stejně jako obligační předkupní právo trvá v čase a v latentní rovině provází vlastnictví podílu společníkem. V okamžiku, kdy má společník v úmyslu podíl prodat (případně i jinak zcizit, je-li to ujednáno), vzniká mu konkrétní nabídková povinnost.

4.4.1 Realizace

Realizace věcného předkupního práva se výrazněji neliší od situace, kdy je předkupní právo založeno jen ve své obligační povaze. Jakmile tedy společník uzavře smlouvu

²²⁰ Srov. ZÁPOTOCKÝ, M. *Opravný prostředek sui generis podle § 101 odst. 2 VeřRej*. Právní rozhledy, 2024, č. 5, s. 164-165, s. 164; HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 354.

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2021, sp. zn. 27 Cdo 530/2020.

²²² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1744/2022.

s koupěchtivým, vzniká mu povinnost učinit předkupníkovi nabídku na uzavření smlouvy o totožném obsahu (§ 2143 OZ a § 2147 odst. 1 a 2 OZ). Lhůta pro přijetí nabídky předkupníkem je v tomto případě opět osmidenní. Lze tedy v těchto otázkách odkázat na výklad věnovaný realizaci obligačního předkupního práva výše.²²³

Jelikož akceptací společníkovy nabídky ohledně podílu dochází k uzavření převodní smlouvy mezi společníkem a předkupníkem, je na místě zabývat se otázkou, co dalšího musí předkupník splnit, aby se stal společníkem. Není-li převoditelnost podílu omezena, stačí k tomu, aby se stal předkupník společníkem s účinky i vůči společnosti, že jí doručí smlouvu o převodu podílu (§ 209 odst. 2 in fine ZOK), vlastnické právo k podílu vzniká již účinností smlouvy, neujednají-li si strany jinak. Otázkou jsou ale situace, kdy je převoditelnost podílu omezena. Výše bylo uvedeno, že podle zákona o obchodních korporacích je nutné ve věci věcného předkupního práva k podílu aplikovat ustanovení o zřízení a vzniku zástavního práva, i proto je ke vzniku věcného předkupního práva potřeba, aby předkupník splnil všechny podmínky, jež jsou vyžadovány pro převod podílu (§ 32 odst. 5 ZOK ve spojení s 1320 odst. 1 OZ). Nejčastěji bude vyžadován souhlas valné hromady se zřízením předkupního práva (lze však uvažovat i o souhlasu jiných orgánů, případně o splnění jiných podmínek). Zdálo by se tedy vhodné, aby zákon o obchodních korporacích postupoval i v ostatních otázkách věcného předkupního práva shodně (případně alespoň obdobně) s tím, jak postupuje v otázkách práva zástavního.

Konkrétně z § 209 odst. 3 věty první ZOK se totiž podává, že pro prodej zastavených podílů není již další souhlas valné hromady (případně jiného orgánu dle společenské smlouvy) vyžadován. Lze usuzovat, že primárním účelem je ochránit zástavního věřitele před situací, kdy by valná hromada (případně jiný orgán) blokovala převod podílu, a tedy i uspokojení zástavního věřitele, přičemž společnost sama je v případě zástavního práva chráněna už při jeho vzniku tím, že s ním musí vyslovit souhlas.²²⁴

Pro věcné předkupní právo ale zákon o obchodních korporacích žádné takové pravidlo neposkytuje, zároveň jej není možné užít ani s odkazem na § 32 odst. 5 ZOK, podle kterého se pro jiná věcná práva k podílům použijí pouze ustanovení o zřízení a vzniku zástavního práva, o použitelnosti jiných pravidel týkajících se zástavního práva zákon o obchodních korporacích nehovoří. Soudím ale, že obdobné pravidlo, totiž výslovné zproštění předkupníka povinnosti opatřit si souhlas orgánu společnosti s následným převodem podílu, je zcela na místě. Plnilo by

²²³ Zejm. kapitola 3.4.

²²⁴ Shodně POKORNÁ, J. § 209 [Účinnost převodu vůči společnosti]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1042.

totiž téměř totožný účel jako je tomu u zástavního práva. Budeme-li vykládat pravidla pro převod podílu na předkupníka čistě z hlediska jazykového, potom valná hromada (nebo jiný orgán společnosti) nemá (není-li ujednáno něco jiného) povinnost vyslovit souhlas s převodem podílu na předkupníka a ten, byť již obdržel souhlas se zřízením věcného předkupního práva, nemá jistotu, že skutečně dojde k úspěšnému převodu vlastnického práva k podílu. Předkupníkově právo tudíž může být valnou hromadou (případně jiným orgánem společnosti) v případě převodu zcela zmařeno.²²⁵

S ohledem na výše uvedené jsem proto přesvědčen, že pravidlo zakotvené v § 209 odst. 3 ZOK je nutné analogicky aplikovat i na případy, kdy dochází k výkonu předkupního práva, tj. ke koupi podílu předkupníkem. Společnost je v daném případě, stejně jako u zástavního práva, chráněna tím, že vysloví souhlas se samotným zřízením daného předkupního práva (*ex ante*). Soudím, že u předkupního práva je ochrana společnosti a její právní jistota dokonce výrazně vyšší než u práva zástavního. Při zřizování předkupního práva by totiž společnost zpravidla měla mít povědomí o tom, kdo je předkupníkem a kdo se tedy, v případě uplatnění předkupního práva, stane jejím společníkem, naopak u zástavního práva společnost takovou jistotu zásadně nemá, protože osoba budoucího společníka není dopředu jistá.²²⁶ V souvislosti s posledně uvedeným se tak nabízí i logický argument *a maiori ad minus*.

Závěrem lze tedy shrnout, že i v případech, kdy je převoditelnost podílu omezena souhlasem některého z orgánů společnosti, smlouva o převodu podílu uzavřená na základě realizace předkupního práva předkupníkem bude za analogické aplikace § 209 odst. 3 ZOK účinná i bez takového souhlasu a vůči společnosti vyvolá účinky doručením. Jednatelé jsou pak povinni zapsat předkupníka jako nového společníka bezodkladně do seznamu společníků (§ 139 odst. 4 ZOK).

Je-li převod podílu omezen jinak ve smyslu § 209 odst. 4 ZOK, je předkupník povinen takové podmínky splnit, jinak je smlouva o převodu (relativně) neplatná. Ani při výkonu zástavního práva zákon nabyvatele podílu této povinnosti nezprošťuje, není tak důvod o tom uvažovat ani pro případy předkupního práva.

²²⁵ Na valné hromadě, která by souhlas s převodem udělovala může dokonce sám dlužník z předkupního práva (převodce) hlasovat, když zde není důvod pro sistaci jeho hlasů. Jeho hlasovací vůle zároveň není zákonem jakkoliv regulována, proto může hlasovat pro i proti převodu podílu.

²²⁶ Lze si však ale představit i situace, kdy bude na základě ujednání zástavní smlouvy osoba budoucího společníka konkretizována.

4.4.2 Zánik

Je to právě zánik věcného předkupního práva, kde lze spatřovat zásadní odlišnosti oproti předkupnímu právu obligačnímu.

Shodně jako obligační předkupní právo, i to věcné zaniká v případě, kdy dojde k využití společníkovy nabídky předkupníkem a tím k uzavření převodní smlouvy.²²⁷

Na druhé straně občanský zákoník v § 2144 odst. 3 výslovně stanoví, že „*Nekoupí-li předkupník nabídnutou věc, zůstává mu předkupní právo zachováno.*“ Uvedené pravidlo koreluje s věcněprávní povahou předkupního práva, totiž závazek z něho lpí na věci a není-li právo využito, postihuje povinnost z něho plynoucí všechny budoucí vlastníky podílu. Zatímco tedy nabyvatele podílu, ke kterému se vztahovalo obligační předkupní právo, výhrada předkupního práva nezavazuje, u nabyvatele podílu zatíženého věcným předkupním právem tomu bude opačně. Dané pravidlo je však potřeba ještě mírně korigovat, totiž ochrannou normou § 1107 odst. 1 OZ, podle které nabyvatel vlastnického práva nabývá i závady váznoucí na věci, avšak jen za podmínky, že jsou zapsány ve veřejném seznamu, případně měl-li a mohl-li je z okolností zjistit. Nepřejdou-li, závady zanikají (§ 1107 odst. 2 OZ). Zavadou ve smyslu § 1107 OZ jsou jen práva věcná, obligační totiž neváznou na věci. Onou zavadou je proto i zvěcnělé předkupní právo.²²⁸ Výše jsem se snažil poskytnout ucelený pohled na otázku, zda veřejný rejstřík může být i veřejným seznamem. Pokud na danou otázku odpovíme kladně, potom závady přechází bez dalšího na základě pravidla uvedeného ve v § 1107 odst. 1 *in principio* OZ. Na druhé straně, pokud na otázku odpovíme negativně, je nutné se tázat, na kolik koupěchtivý měl nebo alespoň mohl z okolností existenci předkupního práva zjistit. V takovém případě je na místě aplikovat obecné pravidlo materiální publicity stanovené v § 121 odst. 2 OZ podle kterého se po patnácti dnech od zveřejnění zápisu skutečnosti do veřejného rejstříku nemůže nikdo dovolávat toho, že o zveřejněném údaji nevěděl.²²⁹ Domnívám se, že nic nebrání tomu, aby se materiální publicity podle § 121 odst. 2 věty první OZ mohla dovolat i osoba odlišná od zapisované osoby,²³⁰ a to i s odkazem na jazykově

²²⁷ Srov. TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 325.

²²⁸ Shodně PIPKOVÁ, P. J. § 1107 [Závady]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1179.

²²⁹ Srov. pro účely přechodu zástavního práva o aplikaci § 121 OZ hovoří například ZVÁRA, M. *Podíl ve společnosti s ručením omezeným jako předmět zajištění*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81825/140051593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 121-122.

²³⁰ Materiální publicita plynoucí z § 8 odst. 2 věty první VeřRej dává právo dovolat se údajů zveřejněných ve veřejném rejstříku jen zapsané osobě. Naproti tomu z normy obecné (§ 121 odst. 2 věta první OZ) plyne, že možnost dovolat se zveřejněných údajů má kdokoliv, přičemž její aplikace není zvláštní právní úpravou v § 8 VeřRej vyloučena. Ke vztahu § 121 OZ a § 8 VeřRej blíže DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 8 [Účinky materiální publicity]. In: HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ,

podobné zakotvení materiální publicity pro veřejné seznamy podle § 980 odst. 1 věty první OZ. Ustanovení § 121 odst. 2 OZ výslovně počítá se zveřejněním údaje (v tomto případě předkupního práva) v obchodním rejstříku, k tomu dochází, v souladu s § 16 odst. 1 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., v okamžiku, kdy jsou zapsané údaje uveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup podle § 3 VeřRej.

Ať již budeme veřejný rejstřík považovat za veřejný seznam či nikoliv, následek nevyužití věcného předkupního práva bude tedy v obou případech stejný, věcné předkupní právo jako závada váznoucí na podílu přejde na nabyvatele (koupěchtivého). Výjimkou by byla snad jen situace, kdy k převodu podílu dojde v době od zveřejnění zápisu do uplynutí ochranné lhůty 15 dní a koupěchtivý se dovolá toho, že o zápisu nevěděl.

V úvodu této kapitoly bylo naznačeno, že věcné předkupní právo nezaniká smrtí společníka, k jehož podílu bylo založeno. Ustanovení § 2142 OZ se v tomto případě neuplatní, nutné je aplikovat *lex specialis*, kterým je ust. § 2144 odst. 2 OZ. Podle něho přechází nabídková povinnost na právního nástupce dlužníka i v případech, kdy se vlastnické právo k podílu nabývá jiným způsobem než koupí, tj. mimo jiné zejména děděním. Stejně je nutné přistoupit k situacím, kdy společník vlastnické právo k zatíženému podílu převede na třetí osobu, aniž se bude jednat o koupi, ba dokonce dojde-li k převodu podílu na koupěchtivého, aniž by byla předkupníkovi učiněna nabídka ve smyslu § 2143 OZ, i v takových případech zůstane předkupní právo zachováno a nový společník bude zavázán z předkupního práva sám jako dlužník.

Je zřejmé, že věcněprávní povaha předkupního práva nebrání jeho zániku z důvodů prominutí dluhu (§ 1995 OZ), dissoluční dohody (§ 1981 OZ) či splynutí (§ 1993 OZ).

K zániku věcného předkupního práva dochází dále i z důvodů stanovených zvláštními právními předpisy. Konkrétně dojde k zániku věcného předkupního práva, představujícího *ostatní závadu* váznoucí na podílu, jeho zpeněžením v rámci insolvenčního řízení podle § 285 odst. 1 písm. b) InsZ některým ze způsobů uvedených v § 286 odst. 1 InsZ.²³¹ I u věcného předkupního práva v insolvenčním řízení platí, že smluvním předkupním právem, byť věcněprávní povahy, není insolvenční správce vázán (§ 284 odst. 1 věta druhá InsZ). Pro vykonávací řízení se užije § 329 odst. 7 OSŘ, podle kterého přechodem vlastnického práva zanikají zástavní, zadržovací a jiná práva váznoucí na věci.²³² Podobně se bude postupovat i v případě veřejné dražby, když

I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 15-22.

²³¹ Uvedené platí v souladu s § 398 odst. 2 InsZ i v případě, že je úpadek řešen oddlužením.

²³² To se uplatní i pro exekuční řízení vedené soudním exekutorem podle EŘ (§ 52 odst. 1 EŘ).

podle § 56 odst. 3 VeřDr zanikají smluvní předkupní práva váznoucí na věci. Uvedená pravidla chrání nabyvatele podílu před nepříznivými důsledky věcného předkupního práva – jestliže by předkupní právo v daných případech nezaniklo, byl by jím nabyvatel podílu dále vázán, a navíc by vůči němu měl předkupník právo retraktu – oba tyto důsledky jsou samozřejmě nechtěné, jelikož by negativně ovlivnily cenu podílu, a tedy i uspokojení oprávněných věřitelů.

4.4.2.1 Zánik podílu a jeho změny

Jakkoliv jsou výše uvedené skutečnosti nesporně důvodem k zániku předkupního práva, nabízí se otázka, co se děje s věcným předkupním právem v případě zániku podílu. Obecně se totiž lze dobrat toho, že spolu se zánikem podílu musí zaniknout i právo, které na něm lpí. To však nemusí být vždy pravda.

O zániku podílu hovoříme zejména v situacích, kdy zaniká sama společnost, k tomu dochází výmazem z obchodního rejstříku primárně po provedení likvidace – v takovém případě spolu s podílem zaniká i předkupní právo bez dalšího. Vedle toho ale může dojít k zániku společnosti i podstoupením některé z přeměn podle zákona o přeměnách. K zániku podílu dále dochází i v případě jeho rozdělení nebo spojení s jiným. V případě přeměn společnosti nebo rozdělení či spojení podílu je však ohrožena pozice předkupníka tím, že podíl jako věc, na které předkupní právo lpí, zaniká, avšak společník se v určité podobě dále na společnosti (případně nástupnické společnosti) podílí, resp. alespoň podílet může. Pozice předkupníka může být ohrožena i v případě, kdy podíl nezanikne, ale účast společníka ve společnosti se (zejména kvantitativně) mění – především tím, že společník se podílí na zvýšení základního kapitálu novým vkladem. Ačkoliv je uvedená problematika pro právní postavení předkupníka klíčová, není jí, co je mi známo, v literatuře ani judikatuře věnován žádný prostor.

4.4.2.1.1 Spojení a rozdělení podílu a další kvantitativní změny

Odhlédneme-li na chvíli od předkupního práva k tomu zástavnímu, zjistíme, že zástavní právo zásadně zaniká společně se zástavou, bez ohledu na to, zda byla zajištěná pohledávka uspokojena či nikoliv.²³³ Uvedený přístup však vede k ohrožení pozice zástavního věřitele, který může být jednáním zástavního dlužníka ohrožen ve svém uspokojení. Zákonodárce proto upravuje tři situace, za kterých zástavní právo i po zániku (původní) zástavy trvá, konkrétně jde o případy rozdělení zástavy na více samostatných věcí, spojení zástavy a přeměny zástavy na jinou věc. S ohledem na systematiku občanského zákoníku se pak tato obecná ustanovení při absenci

²³³ Srov. KINDL, M. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 239.

zvláštních právních norem použijí i na zástavní právo k věcem, pro něž občanský zákoník jinak nabízí právní úpravu speciální, tj. i na zástavní právo k podílu ve společnosti.²³⁴

Právní úprava předkupního práva je relativně skoupá, právní úprava věcného předkupního práva je v tomto smyslu ještě marginálnější, proto zákon neobsahuje ani zvláštní řešení pro případy zániku (resp. změny) věci, která je obtěžkána věcným předkupním právem. Domnívám se však, že i v tomto případě je na místě vypomoci si právní úpravou zástavního práva k podílu. Přestože zákon o obchodních korporacích výslovně nehovoří o tom, že by se na jiná věcná práva k podílu měla aplikovat ustanovení o rozdělení, spojení nebo přeměně zástavy (§ 32 odst. 5 ZOK *a contrario*), je jejich aplikace na místě. Důvodem je fakt, že pokud dochází k rozdělení, spojení nebo přeměně věci, zaniká věc v původním slova smyslu a vzniká věc nová. Ona nová věc se pak stává zástavou *ex lege*, sám Nejvyšší soud ve své judikatuře obecně hovoří o vzniku zástavního práva k věcem vzniklým rozdělením zástavy²³⁵ – obdobně bude nezbytné přistoupit i k případům spojení, tj. k věci vzniklé spojením vznikne *ex lege* i zástavní právo. Dochází-li v těchto případech ke vzniku zástavního práva, vztahují se nutně ustanovení § 1350 odst. 2 OZ a § 1351 OZ i na vznik jiných věcných práv k podílu s odkazem na § 32 odst. 5 ZOK, dle kterého „*Na ... vznik jiného věcného práva ... se použijí obdobně ustanovení občanského zákoníku o ... vzniku zástavního práva k podílu v korporaci.*“ Proto lze tedy uzavřít, že na věcné předkupní právo v případě rozdělení podílu nebo spojení podílu s jiným je nezbytné aplikovat ust. § 1350 odst. 2 OZ a § 1351 OZ přiměřeně.

Problematická je otázka přeměny zástavy (§ 1350 odst. 1 OZ) – Fiala v tomto případě uvádí, že nedochází k zániku zástavy a vzniku zástavního práva k nové věci, nýbrž že trvá jediné zástavní právo.²³⁶ Obecně lze říci, že pojem přeměny zástavy je spojován s věcmi v hmotné podobě.²³⁷ U podílu dle mého názoru k přeměně může dojít zejména kvalitativní změnou, tedy ubírání či přidáváním práv spojených s účastí ve společnosti – v takovém případě totiž dochází ke vzniku nového druhu podílu a teoreticky se účast společníka přesouvá do jiného podílu, než od kterého byla odvozena doposud, v takovém případě si však myslím bude shoda na tom, že se na věcném předkupním právu nic měnit nebude, nepovažuji proto za nutné se na tomto místě aplikací § 1350 odst. 1 OZ blíže zabývat.

²³⁴ Shodně VYMAZAL, L. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 463.

²³⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 661/2006.

²³⁶ FIALA, J. § 1350 [Přeměna a spojení zástavy]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2.* vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 861.

²³⁷ BEZOUŠKA, P. § 1350 [Přeměna zástavy, spojení zástavy s jinou věcí]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1372.

Jen na okraj uvádím, že z teoretického hlediska je možné uvažovat i o analogické aplikaci § 1264 odst. 2 OZ, který pro případy služebností zakotvuje pravidlo o tom, že změna v rozsahu služebné nebo panující věci nepůsobí změnu služebnosti.²³⁸

K jednotlivým případům věcného předkupního práva v rámci změn v účasti společníka lze tedy krátce uvést následující.

Dochází-li k rozdělení podílu, vzniká věcné předkupní právo ke všem nově vzniklým podílům podle § 1351 OZ ve spojení v § 32 odst. 5 ZOK. K rozdělení podílu bude docházet především v souvislosti s jeho převodem, není-li ve společenské smlouvě ujednáno jinak (§ 43 odst. 2 ZOK). Představitelná je tedy situace, kdy společník rozdělí podíl zatížený předkupním právem a jednu část si ponechá a druhou část převede koupěchtivému – předkupník má pak zachováno předkupní právo ohledně všech podílů vzniknuvších rozdělením. To znamená, že má jednak předkupní právo, resp. i právo retraktu vůči koupěchtivému, který nabyl část původního podílu a vedle toho má i nadále předkupní právo k podílu, který představuje část původního podílu a který si společník ponechal.

Co se týče spojení podílů, vznikne předkupní právo k novému podílu jako celku, jestliže nebude možné podíl opět rozdělit (§ 1350 odst. 2 OZ). Ke spojení podílů dochází zejména v situaci, kdy společník nabyde další podíl, se kterým jsou spojena stejná práva a povinnosti, neurčí-li společenská smlouva jinak (§ 32 odst. 1 ZOK). Rozdělení spojeného podílu bude ve většině případů vyloučeno, jelikož zákon stanoví, že rozdělit podíl lze mimo souvislost s jeho převodem jen pokud je to ujednáno ve společenské smlouvě (§ 43 odst. 2 ZOK) a zároveň s tím musí souhlasit valná hromada (§ 43 odst. 2 ZOK).²³⁹ Otázkou je, jakým způsobem přistoupit k pravidlu obsaženému v druhé větě § 1350 odst. 2 OZ, podle kterého „*zatíží zástavní právo celou věc, avšak jen do hodnoty zástavy v době spojení.*“ Je zjevné, že pro účely zástavního práva jde o normu chránící zástavního dlužníka předtím, aby se zástavní věřitel uspokojil ze zástavy ve větším rozsahu, než bylo původně plánováno. U předkupního práva však uvedené pravidlo nemá většího významu, protože jej nelze fakticky naplnit – předkupní právo se uplatňuje (nedojde-li k rozdělení podílu) vždy k podílu jako celku a nelze jej dělit, jako je tomu v případě peněžního výtěžku zástavy.

²³⁸ Jak bylo naznačeno výše, věcné předkupní právo stejně jako služebnost lpí na věci, na rozdíl od služebnosti však vyžaduje aktivní konání dlužníka (v případě, že prodává předmět předkupního práva) a zároveň směřuje do jiné oblasti vlastnického práva (do *ius disponendi*, nikoliv *fructu* či *utendi*). Z toho důvodu se domnívám, že k případné aplikaci by bylo nutné přistupovat nanejvýš analogicky.

²³⁹ Nutnost souhlasu valné hromady lze však pro určité případy společenskou smlouvou zřejmě vyloučit, k tomu blíže POKORNÁ, J. § 43 Rozdělení podílu. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 290.

Zbývá odpovědět na poslední teoretickou otázku, kterou je osud věcného předkupního práva v případech, kdy se společník, jehož podíl je zatížen předkupním právem, podílí na zvýšení základního kapitálu převzetím vkladové povinnosti. Nebude-li společenská smlouva obsahovat jiné ujednání a nový podíl bude stejného druhu, dojde zvýšením základního kapitálu a převzetím vkladové povinnosti *ex lege* toliko k rozšíření dosavadního podílu společníka, který převzal vkladovou povinnost. Osud předkupního práva tedy bude obdobný tomu uvedenému v předchozím odstavci (předkupní právo zatíží celý podíl vznikuvší spojením). Na druhé straně, pokud společník převezme vkladovou povinnost a v souladu se společenskou smlouvou a rozhodnutím valné hromady o zvýšení základního kapitálu dojde ke vzniku nového podílu, který se nebude s dosavadním podílem spojovat, nerozšíří se předkupní právo na nový podíl společníka. Byť v takovém případě dojde k faktickému rozředění teoretické budoucí předkupníkovi účasti ve společnosti, zákon neobsahuje žádné pravidlo, které by předkupníka před touto situací chránilo. Předkupníkovi v takovém případě nezbývá nic jiného než sjednat nové předkupní právo k takto nově nabytému podílu, případně ujednat si (*ex ante*) již v původní smlouvě o zřízení předkupního práva automatické rozšiřování předkupního práva na budoucí podíly společníka ve společnosti.

4.4.2.1.2 Přeměna

Na závěr považuji za vhodné zastavit se u zániku podílu v rámci přeměny společnosti. Zákon o přeměnách ani jiné právní předpisy výslovně nezmiňují osud předkupního práva v případech, kdy je přeměnou společnosti zasažen zatížený podíl. Jinak je tomu ale u zástavního práva, pro které jsou pravidla stanovena v § 40 an. ZPřem. Zjednodušeně lze říci, že zástavní právo váznoucí na podílu společníka zanikající nebo zúčastněné společnosti nejenom že přechází (v případě, kdy zaniká původní podíl), ale i se rozšiřuje (v případě, kdy původní podíl i nadále existuje) na nově nabyté podíly v nástupnické společnosti – tím zákon chrání zástavní věřitele před účelovými přeměnami, které by měly zmařit uspokojení věřitele.²⁴⁰ Citovaná právní úprava je speciální k již zmiňovanému ust. § 1377 odst. 1 písm. a) OZ, podle kterého zástavní právo společně se zánikem zástavy. Soudím, že přestože zákon o přeměnách hovoří o *přechodu a rozšíření* zástavního práva na podíl v nástupnické společnosti, nemá tím na mysli nic jiného než vznik zástavního práva k onomu novému podílu společníka *ex lege*. Proto jsem přesvědčen, že v tomto případě je nutné aplikovat uvedenou úpravu přiměřeně i na věcné předkupní právo k podílu, protože jde jen o další právní důvod vzniku věcného předkupního práva ve smyslu § 32 odst. 5 ZOK. Jestliže tedy dojde například k fúzi sloučením a společník zanikající společnosti

²⁴⁰ Srov. ŠAFRÁNEK, J., LAŠTOVIČKOVÁ, L., PODŠKUBKA, T., PĚSNA, L., HLAVÁČ, J. *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 93-94.

se postupem dle § 7a ZPřem nevzdá práva na výměnu podílu, bude mu v projektu fúze dle § 70 odst. 1 písm. b) ZPřem stanoven výměnný poměr a účinností přeměny se stane společníkem nástupnické společnosti, ve které obdrží nový podíl. Podle § 40 odst. 1 ZPřem ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK pak dojde *ex lege* ke vzniku věcného předkupního práva k tomuto nově nabytému podílu a spolu se zápisem společníka se předkupní právo zaeviduje do obchodního rejstříku postupem dle § 42 ZPřem.

Z teoretického hlediska je pak na možné, při absenci konkrétního pravidla pro předkupní právo, uvažovat v souvislosti s přeměnou společnosti s ručením omezeným i o ustanovení § 1350 odst. 1 OZ, které bylo zmíněno výše a zabývá se přeměnou zástavy. Ačkoliv se domnívám, že aplikace ustanovení speciálního zákona, tj. zákona o přeměnách, by mělo dostat přednost, nevylučuji v teoretické rovině ani použití ustanovení obecného. Jak § 40 odst. 1 ZPřem ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK, tak § 1350 odst. 1 OZ ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK povedou ke stejnému cíli – ochraně předkupníka – proto nepovažuji za nezbytné jejich vztah blíže rozebírat.

4.4.3 Kolize věcných předkupních práv k podílu

V praxi může dojít také k tomu, že k jedné věci bude sjednáno více předkupních práv. Soudím, že v oblasti obchodních korporací bude takový stav spíše výjimkou, no není vyloučen, a proto je vhodné se mu alespoň krátce věnovat.

V první řadě je nutné upozornit na to, že sjednání více předkupních práv neznamená, že by předkupní právo náleželo více osobám ve smyslu § 2141 OZ. Rozdíl spočívá v tom, že pokud je k jedné věci sjednáno více předkupních práv, jsou na sobě nezávislá, každý předkupník je předkupníkem samostatným a má vlastní předkupní právo. Oproti tomu § 2141 OZ míří na situace, kdy předkupníků je více, avšak svědčí jim jen jedno předkupní právo, jsou tedy společnými věřiteli z předkupního práva.²⁴¹ Hovoříme-li o kolizi předkupních práv, vždy půjde o kolizi zvěcnělých předkupních práv, ta obligační spolu, s ohledem na svou relativní povahu (působí jen *inter partes*), kolidovat nemohou.²⁴² Z toho důvodu i kolize mezi věcným a obligačním předkupním právem nepřipadá v úvahu, když přednost bude mít vždy zvěcnělé předkupní právo.²⁴³

Kolize věcných práv občanský zákoník obecně řeší v § 981 a 982 OZ, z nichž vyplývají dvě pravidla. Prvním je, že přednost má věcné právo zapsané ve veřejném seznamu před věcným

²⁴¹ Shodně POROD, J. § 2141 [Pluralita oprávněných]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2318.

²⁴² Blíže TÉGL, P. *O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky)*. Právní rozhledy, 2016, č. 20, s. 687-697, s. 689.

²⁴³ Např. pokud by společník převedl podíl předkupníkovi, kterému svědčí obligační předkupní právo (nehledě na jeho stáří), bude mít předkupník s věcným předkupním právem právo retraktu vůči obligačnímu předkupníkovi.

právem, které ve veřejném seznamu zapsáno není. Druhé pravidlo říká, že je-li ve veřejném seznamu zapsáno více věcných práv, má přednost to starší (rozhoduje doba podání návrhu na zápis práva). Obě pravidla jsou však v rámci věcného předkupního práva k podílu v zásadě neaplikovatelná, když obchodní rejstřík nelze v tuto chvíli bez dalšího pojímat za veřejný seznam.

Řešení kolize věcných předkupních práv k podílu ve společnosti s ručením omezeným jako věci movité, která není evidována, tudíž občanský zákoník výslovně nenabízí. Tégl dovozuje, že pravidla výslovně upravená v § 981 a 982 OZ jsou *lex specialis* k základní zásadě, ze které občanský zákoník, byť nikoliv výslovně, vychází – tou je princip pořadí věcných práv v závislosti na okamžiku jejich vzniku.²⁴⁴

Primárním řešením kolize věcných předkupních práv k podílu ve společnosti s ručením omezeným by proto mělo být jejich pořadí.²⁴⁵ Předkupní práva, která byla do obchodním rejstříku zapsána²⁴⁶ později budou stát až jako druhá v pořadí. I zde se však projeví výše rozebírané nedostatky podoby zápisu předkupního práva v obchodním rejstříku (ve smyslu informačního systému), když všechna kolidující předkupní práva budou muset být zapsána v jedné kolonce, ve formuláři označené jako „Text za osobu“. Jedinou možnou cestou bude vyžádání *úplného výpisu z obchodního rejstříku*, ze kterého bude patrná historie všech zápisů změn údajů – v nich pak bude nutné vysledovat, kdy které předkupní právo přibýlo a které mezi nimi bylo první v pořadí.

V případě, že předkupní právo uplatní předkupník, jemuž svědčí nejlepší předkupní právo, tedy to v prvním pořadí, ostatní předkupní práva za ním musí nutně zaniknout. Pokud by totiž nedošlo k jejich zániku, předkupníkovi v prvním pořadí by tím byli ostatní předkupníci *vnučení*, on však chce od počátku věc nezatíženou. Jestliže by ostatní předkupní práva v horším pořadí jako závady na věci nezanikla, ale přešla na předkupníka s nejlepším předkupním právem, jeho motivace využít předkupního práva bude nutně snížena a dlužníkovi by se tím nabídla jednoduchá možnost, jak víceméně vždy mařit předkupní právo prvního z předkupníků. Výslovnou úpravu zániku věcných předkupních práv v horším pořadí nabízí, byť jen pro pozemky, švýcarský

²⁴⁴ TÉGL, P. *O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky)*. Právní rozhledy, 2016, č. 20, s. 687-697, s. 692.

²⁴⁵ Uvedené podporuje i § 1371 odst. 1 *in principio* OZ, podle kterého platí, že „*Vázne-li na zástavě více zástavních práv, stanoví se jejich pořadí podle doby vzniku zástavního práva.*“ Byť je zástavní právo pro jiná věcná práva k podílu relevantní jen co do zřízení a vzniku (§ 32 odst. 5 ZOK), je nesporné, že i z ostatních pravidel zástavního práva lze podpůrně vycházet při řešení otázek týkajících se jiných věcných práv k podílů. Proto i § 1371 odst. 1 OZ mne utvrzuje v tom, že pro věcná předkupní práva k podílu je rozhodující pořadí zápisu v obchodním rejstříku.

²⁴⁶ Domnívám se, že pro pořadí bude rozhodný právě okamžik zápisu, nikoliv jeho zveřejnění, a to s ohledem na ust. § 32 odst. 5 ZOK ve spojení s § 1322 odst. 1 OZ, podle kterého „*Zástavní právo k podílu vzniká zápisem do veřejného rejstříku, ve kterém je korporace zapsána.*“

občanský zákoník (ZGB) v čl. 681 odst. 2.²⁴⁷ I z tohoto komparativního hlediska jsem přesvědčen o tom, že předkupní práva v horším pořadí jako závady na věci (ve smyslu § 1107 odst. 1 OZ) na prvního předkupníka nepřejdou.²⁴⁸

Soudím ale, že jiné řešení je na místě, pokud předkupník v prvním pořadí své předkupní právo neuplatní, ale učiní tak až předkupník za ním, případně až několikátý v takovém pořadí. V tom případě totiž předkupník uplatnivší své právo od počátku věděl o existenci ostatních věcných předkupních práv k podílu v lepším pořadí a pro předkupníka v prvním pořadí je tato situace totožná s tím, kdyby předkupní právo uplatnila třetí osoba (běžný koupěchtivý). Mám za to, že v takovém případě musíme vyžadovat, aby předkupní práva v lepším pořadí nezanikla, nýbrž zůstala zachována ve smyslu § 2144 odst. 3 OZ a jako závada na věci přešla podle § 1107 odst. 1 OZ. Byl-li předkupník v prvním pořadí opomenut, měl by mít navíc mít právo retraktu vůči předkupníkovi v horším pořadí, který věc nabyl. Předkupní práva v horším pořadí, než měl předkupník uplatnivší předkupní právo, zaniknou z důvodů uvedených v předchozím odstavci.

Pokud by řešení založené na zásadě pořadí v závislosti na okamžiku vzniku věcných předkupních práv selhalo, tj. byly by zapsány ve stejný okamžik, potom by mělo nastoupit pravidlo subsidiární, které je představováno principem redukce.²⁴⁹ Princip redukce představuje spravedlivé, poměrné rozdělení věci mezi předkupníky, případně nabytí věci do spoluvlastnictví předkupníků (v závislosti na dělitelnosti či nedělitelnosti věci). Tégl ve svém článku uvádí, že obecně je princip redukce u věcného předkupního práva nevhodný, když předkupníci nemají zájem věc nabyt do spoluvlastnictví, přičemž nabízí několik záložních možností jak kolizi v takovém případě řešit.²⁵⁰ Osobně se však domnívám, že užití principu redukce v souvislosti s podílem ve společnosti s ručením omezeným bude zpravidla znamenat jeho rozdělení na stejně velké části (s totožným obsahem) a z toho důvodu ani nebude docházet ke vzniku spoluvlastnictví předkupníků, nýbrž k tomu, že každý z nich nabyde svůj vlastní podíl vzniklý rozdělením toho zatíženého. Proto soudím, že princip redukce lze na vícečetné předkupní právo k podílu ve stejném pořadí aplikovat.

²⁴⁷ Originálně: „Das Vorkaufsrecht entfällt, wenn das Grundstück an eine Person veräußert wird, der ein Vorkaufsrecht im gleichen oder in einem vorderen Rang zusteht.“

²⁴⁸ Pro srovnání – Porod osud věcných předkupních práv v horším pořadí neřeší, pouze uvádí, že předkupníci v horším pořadí nemají vůči předkupníkovi v lepším pořadí právo retraktu (POROD, J. § 2144 [Věcné předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2320).

²⁴⁹ TÉGL, P. *O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky)*. Právní rozhledy, 2016, č. 20, s. 687-697, s. 695.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 696.

4.5 Následky nedodržení věcného předkupního práva a ochrana předkupníka

V první řadě je nutné připomenout, že nedodržením povinnosti z věcného předkupního práva toto právo nezaniká, nýbrž dále zavazuje nového vlastníka podílu. Již tuto skutečnost je nutné považovat za první pravidlo chránící předkupníka.

Ani v případě, že je předkupní právo ujednáno jako věcné, není následkem nedodržení nabídkové povinnosti neplatnost převodní smlouvy, a to ani relativní.²⁵¹ Současně také dodržení výhrady věcného předkupního práva není podmínkou převodu podílu (není-li tak zvláště ujednáno ve společenské smlouvě, k tomu viz kapitolu 5.5), rejstříkový soud v případě, že je navržen zápis nového společníka tedy nebude zkoumat, zda byla nabídková povinnost splněna či nikoliv.²⁵² Výjimkou by byla situace, kdy by bylo spolu s novým společníkem navrhováno předkupní právo z obchodního rejstříku vymazat – v tom případě by měl rejstříkový soud vyzvat navrhovatele, aby doložil, že došlo k zániku předkupního práva.

4.5.1 Retrakt

Nejvýznačnějším právem věcného předkupníka je právo *retraktu*. Retrakt je výslovně upraven v § 2144 odst. 1 OZ a znamená právo předkupníka domáhat se na koupěchtivém,²⁵³ aby mu věc za příslušnou úplatu převedl. Právo retraktu má předkupník jen v situacích, kdy je opomenut a není mu ze strany dlužníka učiněna nabídka.²⁵⁴ O významu retraktu svědčí i fakt, že historicky vystupovalo retraktní právo samostatně vedle práva předkupního,²⁵⁵ nyní však již není většího sporu o tom, že je toliko imanentní součástí věcného předkupního práva.

Právo retraktu je v dispozici předkupníka, jde toliko o jeho oprávnění. Samotné porušení věcného předkupního práva, tedy neučinění nabídky, nemá žádný vliv na platnost a účinnost smlouvy o převodu podílu mezi společníkem a koupěchtivým. Koupěchtivý se stane řádným společníkem a ve většině případů i dojde k jeho zápisu jako nového společníka do obchodního

²⁵¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3862/2015.

²⁵² Paralelou budiž obdobný přístup k evidovaným nemovitým věcem, vycházející mimo jiné z historické odborné literatury: „*Knihovní soudce o zapsané předkupní právo nesmí se vůbec starati a převod vlastnického práva musí povolití bez ohledu na to, že souhlas oprávněného ke knihovní žádosti předložen nebyl.*“ (KUBEŠ, V. In: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 812).

²⁵³ Zákon o koupěchtivém v tomto případě hovoří jako o nástupci druhé strany, z hlediska postavení subjektů předkupního práva jde však i nadále o koupěchtivého, proto o něm bude i tak hovořeno v následujícím pojednání.

²⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 462/2022; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 805/2021.

²⁵⁵ KUBEŠ, V. In: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. s. 809.

rejstříku – právě z obchodního rejstříku pak bude mít předkupník možnost zjistit, že předkupní právo bylo porušeno a nebyla mu učiněna řádná nabídka.

Podle Poroda je možné právo retraktu uplatnit jen byly-li při převodu naplněny předpoklady stanovené v již zmíněném § 1107 OZ.²⁵⁶ Koupěchtivý je tím chráněn pro případ, že neví a ani nemůže vědět o tom, že na věci vázne věcné předkupní právo. Byť obvykle není obchodní rejstřík pojímán jako veřejný seznam, je stále veden zásadami formální a materiální publicity. Koupěchtivého tudíž stíhají její důsledky podle § 121 odst. 2 OZ – ve vztahu k § 1107 odst. 1 OZ pak jakékoliv závady na podílech, které jsou zapsány v obchodním rejstříku, musí nutně přejít na nabyvatele, jelikož ten je měl a mohl zjistit z obchodního rejstříku.²⁵⁷ Jakmile tedy koupěchtivý nabyde podíl, u kterého bylo zapsáno předkupní právo do obchodního rejstříku, je povinen vyhovět případné retraktní výzvě předkupníka a podíl mu za příslušnou úplatu převést.²⁵⁸

Retraktní povinnost převést na výzvu předkupníka podíl, která stíhá koupěchtivého, znamená povinnost učinit předkupníkovi nabídku, která bude naplňovat obsahové i formální požadavky (úředně ověřený podpis) smlouvy o převodu podílu.²⁵⁹ Je to totiž koupěchtivý, který má o dané transakci nejlepší povědomí a který je s to učinit nabídku za příslušnou úplatu – předkupník informace o smlouvě o převodu uzavřené mezi společníkem a koupěchtivým k dispozici mít zpravidla nebude.

Příslušná úplata, za kterou bude koupěchtivý předkupníkovi věc převádět, bude zásadně cena, za kterou podíl sám koupěchtivý pořídil.²⁶⁰ Pokud však obsahově smlouva o převodu podílu naplní jinou než kupní smlouvu (a je ujednáno rozšíření předkupního práva i na jiné způsoby zřízení), je nutné za příslušnou úplatu považovat hodnotu, kterou by byl předkupník nucen vydat při využití předkupního práva.²⁶¹ Takovou hodnotu zpravidla ujedná předkupník se společníkem již ve smlouvě o zřízení předkupního práva, případně bude stanovena později na základě odhadu.²⁶²

²⁵⁶ POROD, J. § 2144 [Věcné předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2321.

²⁵⁷ K uplatnění materiální publicity podle § 121 odst. 2 OZ ve vztahu k předkupnímu právu srov. kapitolu 4.4.2.

²⁵⁸ Výjimkou by, v souladu s § 121 odst. 2 OZ, zřejmě bylo, pokud by bylo předkupní právo zapsáno ne dříve než 15 dní před převodem podílu a koupěchtivý by se úspěšně dovolal toho, že o předkupním právu nemohl vědět.

²⁵⁹ Srov. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. 9. 1994, sp. zn. 14 Co 369/94.

²⁶⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3302/2021.

²⁶¹ SVOBODA, L. § 2144 [Předkupní právo věcné]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 123.

²⁶² Srov. Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 22. 9. 1993, sp. zn. 5 Ob 64/93.

Právo retraktu představuje majetkové právo a podléhá proto promlčení.²⁶³ Promlčecí lhůta je obecná, subjektivní v trvání tří let a objektivní v trvání deseti let (§ 629 odst. 1 a odst. 2 OZ). Subjektivní promlčecí lhůta plyne od chvíle, kdy se oprávněný dozví o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měl a mohl (§ 619 odst. 2 OZ). Jestliže dojde k zápisu koupěchtivého jako společníka do obchodního rejstříku, neznamená to bez dalšího, že by předkupníkovi tím okamžikem (případně po uplynutí 15 dní) začala plynout subjektivní promlčecí lhůta.^{264, 265} Po uplynutí promlčecí doby soud k námitce koupěchtivého právo retraktu předkupníkovi nepřizná, potažmo nenahradí koupěchtivého vůli.

S ohledem na to, že předkupníkovi zůstává zachováno předkupní právo i vůči koupěchtivému (§ 2144 odst. 3 OZ), zaniká právo retraktu v případě, že původní koupěchtivý (nyní společník) věc prodává novému koupěchtivému, v takovém případě totiž okamžikem převodu vzniká nabídková povinnost původnímu koupěchtivému.²⁶⁶ K tomu je ještě vhodné dodat, že pokud předkupník řádně uplatní své právo retraktu a koupěchtivý podíl posléze převede novému koupěchtivému, může současně dojít i k přechodu povinnosti z retraktu – povinnost převést věc předkupníkovi za příslušnou úplatu v takovém případě totiž představuje závadu váznoucí na věci a na právního nástupce (nového koupěchtivého) přechází za splnění předpokladů v § 1107 odst. 1 OZ.²⁶⁷ Jestliže bude retrakt předkupníkem uplatněn dříve než dojde k převodu podílu, ale nepřejde jako závada podle § 1107 odst. 1 OZ, je sice nový koupěchtivý povinen převést podíl předkupníkovi, ovšem půjde o nový retrakt, již druhý v pořadí, proto i příslušná úplata bude odpovídat té, kterou zaplatil právě až tento nový koupěchtivý. Původní koupěchtivý ale může být v daném případě odpovědný za rozdíl mezi příslušnou úplatou prvního retraktu a příslušnou úplatou druhého retraktu, a to z titulu odpovědnosti za škodu podle § 2910 OZ.²⁶⁸

I přes vše výše uvedené předkupníkovi nadále zůstává zachováno předkupní právo vůči koupěchtivému, který podíl koupil od původního společníka. Neuplatněním práva retraktu předkupní právo nezaniká, nýbrž i nadále lpí na věci.²⁶⁹ Lze si tak představit i velmi dlouhý řetězec

²⁶³ K tomu, že se právo retraktu promlčuje shodně Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3001/2017.

²⁶⁴ K tomu blíže Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009.

²⁶⁵ Oproti tomu, pokud se předkupní právo zapisuje do veřejného seznamu, dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu, počíná předkupníkovi běžet promlčecí lhůta k uplatnění retraktu (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3371/2008).

²⁶⁶ POROD, J. § 2144 [Věcné předkupní právo]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2321.

²⁶⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1480/2020-II.

²⁶⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3302/2021.

²⁶⁹ Shodně SVOBODA, L. § 2144 [Předkupní právo věcné]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 124.

převodů, na jehož konci bude stále předkupní právo trvat a poslední koupěchtivý bude zavázán z předkupního práva stejně jako původní dlužník.

4.5.2 Jiné důsledky nesplnění nabídkové povinnosti

Věcné předkupní právo představuje specifický a kvalifikovaný typ předkupního práva, který je charakteristický vyšší mírou jistoty předkupníka a současně i vyššími požadavky transparentnosti. Nic to však nemění na tom, že i nadále se jedná o předkupní právo – je tedy na místě aplikovat obecná pravidla týkající se důsledků nesplnění nabídkové povinnosti, která jsou zásadně uplatnitelná bez ohledu na to, zda je předkupní právo založeno jako věcné nebo obligační. Proto i zde je možné rozlišovat důsledky vyplývající ze zákona a z ujednání stran.

4.5.2.1 Zákonné důsledky

Hlavním důsledkem, který může při nedodržení nabídkové povinnosti nastoupit, je rozvazovací podmínka smlouvy mezi dlužníkem a koupěchtivým pro případ, že předkupník využije předkupního práva (§ 2145 OZ). Uvedené poskytuje ochranu jak společníkovi před tím, aby musel plnit dvěma osobám naráz – předkupníkovi i koupěchtivému, tak i předkupníkovi, který tak může věc nabýt přímo od dlužníka. Domnívám se, že nic nebrání tomu, aby uvedené pravidlo bylo aplikováno i v případě věcného předkupního práva. Opačně ale soudí Janošek, který svůj názor opírá o skutečnost, že v případě věcného předkupního práva by se musela rozvazovací podmínka aplikovat vždy z důvodu publicity věcného předkupního práva a úprava v § 2144 OZ by tím pádem byla nadbytečná.²⁷⁰ S tímto názorem nesouhlasím, pravidla chránící předkupníka podle § 2144 OZ jsou nezávislá na konstrukci rozvazovací podmínky vyplývající z § 2145 OZ.²⁷¹ Je také vhodné si uvědomit, že podle judikatury není ust. § 2145 OZ určeno primárně k ochraně předkupníka, nýbrž k ochraně dlužníka.²⁷² Mohlo by totiž dojít k situaci, kdy předkupník nevyužije práva retraktu, nýbrž bude vyžadovat na dlužníkovi,²⁷³ aby mu věc převedl, v takovém případě dojde k uplatnění § 2145 OZ – její vyloučení by tak nedávalo žádný smysl.

I přes výše uvedené je nutné opětovně upozornit na značně problematickou aplikaci § 2145 OZ pro převod podílu v souvislosti s účinky rozvazovací podmínky. Této problematice byl

²⁷⁰ JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 1, s. 1-9, s. 4.

²⁷¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018; Shodně Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 11. 2023, sp. zn. 7 Cmo 154/2021.

²⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022.

²⁷³ K tomu, že si předkupník může obecně vybrat, zda využije předkupního práva vůči dlužníkovi či práva retraktu vůči koupěchtivému srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018.

věnován značný prostor výše v kapitole o následcích nedodržení obligačního předkupního práva (3.5.1), proto na ni tímto odkazují.

Předkupník má rovněž právo na náhradu škody. Vzhledem k tomu, že i věcné předkupní právo je zřizováno smlouvou, je na místě uvažovat o odpovědnosti společníka za škodu podle § 2913 OZ, nesplní-li svou povinnost vyplývající z předkupního práva. Vedle toho však nelze přehlédnout ani skutečnost, že věcné předkupní právo je právem absolutním (§ 977 OZ ve spojení s § 2144 odst. 1 OZ).²⁷⁴ Nic tedy nevylučuje předkupní právo na náhradu škody podle § 2910 OZ, budou-li splněny ostatní podmínky pro vznik povinnosti škůdce škodu nahradit. Aplikace tohoto ustanovení je teoreticky možná i v případech, kdy do věcného předkupního práva zasáhne třetí osoba.

4.5.2.2 Důsledky vyplývající z ujednání stran

Byť je věcněprávnímu předkupníkovi poskytována velmi solidní ochrana již ze zákona, nelze vyloučit, že mu vznikne v souvislosti s uplatňováním předkupního práva nebo následného retraktu určitá újma (nikoliv nutně vyčíslitelná škoda). Pro tento případ je vhodné sjednat dopředu smluvní pokutu, která může vzniklou újmu vykompenzovat, přičemž společník se z povinnosti k jejímu zaplacení nemůže liberovat.²⁷⁵

Předkupník by ale měl při sjednávání smlouvy myslet nejenom na situace, kdy mu společník podíl vůbec nenabídne, nýbrž i na situace, kdy bude svým chováním zhoršovat předkupní právo právní postavení ještě před učiněním nabídky. Takovým případem bude zejména hlasování na valné hromadě pro už zmíněné zvýšení základního kapitálu s přebráním vkladové povinnosti (případně i jiným způsobem). V důsledku zvýšení základního kapitálu totiž dojde k faktickému rozředění jednotlivých podílů a původní podíl, ke kterému bylo předkupní právo založeno, bude po zvýšení základního kapitálu vůči celku nutně menší (nedojde-li ke spojení s podílem původním). Je tudíž vhodné sjednat ve smlouvě o zřízení předkupního práva povinnost společníka zdržet se takového hlasování, případně hlasovat proti danému usnesení. Pro případ porušení této povinnosti je pak přiléhavé sjednat smluvní pokutu.

²⁷⁴ Shodně SPÁČIL, J. § 976 [Absolutní majetková práva]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 3.

²⁷⁵ Shodně BŘÍZA, P., HORÁK, P. § 2048 [Výše smluvní pokuty]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2214.

5 Korporační předkupní právo k neinkorporovanému podílu

5.1 Pojem korporačního předkupního práva

Specifikem předkupního práva v poměrech obchodních korporací je možnost společníků přiznat mu korporační povahu. Korporační předkupní právo spočívá v tom, že je začleněno do společenské smlouvy, nepostačí však jeho začlenění jako nepravého ujednání – takovým postupem by společníci mezi sebou založili čistě obligační předkupní právo.²⁷⁶ K tomu, abychom hovořili o skutečném korporačním předkupním právu, musí být ujednání ve společenské smlouvě konstruováno jako *pravé*. Pravé ujednání znamená, že práva a povinnosti, která vyplývají společníkům ze společenské smlouvy se mezi nimi uplatňují na základě vlastnictví podílu, jinými slovy pro posouzení, zda je nějaké ujednání pravé nebo nepravé je rozhodující, zda práva a povinnosti, které z něho plynou mají zavazovat každého společníka (resp. jen některého, pokud je ujednáno více druhů podílu) a také všechny budoucí společníky, kteří budou vlastnit příslušný podíl.²⁷⁷

Výše uvedené lze jednoduše demonstrovat na příkladu. Pravým ujednáním o předkupním právu by mohlo být následující: *„S každým podílem ve společnosti je spojeno předkupní právo společníků, čemuž odpovídá zatížení každého jednotlivého podílu ve společnosti předkupním právem společníků.“*

Takové ujednání bude zavazovat do budoucna všechny společníky, kteří nabydou podíl v dané společnosti. Je tomu tak proto, že podle § 209 odst. 1 věty první ZOK *„Nabytím podílu přistupuje nabyvatel ke společenské smlouvě společnosti.“* Oproti předchozí právní úpravě²⁷⁸ už společník nemusí výslovně přistupovat ke společenské smlouvě, dochází k tomu automaticky *ex lege*. Tento účinek spojený s nabytím podílu nelze vyloučit ani jakkoliv omezit.²⁷⁹ Dojde-li tedy k účinnosti převodní smlouvy, stává se nabyvatel novou smluvní stranou společenské smlouvy a tím na něj dopadají všechna práva a povinnosti v ní ujednaná, nic na tom nemění ani skutečnost, že převod podílu zatím nebyl oznámen společnosti samotné.²⁸⁰ Nabytím podílu se proto nabyvatel

²⁷⁶ K tomu blíže v kapitole 3.2.2.1.

²⁷⁷ LANGE, H. *Gesellschaftsvertagliche Sonderrechte im GmbH-Recht (Teil 1)*. AnwaltZertifikat Online - Handels- und Gesellschaftsrecht (AnwZert HaGesR). 2012, č. 18. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://www.societates.de/images/PDF/18_2012_1.pdf, s. 1.

²⁷⁸ § 115 odst. 3 věta první ObchZ: *„Smlouva o převodu obchodního podílu musí mít písemnou formu a nabyvatel, který není společníkem, v ní musí prohlásit, že přistupuje ke společenské smlouvě, popřípadě stanovám.“*

²⁷⁹ Shodně HAVEL, B. § 209 [Přistoupení ke společenské smlouvě a účinnost převodu podílu]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 544.

²⁸⁰ Srov. POKORNÁ, J. § 209 [Účinnost převodu vůči společnosti]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1041.

stává novým oprávněným a zároveň povinným z předkupního práva (bude-li konstrukce předkupního práva odpovídat té v předchozím odstavci).

U Janoška se lze setkat s názorem, který korporacnímu předkupnímu právu bez dalšího přiznává věcněprávní účinky a na základě toho uvažuje i o aplikaci retraktu podle § 2144 odst. 1 OZ. Argumentuje právě tím, že předkupní právo zřízené ve společenské smlouvě zavazuje i všechny nástupce společníka, přičemž povinnosti i práva jsou vždy vázána na konkrétní podíl.²⁸¹ Na základě této úvahy se opět nabízí určitá paralela se služebnostmi, v tomto případě těmi *in rem* – právo služebnosti náleží každému vlastníkovi panující věci a zároveň zatěžuje každého vlastníka věci služebně.^{282, 283} Domnívám se ale, že Janošková argumentace není dostatečná, skutečnost, že korporacní předkupní právo zavazuje dalšího společníka se totiž odvíjí od toho, že nový společník je od svého vstupu do společnosti *ex lege* vázán společenskou smlouvou a stává se její další smluvní stranou – je to jen společenská smlouva, která mu určitá práva či povinnosti přiděluje na základě toho, že vlastní konkrétní druh podílu. Korporacní předkupní právo na podílu tudíž nelpí, na rozdíl od věcného předkupního práva, které by bylo zřízeno podle § 2144 OZ. Z toho důvodu soudím, že je nutné odlišovat čistě praktické věcněprávní účinky společenské smlouvy a věcné předkupní právo. U prvního jmenovaného jde o to, že ujednání společenských smluv, která jsou konstruována tak, že zavazují i všechny budoucí společníky s daným druhem podílu, mají v praktickém důsledku věcněprávní účinky, protože budoucí společníci se právům a povinnostem ze společenské smlouvy nevyhnou.²⁸⁴ Věcněprávní účinky ujednání společenské smlouvy ale neznamenají, že je předkupní právo automaticky zvěcnělé, k tomu dojde jen pokud je jako věcné založeno postupem dle § 2144 OZ ve spojení s § 32 odst. 5 ZOK – proto jen v tomto případě lze při absenci jiného ujednání uvažovat o právu retraktu.

Jelikož německá právní úprava neumožňuje sjednat předkupní právo k podílu jako věcné, někteří autoři považují právě korporacní předkupní právo za určitou náhradu, která, jak bude dále vysvětleno, může zajistit, že společníka jako předkupníka nebude možné v případě převodu podílu

²⁸¹ JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 1, s. 1-9, s.

²⁸² K povaze služebností *in rem* blíže Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016.

²⁸³ V souvislosti s tím se hodí zmínit, že BGB (oproti českému občanskému zákoníku) v rámci pozemkových práv výslovně upravuje věcné předkupní právo *in rem* (§ 1103 odst. 1 BGB), vedle něho stojí pak klasické předkupní právo *in personam* (§ 1103 odst. 2 BGB).

²⁸⁴ O věcněprávních účincích společenské smlouvy v teoretické rovině uvažují například Pokorná (POKORNÁ, J. § 146 [Obsah společenské smlouvy]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 824) nebo Černá (ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10, s. 2).

obejít.²⁸⁵ Ani v německé literatuře však, byť by se to, s ohledem na absenci možnosti zvěcnit předkupní právo k podílu, nabízelo, nehovoří o tom, že by korporální předkupní právo bylo *per se* věcným předkupním právem.

V první kapitole jsem uváděl, že předkupní právo může uzavřít jinak otevřenou společnost. Právě v případě korporálního předkupního práva k tomu bude docházet nejčastěji. Je tomu tak proto, že účelem, který společníci typicky sledují, je udržení podílů mezi konkrétně určenými osobami tak, aby jim do podnikání (případně jiné činnosti) společnosti nevstupovaly třetí osoby, se kterými ony nesouhlasí.²⁸⁶ Předkupní právo v takových případech představuje určitou ekonomickou motivaci – společníci si musí zvážit, zda kupní cena za podíl, který jim je jako předkupníkům nabídnut, odpovídá hodnotě jejich zájmu na tom, aby koupěchtivý do společnosti nevstoupil. Z daného plyne, že korporální předkupní právo může být efektivní náhradou nutnosti udělení souhlasu valné hromady s převodem podílu – při rozhodování na valné hromadě totiž společníci nemají žádnou negativní ekonomickou motivaci – pokud souhlas neudělí, převod nenastane a zároveň jim ani nevznikne povinnost podíl od společníka koupit.²⁸⁷

5.2 Zřízení korporálního předkupního práva

Základním východiskem při zakládání korporálního předkupního práva je fakt, že je možné jej ujednat toliko ve společenské smlouvě. Definice společenské smlouvy byla nabídnuta výše, totiž, že jde o smlouvu svého druhu, která plní zřizovací a organizační funkci.²⁸⁸ Organizační funkci je nutné vykládat extenzivně, společenská smlouva totiž nereguluje jen fungování orgánů společnosti, nýbrž i vztahy mezi společnostmi a společníky a konečně i mezi společníky navzájem.²⁸⁹ Právě díky tomuto nahlížení může korporální předkupní právo fungovat, tj. být pro společníky navzájem závazné.

²⁸⁵ FAUST, F. § 463 *Voraussetzungen der Ausübung*. In: In: HAU, W., POSECK, R. a kol. *Beckscher Online-Kommentar zum BGB, Hau/Poseck*. 67. Edition. München: C.H. Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKBGB_67%2FBGB%2Fcont%2FBECKOKBGB%2eBGB%2eP463%2ehtm, marg. č. 8.

²⁸⁶ Srov. ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 313.

²⁸⁷ Výjimkou je situace podle § 207 odst. 4 ZOK, na základě něhož má společník právo ze společnosti vystoupit, nebude-li souhlas udělen bez udání důvodu. Podíl od společníka ovšem společníci nevykupují, právo společníka se omezuje na vyplacení vypořádacího podílu společností, to se ale majetkově projeví na hodnotě podílů ostatních společníků.

²⁸⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1915/2022.

²⁸⁹ EICHLEROVÁ, K. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 326.

Společenská smlouva vyžaduje formu veřejné listiny, stejně tak je nezbytná forma veřejné listiny pro právní jednání, kterým se mění – ať již ke změně dochází rozhodnutím všech společníků (§ 147 odst. 1 ZOK) nebo rozhodnutím valné hromady (§ 172 odst. 1 ZOK). Společenská smlouva je nezbytnou součástí sbírky listin (§ 66 písm. a) VeřRej) – předkupní právo by tak mělo být bez formálních překážek zjistitelné.²⁹⁰

V případě, kdy se bude korporační předkupní právo do společenské smlouvy začleňovat rozhodnutím valné hromady až za trvání společnosti, je nutné, vyjma kvalifikované většiny podle § 171 odst. 1 písm. a) ZOK, respektovat ještě pravidlo obsažené v odst. 2 daného paragrafu, totiž, že souhlas se změnou společenské smlouvy musí v daném případě udělit všichni společníci, do jejichž práv a povinností bude zasaženo.²⁹¹ Ujednáním předkupního práva se totiž společníkům navzájem zakládá právní postavení dlužníků z výhrady předkupního práva. Vzniká jim tedy nová povinnost. Může ale dojít k tomu, že postavení dlužníků z předkupního práva budou mít jen někteří, potom je nezbytný jen souhlas těchto společníků.²⁹²

I v poměrech německé GmbH platí, že se zřízením korporačního předkupního práva musí souhlasit všichni společníci, kteří se stanou zavázanými z předkupního práva. Uvedené potvrdil, s odkazem na ust. § 53 odst. 4 GmbHG²⁹³, Vrchní zemský soud v Drážďanech, který dospěl k názoru, že byť nabízející společník v případě uplatnění předkupního práva uzavře s předkupníkem smlouvu se stejným obsahem, vzniká mu uplatněním předkupního práva pohledávka za dlužníkem (předkupníkem), kterého od počátku nechtěl, což znamená zvýšení rizikovosti převodu, a nakonec i zvýšení povinností (závazků) ve smyslu § 53 odst. 4 GmbHG.²⁹⁴

²⁹⁰ Realita však může být jiná, i z toho důvodu umožňuje zákon o veřejných rejstřících vynucovat plnění povinností předkládat listiny náležející do sbírky listin (srov. § 104 VeřRej).

²⁹¹ Může být otázkou, nakolik je ust. § 171 odst. 2 ZOK kogentní, tj. nakolik lze jeho aplikaci ve společenské smlouvě vyloučit. Domnívám se, že ustanovení je kogentní, když doplňuje pravidla z odst. 1 uvedeného paragrafu, která jsou jinak jednostranně kogentní (tj. lze potřebnou většinu toliko zvyšovat, nikoliv snižovat). Naopak Havel vyslovil názor, že odst. 2 není kogentní a lze jeho aplikaci ve společenské smlouvě vyloučit (blíže HAVEL, B. *Sebeomezení práv společníka společnosti s ručením omezeným (úvaha ke kogentnosti § 171 odst. 2 ZOK)*. Obchodněprávní revue, 2023, č. 2, s. 89-92, s. 89 an.).

²⁹² Ze smyslu a účelu ust. § 171 odst. 2 ZOK soudím, že pokud se bude některým společníkům zakládat toliko předkupní právo (tj. nebudou se zároveň stávat dlužníky), potom není nezbytné získávat jejich souhlas, jelikož nedochází k zásahu do jejich práv ani povinností a změnou společenské smlouvy nejsou nijak znevýhodněni, ba naopak.

²⁹³ Originálně: „Eine Vermehrung der den Gesellschaftern nach dem Gesellschaftsvertrag obliegenden Leistungen kann nur mit Zustimmung sämtlicher beteiligter Gesellschafter beschlossen werden.“ Volně přeloženo: „Zvýšení těch závazků, které společníkům vyplývají ze společenské smlouvy, lze přijmout pouze se souhlasem všech dotčených společníků.“

²⁹⁴ Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Drážďanech (Oberlandesgericht Dresden) ze dne 10. 5. 2004, sp. zn. 2 U 286/04.

Už v první kapitole byla zmíněna problematika výkladu společenské smlouvy jako zakladatelského právního jednání obchodní korporace. V souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu je nutné ujednání společenské smlouvy vykládat zásadně z objektivního hlediska, tedy tak, jak se určité ujednání jeví třetí osobě.²⁹⁵ Ačkoliv jsem výše vyslovil názor, že v případě předkupního práva, které je ve společenské smlouvě zakotveno jako nepravé ujednání, je vhodné vykládat takové ujednání podle původní vůle stran,²⁹⁶ půjde-li o korporační předkupní právo, soudím, že je nutné setrvat u výkladu objektivního – tím budou chráněni budoucí společníci, kteří nastupují do povinností i práv, která nemohli ze své vůle ovlivnit. Výjimku by představovala situace, kdy by subjektivní výklad nebyl na újmu osobám, které mají být objektivním výkladem chráněny – těmi jsou právě nově přistoupivší společníci.²⁹⁷ Například pokud by soud subjektivním výkladem došel k tomu, že původní společníci si ujednali (měli vůli ujednat) delší lhůtu pro uplatnění korporačního předkupního práva, nebude případný opačný objektivní výklad bránit tomu, aby noví společníci (kteří ke společenské smlouvě v tomto znění toliko přistoupili) uplatnili své předkupní právo právě v této delší lhůtě, když ta jim zjevně není na újmu, ba naopak.

5.2.1 Korporační předkupní právo jako druhotvorné ujednání společenské smlouvy

Korporační předkupní právo představuje na jedné straně právo předkupníka, kterému odpovídá na druhé straně povinnost společníka, přičemž tato práva a povinnosti jsou neoddělitelně spjata s podílem ve společnosti a formují tak jeho obsah (§ 31 ZOK).²⁹⁸ Jakmile dojde ke zřízení korporačního předkupního práva, vzniká nový druh podílu – již nepůjde o podíl základní, který je charakterizován tím, že s ním nejsou spojena žádná práva a povinnosti, které by přesahovaly zákonný rámec.²⁹⁹ Na rozdíl od základního podílu platí pro evidenci zvláštních druhů podílů v obchodním rejstříku speciální pravidla – podle § 48 odst. 1 písm. j) VeřRej je nezbytné zapsat do obchodního rejstříku název druhu podílu a popis práv a povinností s ním spojených, a to alespoň odkazem na společenskou smlouvu.³⁰⁰

S ohledem na autonomii vůle společníků můžeme uvažovat i o různých modifikacích druhů podílů ve vztahu k předkupnímu právu. Ne vždy musí být předkupní právo konstruováno jako

²⁹⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017.

²⁹⁶ Srov. RONOVSÁ, K. *K výkladu zakladatelských právních jednání právníků osob*. Právní rozhledy, 2020, č. 8, s. 293-296, s. 295.

²⁹⁷ Srov. WINNER, M. *Výklad společenských smluv v Rakousku*. Sborník Karlovarské právníké dny, 2014, č. 22, s. 266-278, s. 277.

²⁹⁸ Srov. LÁLA, D. *Druhy podílů v kapitálových společnostech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2.

²⁹⁹ Shodně HAVEL, B. § 135 [Druhy podílů]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 348.

³⁰⁰ Srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

právo všech vůči všem – Černá v takovém případě hovoří o *omnilateralitě* předkupního práva.³⁰¹ Korporační povaha předkupního práva bude zachována i v případech, kdy bude spojeno jen s některými podíly, nebo jen s některými podíly bude spojena výhrada předkupního práva.³⁰²

Případy, kdy je korporační právo omezeno jen na některé druhy podílů, lze v praxi nalézt zejména ve startupových a jim podobných společnostech. Pro ně je charakteristické, že do společnosti, ve které se nachází osoba s určitým *know how*, vstupuje (zejména majetkově) silný investor. Investorův zájem je představován snahou maximalizovat svůj zisk. Zisk pak bude maximalizovat v případě, kdy na konci svého působení prodá společnost jako celek, resp. prodá podíly, které umožní ovládnání, nebo dokonce řízení dané společnosti. Pokud by se totiž prodávala jen část podílů nezajišťujících majoritu, hodnota těchto podílů se bude z poměrného hlediska zpravidla snižovat. Proto lze ze strany investora cítit snahu zajistit si výhodnější pozici právě tím, že bude mít předkupní práva k podílům ostatních společníků.³⁰³ V anglicky mluvících zemích se předkupní právo v tomto smyslu označuje jako *right of first refusal*, které zavazuje společníka učinit předkupníkovi nabídku, jakmile sám nabídku obdrží nebo dojedná s koupěchtivým, nepřijetí nabídky předkupníkem pak znamená možnost podíl převést.³⁰⁴ Spolu s *right of first refusal* se spojuje ještě *right of first offer*, které však zavazuje společníka ještě předtím, než se obrátí na potenciálního kupujícího, vyzvat předkupníky ke koupi jeho podílu. Následně může svůj podíl prodat i třetí osobě, ovšem jen za podmínky, že jí nabídnutá cena bude vyšší.³⁰⁵ Společně bývají označovány jako *first purchase rights*.³⁰⁶ V angloamerické právní kultuře je však typické, že uvedené ujednání nejsou obsahem společenské smlouvy (*memorandum of association*), nýbrž vedlejší dohody společníků,³⁰⁷ což jim upírá právě korporační povahu.

³⁰¹ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporačních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 313.

³⁰² Shodně tamtéž.

³⁰³ K dalším důvodům investorského předkupního práva blíže LEE, I., BRIDGE, K., LOPREIATO-BERGAN, M., SAUERS, C. *What is a Right of First Refusal?*. Terms of the term sheet, AngelList. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: <https://learn.angellist.com/articles/right-of-first-refusal>.

³⁰⁴ MITCHELL, J. F. *Can right of first refusal be assigned*. University of Chicago Law Review, roč. 68, č. 3, Summer 2001, s. 985-1006, s. 985.

³⁰⁵ The Corporation Law Committee of the Association of the Bar of the City of New York. *The Enforceability and Effectiveness of Typical Shareholders Agreement Provisions*. The Business Lawyer, ročník 65, č. 4, 2010, s. 1153–1203, s. 1178.

³⁰⁶ KAHAN, M., LESHEM, S., SUNDARAM, R. K. *First-purchase rights: rights of first refusal and rights of first offer*. American Law and Economics Review, roč. 14, č. 2, Fall 2012, s. 331-371, s. 332.

³⁰⁷ The Corporation Law Committee of the Association of the Bar of the City of New York. *The Enforceability and Effectiveness of Typical Shareholders Agreement Provisions*. The Business Lawyer, ročník 65, č. 4, 2010, s. 1153–1203, s. 1178.

Prakticky se taková *dílčí* korporální předkupní práva zakládají vytvářením zvláštních druhů podílů. Zákon stanovuje, že jeden druh podílu tvoří takové podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti (§ 135 odst. 1 věta druhá ZOK). Různorodost řešení lze demonstrovat na jednoduchém příkladu. Máme společnost X, která vydala podíly druhu A a podíly druhu B.

- S podíly druhu A může být spojeno předkupní právo k podílům druhu B; v takovém případě s podíly druhu B je spojena povinnost nabídnout společníkovi (společníkům) s podílem A svůj podíl, jestliže uzavře smlouvu s koupěchtivým.
- S podíly druhu A může být spojeno předkupní právo ke všem podílům ve společnosti; v takovém případě má každý společník, tedy jednak společníci s podíly druhu B, tak i společníci s podíly druhu A, nabídkovou povinnost vůči společníkovi (společníkům) s podíly druhu A.
- Se všemi podíly ve společnosti, tedy s podíly druhu A i druhu B, může být spojeno předkupní právo k podílům druhu A; společníci s podíly druhu A tak mají nabídkovou povinnost vůči všem společníkům, společníci s druhem podílu B ale takovou povinnost nemají.
- S podíly druhu A může být spojeno předkupní právo k ostatním podílům ve společnosti, a to v prvním pořadí; neuplatní-li společníci s druhem podílu A své předkupní právo, mohou mít předkupní právo ke všem podílům ve společnosti společníci s druhem podílu B ve druhém pořadí.
- S podíly druhu A může být spojeno předkupní právo k podílům druhu A; v takovém případě s podíly druhu A je spojena nabídková povinnost vůči společníkovi (společníkům) s druhem podílu A; s podíly druhu B může být spojeno předkupní právo k podílům druhu A; v takovém případě s podíly druhu B je spojena nabídková povinnost vůči společníkovi (společníkům) s druhem podílu B.

V podobném duchu by šlo pokračovat a vymýšlet další konstrukce korporálních předkupních práv, navíc s počtem druhů podílů poroste možnost různých kombinací, záleží tak vždy na potřebách a zájmech společníků, jakým způsobem předkupní právo nastaví.

Z uvedeného výkladu tedy plyne, že předkupní právo mohou mít všichni či jen někteří společníci v závislosti na druhu podílu. Osobám jiným, než jsou společníci, korporální právo zřídit zásadně nelze, jelikož nejsou stranou společenské smlouvy a nemůže tedy dojít k využití všech výhod korporálního předkupního práva.³⁰⁸ Jinak se k problematice přistupuje v německé nauce –

³⁰⁸ Pomínám fakt, že společenská smlouva je jako smlouva závazná i pro jednatele, resp. kolektivní orgán jednatelů, jednatele by tak teoreticky mohli být předkupníky s korporální povahou. Otázkou může být zřízení předkupního práva

podle ní není výjimkou, aby předkupní právo k podílům ve společnosti měla i sama společnost.³⁰⁹ V rámci české společnosti s ručením omezeným je tento přístup vyloučen. Důvodem je skutečnost, že oproti českému zákonu o obchodních korporacích je německý GmbHG značně benevolentnější v otázce nabývání vlastních podílů společností s ručením omezeným (§ 33 GmbHG). Na druhé straně by bylo možné v intencích zákona o obchodních korporacích uvažovat o zřízení předkupního práva akciové společnosti k jejím vlastním akciím, když pravidla pro nabývání vlastních akcií (podílů) nejsou natolik svázána.

5.3 Realizace korporačního předkupního práva

O pravidlech realizace předkupního práva bylo již pojednáno výše u obligačního i věcného předkupního práva. Postup je i v případě korporačního předkupního práva zásadně shodný. Společník, který uzavře smlouvu s koupěchtivým je povinen svůj podíl nabídnout ostatním společníkům, případně jen některým, nebo některým v prvním pořadí a jiným až v pořadí druhém – to bude vždy záviset na konkrétním ujednání společenské smlouvy.

Oproti věcnému i obligačnímu předkupnímu právu je však odlišný následek konzumace předkupního práva. Jestliže korporační předkupní právo předkupník využije, nedochází tím k jeho zániku, resp. z podstaty věci zaniká jen dočasně předkupní právo ke konkrétnímu nabývanému podílu. Společníkovi nadále svědčí předkupní právo k ostatním podílům ve společnosti, které nejsou v jeho vlastnictví, a naopak bude vždy vázán nabídkovou povinností v případě prodeje jakéhokoliv svého podílu, se kterým je spojena výhrada předkupního práva (to vše za podmínky, že je předkupní právo ujednáno *omnilateralně*).

Nabídka směřující předkupníkovi, resp. předkupníkům by měla stejně jako u obligačního předkupního práva odpovídat nabídce ve smyslu § 1732 odst. 1 OZ, kterou je možné přijmout jednoduchým a nepodmíněným projevem vůle. Obsah nabídky musí odpovídat obsahu smlouvy

třetí osobě ve společenské smlouvě – to nepovažuji za problematické, ovšem vytrácí se poté částečně korporační povaha takového předkupního práva, protože předkupní právo není vázáno na podíl, nýbrž svědčí konkrétní osobě. Nicméně i nabídková povinnost třetí osobě může představovat podmínku platnosti převodu podílu (o předkupním právu jako podmínce převoditelnosti blíže v kapitole 5.5).

³⁰⁹ Srov. ALTMEPPEN, H. § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen. In: ROTH, G. H. a ALTMEPPEN, H. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*. 7. vydání. C.H.Beck, 2012. [online]. [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/RothAltmeppenGmbHGKO_7/cont/RothAltmeppenGmbHGKO%2Ehtm, marg. č. 109; dále i WESTERMANN, H. P. § 463 Voraussetzungen der Ausübung. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 426-427; nebo EBBING, F. GmbHG § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen. In: MICHALSKI, L.; HEIDINGER, A.; LEIBLE, S., SCHMIDT, J a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz): GmbHG*. 4. vydání. C.H.Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fmichalskikogmbhg_4_band1%2Fgmbhg%2Fcont%2Fmichalskikogmbhg.gmbhg.p15.htm, marg. č. 71.

mezi společníkem a koupěchtivým (§ 2147 odst. 1 OZ). Nabídka musí splňovat rovněž náležitosti formy, v souladu s § 209 odst. 2 věty první ZOK musí být podpisy společníka na nabídce úředně ověřeny.

Odlišně k otázce formy přistupuje německá praxe. Ačkoliv GmbHG v § 15 odst. 3 vyžaduje pro smlouvu o převodu podílu formu notářského zápisu, Nejvyšší Spolkový soud nahlíží na korporální předkupní nabídku jen jako na dotaz bez formy, kterým se společník táže předkupníka, zda má zájem své právo – již založené ve společenské smlouvě – uplatnit.³¹⁰ Argumentuje tím, že nabídková povinnost (a tedy i nabídka sama o sobě) je již upravena ve společenské smlouvě, která má formu notářského zápisu, není tak nutné na této formě trvat i pro případ plnění nabídkové povinnosti – uplatněním předkupního práva pak dochází akorát ke konkretizaci závazku mezi společníkem a předkupníkem (zejm. ve smyslu § 313 BGB).³¹¹ Tyto závěry jsou bez větší polemiky přijímány německou právní teorií.³¹² Uvedené však nepovažuji pro tuzemskou praxi za přílehlavé, jsem toho názoru, že korporální předkupní právo nemá (není-li ujednáno jinak) vliv na samotnou realizaci předkupního práva, proto je nutné aplikovat v plném rozsahu obecná ustanovení o předkupním právu, která vyplývají zejména z § 2140 an. OZ. S tím tedy i vyžadovat po společníkovi, aby jeho podpis na nabídce k uplatnění předkupního práva byl úředně ověřen.

Právní normy upravující realizaci předkupního práva jsou však z velké části dispozitivní. Bude časté, že toho společníci využijí a společenská smlouva stanoví zvláštní pravidla, která se budou od zákona odchylovat. Zejména se bude možné setkat s odchylkami od zákonné lhůty k přijetí nabídky předkupníkem. Není ale vyloučeno ani ujednání týkající se dospělosti práva, tj. okamžiku, kdy vzniká samotná nabídková povinnost, případně ujednání stanovující zvláštní obsahové požadavky na smlouvu o převodu.³¹³

5.3.1 Pluralita korporálních předkupníků

Opakovaně jsem v předchozích odstavcích naznačoval, že předkupní právo může svědčit více společníkům. Hovoříme v takovém případě o pluralitě předkupníků. Byť není pluralita předkupníků vyloučena ani v případech obligačních a věcných předkupních práv, u korporálního předkupního práva bude taková situace, s ohledem na možnosti jeho konstrukce, víceméně

³¹⁰ Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 25.11.2002, sp. zn. II ZR 69/01.

³¹¹ Tamtéž.

³¹² Srov. BLASCHE, S. *Vinkulierungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. Rheinische Notar-Zeitschrift. 2013, roč. 12, Heft 11, s. 515-534, s. 534.

³¹³ Shodně ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 313.

pravidlem.³¹⁴ Občanský zákoník se pluralitě předkupních práv věnuje v § 2141: „Náleží-li předkupní právo několika osobám společně, mohou je uplatnit jen v celku. Zanikne-li však předkupní právo některé z nich, nebo neuplatní-li je, mohou zbývající předkupníci předkupní právo uplatnit v celku.“ Smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zakotvit nedělitelnost předkupního práva a tím chránit dlužníka před tím, aby mu v případě, že některý z předkupníků své právo neuplatní, nevzniklo nucené spoluvlastnictví s předkupníky, kteří své právo využili.³¹⁵

Jak uvádí Porod, pluralita předkupníků může být značně nepřehledná – jednotliví předkupníci totiž, nedohodnou-li se, nevědí o tom, zda ostatní své předkupní právo uplatnili či nikoliv.³¹⁶ Takovou situaci lze dle jeho názoru řešit jen tím, že předkupník nabídku přijme alternativně jak pro případ, že pasivní předkupník nabídky nevyužije, tak i pro případ, že nabídku nakonec přijme.³¹⁷ Ze skutečnosti, že je některý ze společníků pasivní totiž ještě nelze dovodit, že nemá zájem své předkupní právo uplatnit.³¹⁸ V takovém případě musí být vyzván ostatními předkupníky k vyjádření, zda má vůli předkupní právo společně s nimi uplatnit, za tím účelem mu může být určena i jen velmi krátká lhůta.³¹⁹ Uplatnění předkupního práva k celku by mělo být podmíněno právě uplynutím uvedené lhůty k vyjádření, případně nesouhlasným prohlášením vyzvaného společníka.³²⁰ U Svobody se lze setkat s názorem, že uplatní-li předkupník své právo k celé věci s úmyslem nabýt ji jen pro sebe, je takové jednání nutné posuzovat jako nevyužití práva – z takového přijetí totiž neplyne, že by chtěl využít právo k celku s ostatními předkupníky.³²¹ S ohledem na uvedené je tedy vhodné jednak správně konstruovat přijetí nabídky společníka a jednak se *ex ante* zaměřit na znění společenské smlouvy, která by pro takovou situaci měla obsahovat konkrétní řešení.

³¹⁴ Většinou totiž budou ve společnosti více než dva společníci, kteří budou mít předkupní právo zřízeno *omnilaterálně*, tzn. pokud se jeden rozhodne podíl prodat, stojí proti němu dva předkupníci s jedním předkupním právem.

³¹⁵ WESTERMANN, H. P. § 472 *Mehrere Vorkaufsberechtigte*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 455.

³¹⁶ POROD, J. § 2141 [*Pluralita oprávněných*]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2318.

³¹⁷ Tamtéž.

³¹⁸ FAUST, F. § 472 *Mehrere Vorkaufsberechtigte*. In: HAU, W., POSECK, R. a kol. *Beckscher Online-Kommentar zum BGB, Hau/Poseck*. 67. Edition. München: C.H. Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKBGB_67%2FBGB%2Fcont%2FBECKOKBGB%2eBGB%2eP472%2ehtm, marg. č. 4.

³¹⁹ Tamtéž.

³²⁰ Tamtéž.

³²¹ SVOBODA, L. § 2141 [*Pluralita předkupníků*]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 116.

Dojde-li k využití nabídky společníka více předkupníky, nastává otázka, co vlastně předkupníci obdrží. První možností je nabytí spoluvlastnického práva k převáděnému podílu. Takové řešení odpovídá obecnému přístupu, který zastává například Porod.³²² Druhou možností je rozdělení dotčeného podílu mezi předkupníky, kteří využili svého předkupního práva. K rozdělení totiž dochází v souvislosti s převodem, jak vyžaduje § 43 odst. 2 ZOK. Podle § 43 odst. 3 ZOK je ale k rozdělení podílu nutný souhlas valné hromady. To, která z uvedených variant skutečně nastoupí, bude primárně záležet na ujednání konkrétní společenské smlouvy – ta může například určit, že dojde k rozdělení podílu mezi předkupníky, aniž bude nutný souhlas valné hromady.³²³ Nebude-li společenská smlouva obsahovat specifický postup, měla by z povahy věci být preferována varianta druhá, totiž, že společníkům bude převáděný podíl rozdělen.³²⁴ Neudělí-li však valná hromada souhlas, měla by nastoupit první zmíněná varianta, totiž že předkupníci k převáděnému podílu nabydou spoluvlastnické právo a stanou se společným společníkem podle § 32 odst. 3 ZOK.

Je nasnadě otázka, v jakém poměru předkupníci nabydou rozdělený podíl, případně v jakém poměru se stanou spoluvlastníky podílu. Klíčovou roli by mělo opět hrát ujednání ve společenské smlouvě, zřejmě nejvhodnější a nejspravedlivější se zdá určit poměr již existujícím poměrem ve společnosti.³²⁵ Absentuje-li konkrétní pravidlo ve společenské smlouvě, je nutné postupovat následovně. V případě, že předkupní právo uplatní více společníků, stávají se tito společnými věřiteli,³²⁶ na společné věřitele pak skrze § 1868 odst. 1 OZ připadá v úvahu aplikace ust. § 1122 odst. 3 OZ,³²⁷ ve kterém je zakotvena vyvratitelná domněnka, že podíly spoluvlastníků (v tomto případě spoluvěřitelů) jsou stejné. V německé komentářové literatuře se ale lze setkat i s tím, že § 742 BGB, který odpovídá českému § 1122 odst. 3 OZ, se v případě předkupního práva

³²² POROD, J. § 2141 [Pluralita oprávněných]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2318.

³²³ K možnosti vyloučit nutnost souhlasu blíže POKORNÁ, J. § 43 *Rozdělení podílu*. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 290.

³²⁴ Shodně ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporálních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 314; Obdobně k řešení otázky přistupuje i sám zákon o obchodních korporacích v rámci zákonných předkupních práv (srov. § 149 odst. 5, § 213 odst. 1 ZOK).

³²⁵ Typicky takové ujednání zní: „Společníci mají předkupní právo k převáděnému podílu podle poměru svých podílů.“

³²⁶ WESTERMANN, H. P. § 472 *Mehrere Vorkaufsberechtigte*. In: WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. s. 455.

³²⁷ Byť zákon hovoří v souvislosti s pluralitou věřitelů jen o použití pravidel pro správu spoluvlastnictví, je dle mého názoru nutné aplikovat i další ustanovení o spoluvlastnictví, jejichž povaha to nevyklučuje (k tomu shodně GURIČOVÁ, J., POROD, J. § 1868 [Obecné ustanovení]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1988).

k podílu ve společnosti vůbec neaplikuje a nabízený podíl předkupníci nabývají po částech, které budou odpovídat poměru jejich podílů, aniž by pro to byla v zákoně výslovná opora.³²⁸ Tento přístup samozřejmě více respektuje rozložení sil ve společnosti a měl by tak být preferovaný. Soudím, že ke stejnému výsledku lze dojít i v poměrech českého korporativního práva, aniž bychom museli zcela vyloučit aplikaci obecných ustanovení (§ 1122 OZ, resp. 1868 OZ). Zmíněná vyvratitelná domněnka nastupuje totiž až v případě, že nedojde k určení spoluvěřitelských (spoluvlastnických) podílů na základě § 1122 odst. 2 OZ, podle kterého je pro velikost podílů určující právní skutečnost, kterou se spoluvlastnictví zakládá.³²⁹ Podíl předkupníka, se kterým je předkupní právo spojeno, představuje jeho účast ve společnosti, jednak v kvalitativním, ale zejména v kvantitativním smyslu. Kvantitativní stránka podílu vyjadřuje určitou míru podílení se na společnosti, na tvorbě její vůle, ale i na jednotlivých právech a povinnostech ve vztahu k celku.³³⁰ Ačkoliv se kvantitativní stránka podílu vztahuje primárně k právům a povinnostem vůči společnosti (např. právo na podíl na zisku či příplatková povinnost), nevidím důvod, proč by neměla kvantitativní stránka podílu v tomto případě vystoupit i v rámci vzájemných práv společníků a odůvodnit tudíž i velikost spoluvlastnických (spoluvěřitelských) podílů podle § 1122 odst. 2 OZ (ve spojení s § 1868 odst. 1 OZ) a vyvrátit tím domněnku podle § 1122 odst. 3 OZ (ve spojení s § 1868 odst. 1 OZ). Uvedenému nasvědčuje i fakt, že právní skutečností, která je rozhodující pro určení spoluvěřitelských podílů, je v tomto případě též právní skutečnost, která zakládá předkupní právo – společenská smlouva.

Závěru o tom, že velikost spoluvěřitelských podílů jednotlivých předkupníků by měla odpovídat poměrům jejich podílů na společnosti samotné, nasvědčuje i fakt, že zákon o obchodních korporacích právě na tomto principu buduje zákonná předkupní práva (k nim blíže v kapitole 6.2). Proto soudím, že je možné tento princip užít analogicky, resp. logickým argumentem *per analogiám* přisvědčit závěrům uvedených v předchozím odstavci a uzavřít, že společníci by měli mít předkupní právo v poměru svých podílů na společnosti.

³²⁸ EBBING, F. *GmbHG § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen*. In: MICHALSKI, L.; HEIDINGER, A.; LEIBLE, S., SCHMIDT, J a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz): GmbHG*. 4. vydání. C.H.Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fmichalskikogmbhg_4_band1%2Fgmbhg%2Fcont%2Fmichalskikogmbhg.gmbhg.p15.htm, marg. č. 71.

³²⁹ Opět s odkazem na § 1868 odst. 1 OZ se pravidlo uplatní pro pohledávku společných věřitelů.

³³⁰ Srov. ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 133; Zjevná je kvantitativní stránka podílu v případě rozdělování zisku (§ 161 odst. 1 ZOK) či u hlasovacího práva (§ 169 odst. 2 ZOK).

5.4 Prolínání konstrukcí s obligačním a věcným předkupním právem

Byť je korporální předkupní právo možné považovat za jeden z typů předkupního práva k podílu ve společnosti, neznamená to, že by bylo izolované. Na korporální předkupní právo je nutné, nebude-li to z povahy věci vyloučeno, aplikovat zásadně všechna ustanovení týkající se předkupního práva obecně, tj. zejména obligačního předkupního práva.

Výše jsem zmiňoval, že se lze setkat s názory, které považují korporální předkupní právo za určitou věcněprávní odnož. S uvedeným názorem lze polemizovat, je ale nutné připustit, že korporální předkupní právo bude zavazovat vždy všechny vlastníky příslušných podílů a bude svědčit vždy všem vlastníkům příslušných podílů – v tom tedy určitý věcněprávní prvek shledat lze. Můžeme si tedy klást otázku, zda se tímto věcněprávní povaha korporálního předkupního práva vyčerpává.

Jsem přesvědčen že nikoliv.³³¹ Povaha korporálního předkupního práva totiž společníkům nebrání v tom, aby korporální předkupní právo založili jako věcné ve smyslu § 2144 OZ.³³² Ustanovení § 2144 odst. 2 i odst. 3 OZ jsou však nadbytečná a pro korporální předkupní právo neaplikovatelná – práva a povinnosti z předkupního práva totiž přechází spolu s účastí ve společnosti a zachování předkupního práva zajišťuje povaha ujednání společenské smlouvy.³³³ Společníci, kterým bude zvěcnělé korporální předkupní právo svědčit, mají právo retraktu (§ 2144 odst. 1 OZ), které považují za klíčové.

Právo retraktu předkupníka bylo popsáno výše, korporální povaha zvěcnělého předkupního práva na jeho uplatňování nic nemění. Zmiňoval jsem mimo jiné, že právo retraktu se promlčuje, jiná lhůta, ve které by bylo nutné jej využít, zákonem stanovena není. Bude-li předkupníků více, vztahuje se na jejich retraktní právo ust. § 2141 OZ,³³⁴ jehož výklad byl poskytnut výše. Nabízí se otázka, co se děje s právem retraktu korporálního předkupníka v případech, kdy jeho účast ve společnosti zaniká převodem podílu. Domnívám se, že osobě (původnímu předkupníkovi), které zanikla účast ve společnosti poté, co jí právo retraktu vzniklo,

³³¹ Shodně DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 271 [Důsledky nedodržení omezení převoditelnosti akcií]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1327.

³³² V praxi to problém rovněž nečiní – viz Obrázek č. 2, ze kterého je patrné, že korporální předkupní právo je současně založeno jako věcné.

³³³ Naproti tomu Dědič s Lasákem hovoří o tom, že z povahy korporálního předkupního práva se má aplikovat právě § 2144 odst. 2 a 3 OZ (DĚDIČ, J., LASÁK, J. § 271 [Důsledky nedodržení omezení převoditelnosti akcií]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1327). To však nepovažuji za příléhavé, když i bez aplikace § 2144 odst. 2 a 3 OZ dojde k přechodu práv a povinností jen na základě přistoupení ke společenské smlouvě.

³³⁴ Shodně POROD, J. § 2141 [Pluralita oprávněných]. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 2318.

toto právo nenáleží. Dojde-li totiž k zániku účasti společníka tím, že převede svůj podíl, převádí s ním všechna práva a povinnosti – to vyplývá z principu celistvosti podílu.³³⁵ Mezi těmito právy a povinnosti bude nutně i právo retraktu vůči koupěchtivému.³³⁶ Byť právo retraktu není právem, které se uplatňuje vůči společnosti, jako je tomu v zásadě u ostatních práv spojených s podílem (hlasovací právo, právo na podíl na zisku apod.), není důvod jen na základě toho právo retraktu z principu celistvosti podílu vyloučit – nástupce beztak přistupuje ke společenské smlouvě, a tím i vstupuje do práv a povinností svého předchůdce. Právo retraktu tak bude svědčit nabyvateli podílu, kterému jej původní společník převedl. Změna v osobě předkupníka, který má právo retraktu, nemá vliv na běh jeho promlčecí doby (§ 604 OZ).

Nebude-li korporální předkupní právo zřízeno jako věčné, soudím, že jeho určitou alternativu může představovat sjednání *korporálního retraktu*. Ten spočívá v tom, že do společenské smlouvy je zakotveno ujednání, na jehož základě má koupěchtivý, který se stane společníkem, povinnost na výzvu a za stanovených podmínek převést nabytý podíl předkupníkům (oprávněným společníkům) za přiměřenou úplatu, jestliže nebyla dodržena nabídková povinnost. Funkčnost a vymahatelnost takového ujednání zaručuje už zmiňovaný § 209 odst. 1 ZOK, na základě něhož koupěchtivý *ex lege* přistupuje ke společenské smlouvě – povinnost ze smluvního retraktu ho tedy bude bez dalšího zavazovat. Domnívám se, že tento *smluvní přímus* založený společenskou smlouvou je v souladu s veřejným pořádkem i dobrými mravy – je totiž na koupěchtivém, jako osobě s přinejmenším průměrnou rozumovou schopností (§ 4 odst. 1 OZ), aby si zjistil podmínky, za kterých do společnosti vstupuje a jaké mu ze společenské smlouvy vyplývají práva a povinnosti.

5.5 Korporační předkupní právo a omezená převoditelnost podílu

Konkrétním projevem korporální povahy předkupního práva sjednaného ve společenské smlouvě je jeho možný vliv na platnost, resp. účinnost převodu podílu. V této podkapitole se zaměřím na to, jakou roli může korporální předkupní právo ve vztahu k převoditelnosti podílu hrát a zároveň popíši, jakými způsoby a nástroji je zajištěna ochrana předkupníka pro případ nesplnění nabídkové povinnosti.

Korporální předkupní právo může mít vůči samotné převoditelnosti podílu zásadně trojí význam. Prvně může být předkupní právo podmínkou převoditelnosti podílu *per se*. Za druhé

³³⁵ Blíže EICHLEROVÁ, K. In: ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021, s. 338.

³³⁶ Lze uvažovat o tom, že by předkupní právo, resp. právo retraktu, bylo samostatně převoditelné. Taková možnost by však musela vyplývat ze společenské smlouvy, poněvadž podle § 2142 OZ je možné zcizit předkupní právo jen, je-li to výslovně ujednáno.

předkupní právo žádnou podmínkou převoditelnosti podílu není. A za třetí není vyloučeno, že předkupní právo bude spojeno s jinou omezovací doložkou převoditelnosti podílu.

Právní následky nesplnění nabídkové povinnosti společníka vyplývající z výhrady předkupního práva jsou pak závislé na tom, která ze zmíněných konstrukcí bude ve společenské smlouvě využita. Není vyloučeno ani to, že společenská smlouva využije různých konstrukcí pro různé druhy podílů, resp. jen samotnými různými režimy převoditelnosti podílu vázanými na předkupní právo založí zvláštní druhy podílu.³³⁷

5.5.1 Předkupní právo omezující převoditelnost podílu

V první řadě je možné přemýšlet o předkupním právu jako o podmínce převoditelnosti podílu, která je izolovaná. To znamená, že převoditelnost podílu není omezena žádným jiným způsobem, zejména ne souhlasem valné hromady pro případy, že dochází k převodu podílu osobě vně společnosti (§ 208 odst. 1 ZOK) ani souhlasem podle § 207 odst. 2 ZOK pro případ, že dochází k převodu podílu mezi stávajícími společníky.

Novelizačním zákonem č. 33/2020 Sb. bylo do zákona o obchodních korporacích přidáno ustanovení § 209 odst. 4, které výslovně připouští omezit převoditelnost podílu i jinak než souhlasem některého z orgánů společnosti. S ohledem na širokou smluvní volnost však již před účinností novely nebylo o přípustnosti takového řešení sporu.³³⁸ Předkupní právo spadá, pro případ, že bude představovat omezení převoditelnosti, právě pod režim § 209 odst. 4 ZOK.

To, zda je předkupní právo skutečně omezením převoditelnosti nebo nikoliv, bude vždy záviset na ujednání společenské smlouvy. Ze společenské smlouvy by mělo vyplynout, jaký význam předkupní právo má – zda je podmínkou převoditelnosti, nebo jí není. Lze předpokládat, že společníci, jejichž podíly jsou jinak volně převoditelné, budou mít zájem na tom, aby předkupní právo bylo konstruováno jako podmínka převoditelnosti. V každém případě je opět nutné respektovat objektivizovaný přístup k výkladu společenské smlouvy.³³⁹ Subjektivní výklad je i v tomto případě zásadně nepoužitelný.³⁴⁰

³³⁷ Opačně, byť v teorii ojediněle, soudí Lála, který tvrdí, že odlišná pravidla převoditelnosti podílu nepředstavují druhotná ujednání společenské smlouvy, když se nedotýkají obsahu podílu, nýbrž dispozičních práv s ním (LÁLA, D. *Druhy podílů v kapitálových společnostech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 20-23).

³³⁸ Srov. ČECH, P. a ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 244.

³³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017.

³⁴⁰ Výjimkou by mohla být situace, kdy by se podíl převáděl jen mezi společníky, kteří se sami podíleli na vzniku společenské smlouvy – potom je jejich původní vůle (resp. úmysl z ní plynoucí) zřetelná a není *vnucena* třetím osobám, které o ni nemohly vědět. Subjektivní výklad je nutné připustit i v situacích, kdy takovým výkladem není dotčena osoba, která je jinak právě objektivním výkladem chráněna (srov. WINNER, M. *Výklad společenských smluv v Rakousku. Sborník Karlovarské právnické dny*, 2014, č. 22, s. 266-278, s. 277).

Černá uvádí, že předkupní právo může být jako omezení převoditelnosti ujednáno přímo nebo nepřímo.³⁴¹ Příмым je takové ujednání, které přímo vysloví, že nabídková povinnost a uplynutí lhůty pro přijetí je podmínkou převodu. Za nepřímé ujednání pak můžeme označit takové, které stanoví, že společník může podíl převést jen tehdy, neuplatní-li společníci své předkupní právo.³⁴² Je zjevné, že i přes objektivizující jazykový výklad často dojdeme k tomu, že předkupní právo ve společenské smlouvě má skutečně představovat podmínku převoditelnosti.

Německý přístup k otázce je obdobný, lze jej dokonce označit za ještě více favorizující interpretaci ve prospěch předkupního práva jako doložky omezující převoditelnost podílu. Je možné se setkat s názory, podle kterých je nutné předkupní právo vykládat zásadně vždy jako omezení převoditelnosti,³⁴³ případně i s názory, podle kterých je nutné považovat předkupní právo za omezení převoditelnosti vždy, jsou-li pochybnosti o tom, zda jako omezení má nebo nemá působit.³⁴⁴ Německé upřednostňování výkladu předkupního práva jako omezující doložky přisuzují tomu, že GmbHG nemá pravidla týkající se převoditelnosti podílu rozpracována na takové úrovni jako český zákon o obchodních korporacích, i proto, jakmile bude nějaké ujednání společenské smlouvy GmbH naznačovat, že zasahuje do dispozičního práva společníka ohledně podílu, potom mu bude zpravidla přisuzována povaha podmínky převodu.³⁴⁵

Od účinnosti zákona č. 33/2020 Sb. je postaveno na jisto, že důsledkem nedodržení nabídkové povinnosti v případech, kdy je předkupní nabídka podmínkou převodu, je neplatnost převodní smlouvy (§ 209 odst. 4 ZOK). Už před novelizací ale byla neplatnost pravidelně dovozována právní teorií.³⁴⁶ Neplatnost smlouvy o převodu podílu podle zmíněného ustanovení je

³⁴¹ ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporacích právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 316.

³⁴² Blíže tamtéž.

³⁴³ ALTMEEPEN, H. § 15 *Übertragung von Geschäftsanteilen*. In: ROTH, G. H. a ALTMEEPEN, H. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*. 7. vydání. C.H.Beck, 2012. [online]. [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata/komm/RothAltmeypenGmbHGKO_7/GmbHG/cont/RothAltmeypenGmbHGKO.GmbHG.p15%2Ehtm, marg. č. 110.

³⁴⁴ BLASCHE, S. *Vinkulierungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. *Rheinische Notar-Zeitschrift*. 2013, roč. 12, Heft 11, s. 515-534, s. 534.

³⁴⁵ Srov. tamtéž, s. 516.

³⁴⁶ Zejména s odkazem na analogickou aplikaci § 271 odst. 3 ZOK (Srov. JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?*. *Obchodněprávní revue*, 2015, č. 1, s. 1-9, s. 2). Opačně však jako následek v takových případech dovozovali neúčinnost převodu například Chalupa s Reitermanem (CHALUPA, I., REITERMAN, D., *Je smlouva o převodu podílu uzavřená v rozporu s omezením převoditelnosti stanoveným společenskou smlouvou odlišným od souhlasu některého orgánu s.r.o. neplatná?*. *PMZOK - Praktický manuál k ZOK*, Praha: Wolters Kluwer, 2020. [online]. ID číslo ASPI: LIT221393CZ. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/221393/1/2/jud-komentar-k-judikatu-c-lit221393cz-31-12-2020-jud-je-smlouva-o-prevodu-podilu-uzavrena-v-rozporu-s-omezenim-prevoditelnosti-stanovenym-spolecenskou-smlouvou-odlisnym-od-souhlasu-nektereho-organu-sro-neplatna>).

neplatností relativní.³⁴⁷ To je rozdíl oproti přístupu k této otázce do rekonstrukce soukromého práva v roce 2014 – do té doby byly převody, resp. převodní smlouvy absolutně neplatné, nebyla-li splněna nabídková povinnost představující podmínku převoditelnosti.³⁴⁸ Důvod je však zjevný, totiž do rekonstrukce byla zákonem preferovaná absolutní neplatnost právního úkonu (dnešní terminologií právního jednání) (srov. § 39 OZ 1964 ve spojení s § 40a OZ 1964).

Relativní neplatnost znamená, že na právní jednání se hledí jako na platné, pokud neplatnost nenamítne osoba, na jejíž ochranu je neplatnost stanovena (§ 586 OZ). Primárně jsou těmito osobami společníci, jejichž předkupní právo bylo opomenuto, nelze ale odepřít právo námítky společnosti – ochranu je jí nutné přiznat zejména s odkazem na to, že bylo porušeno její zakladatelské právní jednání, na jehož dodržování má sama právní zájem.³⁴⁹ Domnívám se, že právo namítnout neplatnost nemá společník převádějící podíl (dlužník z předkupního práva) ani koupěchtivý – oba sice mohou být svým právním jednáním dotčeni,³⁵⁰ ovšem způsobili neplatnost právního jednání a proto jim právo námítky nepřísluší podle § 579 odst. 1 OZ.³⁵¹

Námítku neplatnosti je nutné vznést vůči všem osobám, které se neplatného právního jednání účastnily.³⁵² Námítka neplatnosti nevyžaduje, na rozdíl od smlouvy o převodu, žádnou zvláštní formu, lze ji tedy učinit i ústně, byť se tím předkupník může jednoduše dostat do důkazní nouze, což může ve výsledku vést k tomu, že se mu právo namítnout neplatnost promlčí.³⁵³ Předkupníci, případně společnost, musí jasně označit důvod tvrzené neplatnosti, tj. nesplnění nabídkové povinnosti ze strany společníka.³⁵⁴ Namítne-li oprávněná osoba úspěšně neplatnost převodní smlouvy, dochází *ex lege* k pominutí všech následků, které právní jednání vyvolalo, a to

³⁴⁷ Shodně POKORNÁ, J. § 209 [Účinnost převodu vůči společnosti] In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 1044.

³⁴⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99.

³⁴⁹ Shodně ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporačních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. *Právní rozhledy*, 2023, č. 9, s. 305-316, s. 315.

³⁵⁰ Společníkovi totiž může vzniknout povinnost převést podíl předkupníkům a pokud ji nesplní, nastupuje povinnost k náhradě škody. Koupěchtivý zase může být, v případě, že bude připadat v úvahu retrakt, povinen podíl převést předkupníkům – s tím mohou být spojeny další výdaje, jakož i odpovědnost za kvalitu převáděného podílu.

³⁵¹ Výjimkou by byla situace, pokud by společník koupěchtivého ujistil o tom, že řádně učinil nabídku a ta nebyla využita, čímž došlo ke splnění podmínek převodu – v takovém případě by byl koupěchtivý v omylu a mohl tak neplatnost namítat i on sám, resp. nebyl-li by omyl podstatný, mohl by námítku uplatnit *a contrario* § 579 odst. 1 OZ, protože neplatnost sám nezpůsobil.

³⁵² Shodně HANDLAR, J. § 586 [Relativní neplatnost]. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. s. 1887.

³⁵³ K formě námítky i jejímu promlčení blíže Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 29/2007.

³⁵⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. 32 Cdo 451/2013.

s účinky *ex tunc*.³⁵⁵ Společníkovi se tedy obnovuje vlastnické právo k podílu a koupěchtivému vzniká právo na vrácení kupní ceny za podíl.

Dojde-li k námitce relativní neplatnosti, je na místě otázka, jaký je osud předkupního práva. Nejvyšší soud se k této otázce přímo nevyjádřil, nicméně se zabýval situací, kdy se dlužník a koupěchtivý dohodli na zrušení původní kupní smlouvy.³⁵⁶ Závěry Nejvyššího soudu jsou jednoznačné – i pokud dohoda o dissoluci byla ujednána s účinky *ex tunc*, tedy ke dni uzavření původní kupní smlouvy – uplatněné předkupní právo oprávněných předkupníků tím nezaniká.³⁵⁷ Důvodem tohoto přístupu je skutečnost, že uzavřením kupní smlouvy vzniká nabídková povinnost dlužníka (§ 2143 OZ) a tím i dospívá předkupní právo. Pokud tedy předkupník stihne uplatnit předkupní právo, ať už na základě nabídky nebo bez ní,³⁵⁸ ještě před tím, než dohoda o zániku závazku mezi společníkem a koupěchtivým nabude účinnosti, nemůže to způsobit zánik jeho předkupního práva. Soudím, že uvedené je možné bez dalšího převzít i pro případy, kdy je právní jednání relativně neplatné. Relativní neplatnost sice způsobuje zánik závazku *ex tunc*, každopádně až do chvíle námítky závazek mezi dlužníkem a koupěchtivým existuje³⁵⁹ a může tak způsobit dospělost předkupního práva. Jestliže tedy oprávněná osoba namítne neplatnost smlouvy, neměla by taková námitka působit právní následky vůči předkupnímu právu předkupníka, jestliže ten jej stihl uplatnit dříve, než nastoupil účinek námítky relativní neplatnosti.³⁶⁰

Nikoliv jako neplatnost, ale jako neúčinnost převodu podílu hodnotí porušení předkupního práva německá právní teorie.³⁶¹ Porušení předkupního práva při převodu podílu má tudíž v německé společnosti s ručením omezením (GmbH) stejné právní důsledky jako neudělení souhlasu s převodem některým z orgánů společnosti.³⁶²

³⁵⁵ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2940/2007.

³⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022, kterým navazuje na Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 805/2021.

³⁵⁷ Srov. „Žádná další právní skutečnost nemůže mít na trvání nebo zánik jednou vzniklého a uplatněného předkupního práva ze smlouvy (...) právní vliv“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022).

³⁵⁸ K uplatnění předkupního práva i bez dlužníkovy nabídky srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022 nebo Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 18. 12. 2007, sp. zn. 10 Ob 76/07k.

³⁵⁹ Srov. TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 295.

³⁶⁰ Srov. TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 312.

³⁶¹ Srov. BLASCHE, S. *Vinkulierungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. *Rheinische Notar-Zeitschrift*. 2013, roč. 12, Heft 11, s. 515-534. s. 534.

³⁶² Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 28.4.1954, sp. zn. II ZR 8/53; z literatury WILHELMI, R., *GmbHG § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen*. In: ZIEMONS, H., JAEGER, C., PÖSCHKE, M. a kol. *BeckOK GmbHG*. C.H.BECK München, 2023. [online]. [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: https://beckonline.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKGmbHG_56%2Fcont%2FBECKOKGMBHG%2Ehtm, marg. č. 173.

Dojde-li k porušení nabídkové povinnosti, neomezují se právní následky, resp. ochrana předkupníků jen na neplatnost smlouvy o převodu podílu. V úvahu připadá uplatnění § 2145 OZ, na základě něhož bude smlouva uzavřena s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva, pokud koupěchtivý o předkupním právu věděl nebo vědět musel.³⁶³ V případě korporálního předkupního práva bude koupěchtivý zásadně informován o obsahu společenské smlouvy, ve které je předkupní právo sjednáno, když k ní ve smyslu § 209 odst. 1 ZOK převodem podílu přistupuje – předpoklad vědomosti v § 2145 OZ tak bude zásadně naplněn.³⁶⁴ Vedle toho mají předkupníci právo retraktu, je-li korporální předkupní právo ujednáno jako právo věcné,³⁶⁵ případně ujednají-li si zvláštní úpravu korporálního retraktu, jak jsem naznačoval v kapitole výše.³⁶⁶ Vyloučeno není ani ujednání o smluvní pokutě, kterou je společník v případě porušení předkupního práva povinen zaplatit předkupníkům, ani společnickova povinnost k náhradě škody.

5.5.2 Předkupní právo neomezující převoditelnost podílu

Nikoliv každé předkupní právo ve společenské smlouvě bude představovat omezení převoditelnosti podílu. Soudím, na rozdíl od německé právní nauky, že takový přístup nemusí být neobvyklý. Dokonce si myslím, že pro společníky může být v některých ohledech i výhodou. K tomuto pohledu mne vede fakt, že pokud se korporální předkupní právo (které není podmínkou převoditelnosti podílu) ujedná jako věcné, zvyšuje se tím právní jistota předkupníků v tom smyslu, že nikdo z nich (a ani společnost) nemůže zpochybnit právní jednání mezi společníkem a koupěchtivým – vědí tedy, vůči komu (koupěchtivému) a jaké právo (retrakt) mohou uplatnit a nemůže dojít k situaci, že někteří předkupníci by preferovali uplatnění retraktu a někteří zneplatnění smlouvy o převodu podílu.³⁶⁷

Co se týče následků nesplnění povinností z výhrady korporálního předkupního práva, které není podmínkou převoditelnosti, přichází v úvahu již opakovaně zmiňované instituty. Na prvním místě je možné aplikovat ust. § 2145 OZ, na základě kterého může dojít k rozvázání smlouvy o převodu uplatněním předkupního práva, jestliže o předkupním právu koupěchtivý věděl nebo vědět musel. K dílčím (problematickým) otázkám odkazuji na výklady výše, zejm. kapitolu 3.5.1.

³⁶³ K problematice tohoto ustanovení viz zejm. kapitolu 3.5.1.

³⁶⁴ Je otázka, nakolik by se společník mohl dovolávat nevědomosti, i s ohledem na ust. § 4 odst. 2 OZ.

³⁶⁵ Uplatnění práva retraktu samo o sobě neznamená námitku neplatnosti smlouvy o převodu. Předkupníci tak mohou zvážit, zda jim bude více vyhovovat uplatnit retrakt proti koupěchtivému nebo původní předkupní právo proti prodávajícímu společníkovi.

³⁶⁶ Korporální předkupní právo ovšem nikdy nezakládá společníkům právo retraktu bez dalšího (k tomu i Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008). S tím však polemizuje JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 1, s. 1-9, s. 4.

³⁶⁷ Ke zneplatnění by totiž stačila námitka i jen jediného předkupníka (nebo společnosti), tím tak může být zmařen zamýšlený retrakt většiny vůči koupěchtivému.

Klíčové bude právo retraktu, jak bylo popsáno výše, pokud je korporální předkupní právo ujednáno jako právo věcné, případně je ujednán korporální retrakt. V ostatním jsou následky zásadně stejné jako u porušení obligačního předkupního práva, je tedy možná aplikace pravidel o náhradě škody, stejně jako povinnost zaplatit smluvní pokutu, pokud je ujednána.

5.5.3 Kombinace předkupního práva a jiných omezení převoditelnosti podílu

Vedle dvou uvedených variant vztahu předkupního práva a převoditelnosti podílu existuje ještě třetí, jejímž smyslem je existence jiného omezení převoditelnosti podílu spojeného s předkupním právem. Daná situace je řešena zejména v německé literatuře a judikatuře, v českém právním prostředí se jí, pokud je mi známo, výslovně nikdo nezabývá.

Německý Nejvyšší Spolkový soud v roce 1967 rozhodoval případ, ve kterém společenská smlouva stanovila, že společníci mají v případě, že budou prodávat svůj podíl, povinnost nejprve jej nabídnout ostatním společníkům. Vedle toho byl společenskou smlouvou vyžadován souhlas valné hromady s převodem. V daném rozhodnutí Nejvyšší Spolkový soud uzavřel, že v takové situaci má souhlas valné hromady s převodem podílu sloužit k zajištění dodržení nabídkové povinnosti společníka a udělení souhlasu bez splnění nabídkové povinnosti pak ohrožuje předkupní právo na nabytí podílu.³⁶⁸ Pokud bude souhlas valnou hromadou udělen dříve, než je splněna nabídková povinnost a uplyne lhůta pro přijetí nabídky, je převod podílu sice účinný, usnesení valné hromady ale může být napadeno pro neplatnost.³⁶⁹ Daný závěr přebírá i německá právní teorie,³⁷⁰ ovšem s výhradou, že v závislosti na konkrétním ujednání společenské smlouvy může dojít k tomu, že předkupní právo bude ve vztahu k souhlasu valné hromady rovnocenné a nesplnění nabídkové povinnosti samo o sobě bude způsobovat neúčinnost převodu podílu, tedy bez nutnosti dovolávat se neplatnosti usnesení valné hromady.³⁷¹

Citované rozhodnutí je bezesporu zajímavé, avšak soudím, že z praktického hlediska může působit spíše problematicky. Nejvyšší Spolkový soud totiž své rozhodnutí postavil především na jazykovém výkladu ujednání o nabídkové povinnosti zakotvené ve společenské smlouvě, nejde tudíž jednoznačně říci, že by bylo možné považovat usnesení valné hromady za napadnutelné vždy,

³⁶⁸ Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 13.7.1967, sp. zn. II ZR 238/64.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Např. EBBING, F. *GmbHG § 15 Übertragung von Geschäftsanteilen*. In: MICHALSKI, L.; HEIDINGER, A.; LEIBLE, S., SCHMIDT, J a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz): GmbHG*. 4. vydání. C.H.Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fmichalskikogmbhg_4_band1%2Fgmbhg%2Fcont%2Fmichalskikogmbhg.gmbhg.p15.htm, marg. č. 71.

³⁷¹ Srov. BLASCHE, S. *Vinkulierungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. *Rheinische Notar-Zeitschrift*. 2013, roč. 12, Heft 11, s. 515-534. s. 534.

pokud není splněna nabídková povinnost vyplývající z předkupního práva ujednaného ve společenské smlouvě. O to větší pochybnosti mám o tom, že by se k uvedenému výkladu přiklonily české soudy.

Co se českého právního prostředí týče, soudím, že je nutné vždy důsledně hodnotit, zda by předkupní právo ve společenské smlouvě bylo i samo izolovaně podmínkou převoditelnosti. Pokud bude předkupní právo samo o sobě představovat omezení převoditelnosti vedle souhlasu valné hromady, měly by k platnému a účinnému převodu být splněny obě podmínky, tedy jednak souhlas valné hromady (k účinnosti) a jednak učinění nabídky a uplynutí lhůty pro její přijetí (k nenapadnutelnosti převodní smlouvy).³⁷² Jestliže by předkupní právo nebylo konstruováno jako podmínka převoditelnosti, valná hromada se jím nemusí zabývat a její usnesení by mělo být platné, protože není v rozporu se zákonem, společenskou smlouvou ani dobrými mravy.

Třetí variantou, představující určitou alternativu, kterou lze ve společenské smlouvě ujednat, je povinnost valné hromady neudělit souhlas s převodem podílu až do chvíle, než bude předkupníkům učiněna nabídka a zároveň uplyne lhůta pro její přijetí. Jestliže by valná hromada rozhodla dříve, bude její rozhodnutí trpět vadou a je možné domáhat se vyslovení neplatnosti příslušného usnesení pro rozpor se společenskou smlouvou (§ 191 odst. 1 ZOK).³⁷³ K takovému ujednání se pak hodí připojit povinnost valné hromady udělit souhlas s převodem podílu, pokud nebude ze strany překupníků nabídka přijata. Uvedené bude, ve smyslu § 207 odst. 4 ZOK, opravňovat společníka vystoupit ze společnosti, pokud by valná hromada tento souhlas neudělila – právo společníka vystoupit ze společnosti lze ujednat i pro převody spadající pod ust. § 208 ZOK, analogická aplikace § 207 odst. 4 ZOK na převody vně společnosti spíše nepřipadá v úvahu.³⁷⁴

³⁷² Současná právní úprava působení více podmínek převoditelnosti vedle sebe nevyklučuje. S tím však, dle mého názoru nepřesvědčivě, polemizuje SADECKÝ, L. *Omezení převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným podle navrhované novely zákona o obchodních korporacích*. Ad Notam, 2019, č. 2, s. 7-11, s. 9-10.

³⁷³ Tento konstrukt bude vyžadovat po společnících ještě vyšší míru bdělosti, protože možnost dovolat se neplatnosti valné hromady bude zásadně složitější, než dovolat se neplatnosti převodní smlouvy ve smyslu § 209 odst. 4 ZOK.

³⁷⁴ Srov. POKORNÁ, J. § 208 [Převod podílu na třetí osoby]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1037.

6 Zákonná předkupní práva k podílům ve společnosti s ručením omezeným

6.1 Pojem a povaha zákonných předkupních práv

Na závěr této diplomové práce považuji za vhodné zastavit se u zákonných předkupních práv k podílům ve společnosti s ručením omezeným. Zásadním odlišovacím znakem zákonného předkupního práva je právní důvod jeho vzniku – tím je zákon. V českém právním řádu se setkáme se zákonnými předkupními právy zejména ve veřejnoprávní oblasti (např. zákon č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny), jejich účelem je primárně ochrana veřejného zájmu.³⁷⁵ Pro soukromé právo jsou typická předkupní práva v občanském zákoníku³⁷⁶ a ta, která upravuje zákon o obchodních korporacích. V souvislosti s podíly v obchodních korporacích je ještě vhodné zmínit zákonná předkupní práva vyplývající ze zákona č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (srov. § 160, § 283). Ačkoliv zákonná předkupní práva zatěžují vlastníka novou povinností, na základě judikatury Ústavního soudu lze uzavřít, že nepředstavují omezení vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 4 LZPS, a proto také vlastníkovi (jako dlužníkovi z předkupního práva) nenáleží žádná náhrada.³⁷⁷

Zákonná předkupní práva zásadně nemají vlastní právní úpravu řešící dílčí otázky takového závazku, jakými jsou realizace či konkrétní práva a povinnosti zúčastněných stran. K vyplnění této mezery dochází, s odkazem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu,³⁷⁸ užitím pravidel, která jsou stanovena pro předkupní právo smluvní (tj. § 2140 an. OZ). Právní nauka i soudní praxe jsou dále ve shodě na tom, že zákonná předkupní práva mají věcněprávní povahu a je na ně nutné pohlížet jako na věcná předkupní práva ve smyslu § 2144 OZ.³⁷⁹ Jakkoliv mají zákonná předkupní práva charakter věcného předkupního práva, nedochází k jejich zápisu do veřejných seznamů³⁸⁰ a v případě zákonných předkupních práv k podílům ve společnosti s ručením omezeným ani k zápisu do obchodního rejstříku. Právo retraktu zákonného předkupníka vyplývající z § 2144 odst. 1 OZ je tudíž závislé na dobré víře koupěchtivého ve smyslu § 1107 odst. 1 in fine OZ.³⁸¹

³⁷⁵ Blíže srov. HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 241.

³⁷⁶ Předkupní právo spoluvlastníků (po nezvyklém legislativní vývoji omezeno opět jen na případy, kdy je spoluvlastnictví založeno bez možnosti spoluvlastníků ovlivnit velikost svá práva a povinnosti), vzájemné předkupní právo vlastníka pozemku a vlastníka stavby na něm postavené podle § 3056 OZ, předkupní právo nájemce k jednotce podle § 1187 OZ nebo předkupní právo stavitele a stavebníka podle § 1254 OZ.

³⁷⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17.

³⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003.

³⁷⁹ Z novějších rozhodnutí např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 22 Cdo 2399/2023-II.

³⁸⁰ Srov. TOMOSZEK, M., VOMÁČKA, V. *Čl. 11 [Ochrana vlastnictví]*. In: HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 377.

³⁸¹ Blíže viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1480/2020-II.

Z komparativního hlediska stojí alespoň za krátkou zmínkou specifická polská právní úprava. Polský zákon ze dne 11. května 2003 *Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego*³⁸² ve znění novel zavádí v článku 3a předkupní právo polské Státní agentury pro podporu zemědělství (*Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa*) k podílům ve společnostech, které jsou vlastníky, případně i pachtýři, vymezených zemědělských pozemků (základním předpokladem je velikost nad 5 hektarů). Citovaná právní úprava byla do zákona přidána až v rámci novelizace a jejím zřejmým účelem je zamezit obcházení zákona tím, že pozemky, k nimž má Státní agentura pro podporu zemědělství předkupní právo (upravené jinak v čl. 3 cit. zákona) by byly vloženy do obchodní korporace a prodány v rámci *share deal* obchodu. Otázkám realizace předkupního práva se pak z části věnuje sám citovaný zákon a z části odkazuje na obecnou úpravu předkupního práva v polském občanském zákoníku (čl. 596 an. polského občanského zákoníku). Prodávající (společník) nejprve uzavře smlouvu o převodu podílu s koupěchtivým a následně, prostřednictvím společnosti, jejíž podíl je takto obchodován, předkládá nabídku Státní agentury pro podporu zemědělství. Ta má k přijetí nabídky lhůtu dvou měsíců, oproti běžné týdenní plynoucí z čl. 598, § 2 polského občanského zákoníku. Jestliže nabídku nepřijme, nabývá podíly koupěchtivý. Jestliže není dodržena nabídková povinnost, důsledkem je neplatnost takového převodu přímo ze zákona (čl. 9 cit. zákona). Ačkoliv nejsou v evropském kontextu zákonná předkupní práva k zemědělské půdě nijak výjimečná,³⁸³ polská právní úprava je v tomto ohledu specifická, když předkupním právem není zatížen přímo zemědělský pozemek, nýbrž i podíl na právnické osobě, která zemědělskou půdu vlastní.³⁸⁴

6.2 Konkrétní zákonná předkupní práva k podílu v zákoně o obchodních korporacích

Zákonná předkupní práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným jsou čtyři. Prvním je předkupní právo společníků na odkoupení podílů, které jsou ve vlastnictví společnosti. Druhým je předkupní právo společníků v případě, že dochází k prodeji zastaveného podílu. Třetím je

³⁸² Ve volném překladu zákon o uspořádání zemědělského systému.

³⁸³ Srov. německou úpravu v zákoně *Grundstückverkehrsgesetz (GrdstVG)* nebo francouzský zákon o půdě (*Code Rural*). O zavedení zákonného předkupního práva k zemědělským pozemkům do českého právního řádu se v nedávné době snažila skupina poslanců (zastoupena předkladatelem Josefem Kottem), která při projednávání novele zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu (sněmovní tisk 579) svým pozměňovacím návrhem navrhovala uzákonit předkupní právo státu (a oprávněných uživatelů) (blíže KOTT, J. *Pozměňovací návrh č. 4081 ke sněmovnímu tisku č. 579*. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=241093>). Jejich návrh ale na schůzi 3. 5. 2024 přijat nebyl.

³⁸⁴ Ani tak ale nejde v evropském kontextu o ojedinělý přístup, příkladem je třeba Francie. I francouzský zákon o půdě zakládá předkupní právo k podílům společností se zemědělskými podzemky (blíže v čl. L143-1 *Code Rural*). Vedle toho dále francouzský zákon o územním plánování (*Code de l'urbanisme*) rozšiřuje předkupní právo založené městskou radou ve veřejném zájmu k vyjmenovaným nemovitým věcem i na podíly v právnických osobách, které jsou založeny za účelem vlastnictví a správy nemovitých věcí (tzv. *société civile immobilière*) a vlastní konkrétní nemovitě věci (blíže v čl. L213-1 *Code de l'urbanisme*).

předkupní právo společníků pro případ, že společnost prodává jako zástupce společníka uvolněný podíl. Čtvrtým případem je předkupní právo společníků při zpeněžování podílu v rámci insolvenčního řízení, které víceméně navazuje na předchozí dvě uvedená.

Všechna čtyři slouží k zajištění společníků před nechtěným vstupem třetí osoby do společnosti stejně jako k zabezpečení stability konkrétního rozložení sil v ní. Zákonná předkupní práva jsou v tomto ohledu považována za praktický projev uzavřenosti společnosti s ručením omezeným.³⁸⁵ Na druhé straně jejich negativním projevem může být snížení tržní hodnoty podílu – nabyvatel totiž nemá ve chvíli uzavření smlouvy jistotu, že podíl skutečně nabyde (tj. zda předkupník uplatní či neuplatní své předkupní právo), ani jistotu, že po něm nebudou předkupníci požadovat jeho převedení z titulu retraktu.³⁸⁶

Co se týče prvního jmenovaného předkupního práva, ustanovení § 149 ZOK upravuje možnost společnosti s ručením omezeným nabýt svůj vlastní podíl. Byť má společnost povinnost vlastní podíly převést na třetí osobu až v případě, že vlastní všechny své podíly, může pro ni být vhodné se vlastních podílů zbavit i dříve (tj. ve společnosti jsou stále další společníci) – v těchto situacích platí, že všichni společníci mají předkupní právo k takto převáděným podílům, a to v poměru svých podílů (§ 149 odst. 5 ZOK). Toto předkupní právo je nejmladším ze čtyř výše uvedených, do zákona o obchodních korporacích bylo přidáno až novelizačním zákonem č. 33/2020 Sb.

K aplikaci druhého jmenovaného zákonného předkupního práva dochází ve chvíli, kdy zástavní věřitel přikročí k realizaci zástavního práva, kterým je zatížen podíl – zákon v takovém případě odkazuje na použití pravidel pro předkupní právo k uvolněnému podílu (viz § 209 odst. 3 in fine ZOK). Započítí výkonu zástavního práva je podle § 1325 OZ zástavní věřitel povinen oznámit všem společníkům. Jestliže své právo předkupníci neuplatní při zpeněžení zástavy, předkupní právo *ex lege* zaniká (§ 1325 in fine OZ). Dané předkupní právo umožňuje společníkům zabránit vstupu třetí osoby (typicky vydražitele) do společnosti, zatímco zástavní věřitel má i nadále jistotu, že bude uspokojen (je pro něho irelevantní, zda mu kupní cenu zaplatí vydražitel nebo předkupníci).

Třetí jmenované předkupní právo má svůj význam při *uvolnění podílu*. Uvolněný podíl představuje stále existující podíl ve společnosti, u kterého je oddělen vlastnický a společnícký

³⁸⁵ Srov. K bodu 163 až 166 (§ 149). In: VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz.*

³⁸⁶ Shodně RICHTER, T. § 1325 [Práva ostatních společníků]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1086.

prvek. Vlastníkem podílu je nadále bývalý společník, jehož účast ve společnosti již zanikla bez právního nástupce (tak je tomu např. pokud ze společnosti vystoupí nebo je vyloučen). Podíl, na rozdíl od dřívější právní úpravy (§ 113 odst. 5 ObchZ), nepřechází do vlastnictví společnosti, ta má toliko povinnost uvolněný podíl jako zástupce bývalého společníka prodat za přiměřenou cenu (ta pak tvoří vypořádací podíl bývalého společníka). Právě při tomto prodeji mají společníci k podílu předkupní právo.

Poslední, čtvrté jmenované předkupní právo se uplatní v případech, kdy je společník v úpadku a jeho podíl je zpeněžován v rámci insolvenčního řízení. Zákon o obchodních korporacích předkupní právo společníků v tomto případě zakládá odkazem na § 213 odst. 1 ZOK (viz § 206 odst. 3 ZOK). Rozdíl oproti předchozímu zákonnému předkupnímu právu spočívá v tom, že podíl nezpeněžuje společnost jako zástupce, nýbrž insolvenční správce a zároveň podíl není uvolněným podílem, protože společníkovi zatím účast ve společnosti nezanikla (*a contrario* § 206 odst. 1 ZOK).³⁸⁷ Tímto předkupním právem je insolvenční správce podle § 284 odst. 2 InsZ vázán, pokud ale není využito, jako závada na věci zaniká v souladu s § 258 odst. 1 písm. b) InsZ.³⁸⁸

6.2.1 Společné otázky

Ve všech čtyřech případech je konstrukce předkupního práva obdobná, když zákon říká, že společníci mají k převáděnému/prodávávanému podílu předkupní právo a pokud využije předkupní právo více společníků, rozdělí se (uvolněný) podíl mezi tyto společníky podle poměru jejich podílů.

Je otázkou, proč úprava není zcela jednotná a v případě § 149 odst. 5 ZOK hovoří o podílu, který je převáděn a v případě § 213 odst. 1 ZOK hovoří o podílu, který je prodáván. Domnívám se, že to plyne z účelu obou norem – zatímco v případě, že má společnost vlastní podíly, může se jich někdy chtít zbavit i bez významnějšího protiplnění, naopak v ostatních případech hraje protiplnění klíčovou roli,³⁸⁹ proto musí být podíl prodáván. Docházím tedy k tomu, že zatímco podle § 213 odst. 1 ZOK je podíl nezbytné prodat, podle § 149 odst. 5 ZOK společnost podíl může převést na základě jakékoliv smlouvy (zákon ji nenutí uzavřít smlouvu kupní), protože není

³⁸⁷ Srov. HAVEL, B. § 206 [Zánik účasti společníka v důsledku insolvenčního řízení]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 539.

³⁸⁸ Shodně SPRINZ, P., NOVOPACKÝ, L. § 285 [Účinky zpeněžení]. In: SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 735.

³⁸⁹ V případě, že je prodáván uvolněný podíl, tvoří výnos z prodeje vypořádací podíl, v případě, že je prodáván zastavený podíl, výnos představuje uspokojení zástavního věřitele, v případě, že je prodáván podíl v insolvenčním řízení, výnos má sloužit opět k uspokojení věřitelů.

vyloučeno, že vlastní podíly společnost například smění nebo daruje, i v těchto případech bude (pro tato jiná zcizení) předkupní právo společníků zachováno, protože se vztahuje k převodu obecně, nikoliv jen k prodeji.³⁹⁰ Jsem však přesvědčen, že vlastní podíly bude společnost přesto ve většině případů prodávat, pokud by totiž došlo k darování vlastních podílů, případně k nevýhodné směně, může být statutární orgán odpovědný za porušení standardu péče řádného hospodáře.

Zákon o obchodních korporacích ve všech čtyřech případech hovoří o tom, že podíl se v případě uplatnění zákonného předkupního práva rozdělí podle již existujících poměrů podílů společníků, to odpovídá principu spravedlivosti a rovnosti. Na místě je ale otázka, jak přistoupit k imperativu *rozdělí se* ve vztahu k § 43 odst. 3 ZOK. Komentářová literatura se shoduje na tom, že souhlas valné hromady je k rozdělení potřeba i v případech zákonných předkupních práv.³⁹¹ Já jsem názoru opačného, mám za to, že pokud zákon říká, že podíl *se rozdělí*, je zřejmé, že rozdělení je přímým cílem a současně jedinou možností. Rozdělení podílu by mělo být primárním řešením vždy, i pokud půjde o smluvní předkupní právo (k tomu blíže kapitola 5.3.1), pokud zákon toto pravidlo opakuje (a navíc v tomto imperativu), jedná se nepochybně o normu zvláštní, nezávislou na obecných ustanoveních, kterým je i právě zmíněný § 43 odst. 3 ZOK. Kdyby se měl podíl rozdělovat za aplikace § 43 odst. 3 ZOK, zákonodárce mohl toliko určit, že „*společníci mají předkupní právo v poměru svých podílů*“ – o nutnosti souhlasu valné hromady s jeho rozdělením by pak nebyl pochyb. Proto tedy soudím, že souhlas valné hromady k rozdělení podílu při využití zákonných předkupních práv k podílům ve společnosti s ručením omezeným není potřeba.

V návaznosti na rozdělování podílu mezi společníky Pokorná v komentáři k zákonu o obchodních korporacích dovozuje, že realizace zákonných předkupních práv vyžaduje zvláštní přístup. Ten má konkrétně spočívat v tom, že v případech, kdy podíl zcizuje společnost (resp. insolvenční správce ve smyslu § 206 odst. 3 ZOK), by teprve po schválení rozdělení podílu měla být mezi společností (resp. insolvenčním správcem) a předkupníky uzavřena konkrétní převodní smlouva.³⁹² Jinými slovy nabídka, kterou bude společnost nebo insolvenční správce předkupníkům činit, je při tomto výkladu jen bezformální dotaz k uplatnění předkupního práva.

³⁹⁰ Cena, kterou mají zaplatit společníci při využití předkupního práva by pak musela být určena odhadem (srov. Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 22. 9. 1993, sp. zn. 5 Ob 64/93), nebude-li společenská smlouva obsahovat konkrétní řešení takové situace.

³⁹¹ Srov. HAVEL, B. § 149 [Nabytí vlastních podílů společností]. In: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 367; POKORNÁ, J. § 213 [Prodej uvolněného podílu]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1055.

³⁹² POKORNÁ, J. § 213 [Prodej uvolněného podílu]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1055.

Soudím, že budování takto složitého postupu není potřeba. Společnost (resp. insolvenční správce ve smyslu § 206 odst. 3 ZOK) totiž činí nabídku více oblátům, kteří ji mají společně přijmout. Jak bylo uvedeno výše, předpokládá se dohoda předkupníků na tom, kteří z nich předkupní právo využijí, případně nevyužijí. Domnívám se proto, že nic nebrání tomu, aby předkupníci společně akceptovali nabídku a vzniklo jim ze smlouvy právo na to, aby jim byl rozdělený podíl převeden. I pokud by byl souhlas valné hromady s rozdělením podílu nezbytný (byť si to nemyslím), bude jen předpokladem nabytí vlastnického práva ke konkrétnímu podílu, který rozdělením vznikne, přičemž právní titul k převodu může existovat již před samotným rozdělením.³⁹³ V rámci realizace zákonného předkupního práva v případě výkonu zástavního práva (§ 209 odst. 3 ZOK) je řešení závislé na tom, jaký způsob výkonu bude zvolen (srov. např. § 23 odst. 11 VeřDr nebo 329 odst. 3 OSŘ).

Další problematickou otázkou je rozsah uvedených předkupních práv v případech, kdy je ve společnosti více druhů podílů. Jinými slovy, zda mají společníci s jedním druhem podílu předkupní právo i k podílům jiného druhu. Tato otázka je obsírně zpracována Pokornou v komentáři k zákonu o obchodních korporacích.³⁹⁴ Domnívám se, že řešení by měla primárně poskytnout společenská smlouva. Jestliže se této záležitosti nevěnuje, potom je vhodné připustit výklad takový, že společníci mají předkupní právo vždy pouze k tomu druhu podílu, který sami vlastní (a to v poměru počítaném v rámci daného druhu podílu), pokud by ho však nevyužili, můžou ve druhém kole takové předkupní právo uplatnit společníci s jiným druhem podílu.³⁹⁵ V opačném případě by totiž byl částečně popřen smysl a účel zákonných předkupních práv – ty totiž, kromě toho, že primárně brání vstupu třetí osoby, současně chrání stabilitu poměrů uvnitř společnosti (mj. i tím, že předkupní právo náleží poměrně). Pokud by tedy zákon na jedné straně chránil stabilitu tím, že zakotví předkupní právo, avšak zároveň by bylo možné, aby například společník s podílem bez hlasovacích práv měl (v prvním pořadí) předkupní právo k podílu s hlasovacím právem, pak je zjevné, že takový výklad by působil více škody než užitku.

Poslední otázkou, kterou považuji za klíčovou, je otázka kogentnosti zákonných předkupních práv ve společnosti s ručením omezeným. Zvára dovozuje, že se nebude možné odchýlit od zákonného předkupního práva v případě prodeje zastaveného podílu (§ 209 odst. 3 in fine ZOK ve spojení s § 213 odst. 1 ZOK), jestliže zástavní věřitel nebude

³⁹³ Soudím, že i tento nastíněný teoretický problém nasvědčuje tomu, že souhlas valné hromady s rozdělením podílu by neměl být nezbytný.

³⁹⁴ POKORNÁ, J. § 213 [Prodej uvolněného podílu]. In: LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 1054.

³⁹⁵ Shodně tamtéž.

společníkem společnosti.³⁹⁶ Argumentuje tím, že podle § 978 OZ nevyvolá právní účinky vůči třetím osobám ujednání stran, kterým se odchylují od ustanovení části třetí OZ. O takovém výkladu mám mírné pochybnosti, v první řadě není předmětné zákonné předkupní právo upraveno ve třetí části občanského zákoníku, nýbrž v zákoně o obchodních korporacích,³⁹⁷ proto považuji, z hlediska systematického i jazykového výkladu, aplikaci ustanovení § 978 OZ za spornou. I pokud bychom ale § 978 OZ aplikovali, soudím, že jeho účelem nemůže být vnučování práv někomu, kdo o ně nestojí. Pokud tedy i sám Zvára³⁹⁸ připouští, že předkupního práva se mohou předkupníci vzdát, a to i směrem do budoucnosti, nedává smysl tuto jejich vůli omezovat, jestliže jejím projevem nezasáhnou do práv třetích osob.³⁹⁹ Domnívám se, že zástavní věřitel bude z vyloučení zákonného předkupního práva v tomto případě těžit – nebudou mu vznikat žádné zvýšené transakční náklady a současně nebude předkupním právem snížena hodnota zpeněžovaného podílu.⁴⁰⁰ Shodně lze argumentovat i ve vztahu k předkupnímu právu společníků při zpeněžování podílu v insolvenčním řízení – insolvenční správce je taktéž třetí osobou, která bude ze zproštění povinnosti učinit nabídku těžit. Soudím proto, že i toto předkupní právo lze ve společenské smlouvě platně vyloučit.

Co se týče zbylých zákonných předkupních práv v zákoně o obchodních korporacích, jsem přesvědčen, že není sporu o možnosti jejich vyloučení nebo modifikace společenskou smlouvou. Právní úprava je v tomto ohledu dispozitivní (*a contrario* § 1 odst. 2 OZ) a ani smysl a účel zákonných předkupních práv (jak byl popsán výše) nevede k závěru o jejich kogentní povaze. Určitý zásah do zákonných předkupních práv lze dokonce doporučit, a to v případech, kdy je ve společnosti více druhů podílů – jak bylo popsáno výše, je na místě zřetelně vymezit, zda mají společníci vlastnící jeden druh podílu předkupní právo i k podílům jiných druhů, případně v jakém pořadí.

³⁹⁶ Srov. TOMÁŠEK, P. *Smlouva jako nástroj regulace vztahů v obchodním právu a v mezinárodním právu soukromém: zpráva z kolokvia*. Soukromé právo, 2016, č. 12, s. 2-4, s. 2; V bližších podrobnostech pak ZVÁRA, M. *Podíl ve společnosti s ručením omezeným jako předmět zajištění*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81825/140051593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 138.

³⁹⁷ Jen bych poznamenal, že § 1325 OZ nepředstavuje pravidlo, od kterého by se společníci odchýlovali, jen povínuje zástavního věřitele k oznámení a specifikuje následek neuplatnění předkupního práva.

³⁹⁸ ZVÁRA, M. *Podíl ve společnosti s ručením omezeným jako předmět zajištění*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81825/140051593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s. 138.

³⁹⁹ Soudím totiž, že jsou to právě práva třetích osob (vč. zástavního věřitele), která jsou ust. § 978 OZ chráněna.

⁴⁰⁰ Srov. k likviditě podílu při zpeněžení RICHTER, T. *§ 1325 [Práva ostatních společníků]*. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1086.

6.2.2 Kolize zákonných a věcných předkupních práv

V praxi může dojít k tomu, že podíl, který je již zatížen smluvním věcných předkupním právem se stane objektem některého ze zde uvedených zákonných předkupních práv. Tato otázka není v právní teorii ani judikatuře výslovně řešena.

Dvořák s Tomsovou a Zvárou v komentáři k občanskému zákoníku v obecné rovině uvádí, že zákonná předkupní práva mají mít přednost před věcným předkupními právy, a to i v případech, kdy se budou tato smluvní věcná předkupní práva evidovat ve veřejných seznamech, s výjimkou situace, kdy zákonné předkupní právo nebude schopné dosáhnout svého účelu, v takovém případě má být dána přednost smluvnímu předkupnímu právu.⁴⁰¹ Vrzalová dochází stejného závěru, který odůvodňuje tím, že úprava zákonných předkupních práv je zásadně kogentní a pokud dojde k ujednání smluvního předkupního práva, dochází tím vlastně k odchýlení se od kogentních pravidel zákona.⁴⁰²

Osobně však považuji úpravu zákonných předkupních práv v zákoně o obchodních korporacích za natolik svébytnou, že uvedené závěry lze aplikovat jen omezeně. V první řadě je nutné si uvědomit, že jak Dvořák s Tomsovou a Zvárou, tak Vrzalová uvažují o situacích, kdy je smluvní věcné předkupní právo sjednáno až po právní skutečnosti, se kterou spojuje zákon vznik zákonného předkupního práva.⁴⁰³ To ale bude ve vztahu k zákonným předkupním právům v zákoně o obchodních korporacích výjimečné,⁴⁰⁴ někdy dokonce nemožné.⁴⁰⁵

Soudím proto, že řešení kolize věcného a zákonného předkupního práva k podílu ve společnosti s ručením omezeným není nijak složité. Nevidím důvod, proč zde neaplikovat klasický princip pořadí věcných⁴⁰⁶ práv na základě okamžiku jejich vzniku.⁴⁰⁷ Správně by tudíž mělo dostat přednost smluvní věcné předkupní právo, které řádně vzniklo zápisem do obchodního rejstříku,

⁴⁰¹ DVOŘÁK, J., TOMSOVÁ, A., ZVÁRA, M. § 981 [Přednost zapsaných práv před nezapsanými právy]. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 18.

⁴⁰² VRZALOVÁ, L. § 981 [Zásada přednosti zapsaných práv]. In: SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 17.

⁴⁰³ V prvním z uvedených komentářů se uvádí jako příklad předkupní právo ke spoluvlastnickému podílu podle § 1124 OZ. Vrzalová uvažuje i o veřejnoprávních předkupních právech, například předkupní právo k nezastaveným pozemkům na území národních parků.

⁴⁰⁴ Společnost by teoreticky mohla zřídit předkupní právo k vlastním podílům dříve, než se je rozhodne převést postupem dle § 149 ZOK, nicméně se již bude jednat o vlastní akcie a bude tedy i existovat předkupní právo ve smyslu § 149 odst. 5 ZOK.

⁴⁰⁵ Nemožné bude zřídit předkupní právo k uvolněnému podílu, když společnost jako zástupce společníka může podíl toliko prodat (*a contrario* § 213 odst. 1 ZOK). Stejně tak zatížit zastavený podíl novým věcným předkupním právem je spíše nemyslitelné, byť by to se souhlasem zástavního věřitele nejspíše možné bylo.

⁴⁰⁶ I zákonné předkupní právo je věcným předkupním právem, viz kapitulu 6.1.

⁴⁰⁷ K principu pořadí blíže v kapitole 4.4.3.

jestliže okamžik, se kterým zákon o obchodních korporacích spojuje zákonné předkupní právo nastal až později. Nedává smysl smluvního předkupníka omezit na jeho právu jen proto, že došlo k některé ze skutečností, které zakládají zákonné předkupní právo. Nic to však nemění na tom, že nevyužije-li smluvní předkupník svého práva, nastoupí po něm ve druhém pořadí společníci se svým zákonným předkupním právem.

Převedeme-li uvedenou tezi do praxe, potom pokud smluvní věcné předkupní právo k podílu, který vlastní společnost, vzniklo dříve, než k onomu podílu nabyta společnost vlastnické právo, je povinna jej, v případě převodu (resp. jen prodeje, pokud není ujednáno rozšíření předkupního práva i na jiné způsoby zcizení), nabídnout v prvním pořadí smluvnímu předkupníkovi. Pokud ten svého práva nevyužije, musí se společnost obrátit na společníky se zákonným předkupním právem. Jde-li o předkupní právo k zastavenému podílu, vzniklo-li zástavní právo poté, co již bylo k podílu v obchodním rejstříku zapsáno smluvní předkupní právo, má předkupní právo v prvním pořadí smluvní předkupník a způsob jeho uplatnění bude záviset na způsobu výkonu zástavního práva. Nakonec, pokud se podíl, k němuž byla zřízeno předkupní právo stane uvolněným, je povinností společnosti, jakožto zástupce bývalého společníka (vlastníka uvolněného podílu), respektovat smluvní předkupní právo a nabídnout tak smluvnímu předkupníkovi uvolněný podíl ke koupi v prvním pořadí.

Co je uvedeno v předchozích odstavcích však nelze aplikovat na zákonné předkupní právo společníků při zpeněžování podílu v insolvenčním řízení podle § 206 odst. 3 ZOK ve spojení s § 213 odst. 1 ZOK. V tomto případě totiž řešení usnadňuje insolvenční zákon, který v § 284 odst. 2 větě druhé říká, že insolvenční správce není při zpeněžování majetkové podstaty vázán smluvními předkupními právy. Z toho důvodu tedy ani nemůže nastat kolize mezi smluvním věcným předkupním právem a zákonným předkupním právem společníků k podílu zpeněžovanému v insolvenčním řízení, když k smluvnímu předkupnímu právu insolvenční správce nepřihlíží.

Závěr

Primárním cílem mé diplomové práce bylo poskytnout odborný, ale i srozumitelný rozbor jednotlivých forem předkupních práv k podílu ve společnosti s ručením omezeným, který není představován kmenovým listem. V předcházejících šesti kapitolách jsem se věnoval obligačnímu, věcnému i korporálnímu smluvnímu předkupnímu právu k podílu, a nakonec i zákonným předkupním právům k podílům. I s ohledem na rozsah diplomové práce a použité vědecké metody věřím, že se mi tento základní cíl podařilo naplnit.

Předkupní právo, ač je zákonem systematicky řazeno mezi vedlejší ujednání kupní smlouvy, má své pevné místo hned v celém katalogu právních vztahů, které mohou v rámci soukromého i veřejného práva vznikat. Stejně jako jsou rozličné právní vztahy, v nichž se může předkupní právo uplatnit, rozličné jsou i důvody, které motivují smluvní strany ke sjednání předkupního práva. Typickým je důvod ochranný, představovaný zájmem předkupníka zabránit jiné osobě v nabytí věci, stejně tak je významný důvod nabývací, představovaný zájmem předkupníka mít věc v budoucnu pro sebe. Nejinak je tomu v prostředí obchodních korporací, byť v nich bude ochranný zájem předkupníka (předkupníků) převládat. Díky současnému pojetí podílu jako věci v právním smyslu není sporu o tom, že s podílem lze nakládat i jinými způsoby, než jej zcizovat či zastavovat – právě předkupní právo je, vyjma těchto dvou, jednou z nejčastějších dispozic s podílem.

Smluvní předkupní právo k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným není omezeno na obligační předkupní právo a věcné předkupní právo, jako tomu bývá u ostatních věcí v právním smyslu, nýbrž k těmto dvěma přistupuje ještě předkupní právo korporální povahy. Zásadní rozdíl lze v návaznosti na předcházející kapitoly spatřovat v následujících třech oblastech.

První oblastí je proces vzniku uvedených předkupních práv. Obligační předkupní právo lze zřídit bezformální smlouvou bez nutnosti jakýchkoli korporátních souhlasů, není však vyloučeno sjednat jej kvalifikovanou formou ve společenské smlouvě, vždy však jen s osobním závazkem jako nepravé ujednání. Nejtypičtější je ujednání obligačního předkupního práva k podílu ve vedlejší dohodě. Vedlejší dohoda však zavazuje vždy konkrétní osoby, na rozdíl od společenské smlouvy není každý další nabyvatel podílu automaticky její smluvní stranou, je tak na společnicích zajistit, aby k vedlejší dohodě každý nabyvatel přistoupil, jinak riskují, že předkupní právo vůči němu nebudou moci uplatnit. Ve všech případech obligační předkupní právo vzniká už účinností konkrétního ujednání, ať již je součástí vedlejší dohody nebo společenské smlouvy (není-li účinnost smluvně odložena).

I věcné předkupní právo je možné sjednat ve společenské smlouvě nebo vedlejší dohodě, ovšem s tím rozdílem, že v souladu se současnou právní naukou musí být podpisy na právním jednání zřizujícím věcné předkupní právo k neinkorporovanému podílu alespoň úředně ověřeny. Se zřízením věcného předkupního práva bude vyslovovat souhlas orgán společnosti, je-li ho vyžadováno i pro převod podílu – tento souhlas je klíčovým předpokladem pro vznik věcného předkupního práva, nicméně jeho udělením právo ještě nevzniká. Vedle titulu se totiž vyžaduje i *modus*, představovaný zápisem do obchodního rejstříku. Obchodní rejstřík, ačkoliv má v tomto případě postavení podobné jako veřejný seznam, je i nadále většinou právní nauky a soudní praxe považován čistě za veřejný rejstřík. To však neodpovídá přístupu právních předpisů, které s obchodním rejstříkem v některých případech pracují právě jako s evidencí věcí – tak je tomu mimo jiné i u zástavního nebo předkupního práva. Byť současný přístup nehodnotím jako adekvátní, soudím, že automatické označení obchodního rejstříku za veřejný seznam by v tuto chvíli mohlo působit více škody než užitku, proto tuto otázku považuji stále za otevřenou a vhodnou k podrobnějšímu teoretickému či judikатурnímu řešení, případně k řešení *de lege ferenda*. Ani technické provedení obchodního rejstříku (ve smyslu informačního systému) v souvislosti s předkupním právem není dostatečné, předkupní právo se v současné době zapisuje takovým způsobem, že není s to ve všech případech zcela dostát principu materiální publicity a může činit značné problémy při řešení kolizí věcných předkupních práv. Jsem přesvědčen, že aniž by bylo nezbytné činit významné legislativní změny, je nezbytné věnovat tomuto nedostatku zvýšenou pozornost.

Na rozdíl od předcházejících dvou, korporální předkupní právo musí být ujednáno vždy ve společenské smlouvě, jeho podstatou totiž je, že každý společník, včetně těch budoucích, jím bude bez dalšího vázán, když podmínkou účasti ve společnosti s ručením omezeným je i účast na její společenské smlouvě. Ujednání korporálního předkupního práva připadá v úvahu jen jako *ujednání pravé*, tedy práva a povinnosti plynoucí z předkupního práva jsou spojené s podílem, nikoliv s konkrétní osobou. Vzhledem k formálnosti a důležitosti společenské smlouvy budou společníci korporální předkupní právo zakládat vždy kvalifikovanou formou veřejné listiny a se souhlasem všech společníků, jejichž práv a povinností se zřízení korporálního předkupního práva dotkne. Při ujednání korporálního předkupního práva se musí společníci zároveň přesně zaměřit na to, jaký význam má předkupní právo mít ve vztahu k převoditelnosti podílu. Není vyloučeno, že společenská smlouva poslouží jen jako právní titul zakládající předkupní právo, aniž bude předkupním právem převoditelnost podílu dotčena. Častěji však dochází k tomu, že předkupní právo představuje podmínku převodu v tom smyslu, že nesplní-li společník svou nabídkovou povinnost vůči společníkům (předkupníkům), je smlouva o převodu neplatná. Je-li však

převoditelnost podílu ve společnosti omezena souhlasem valné hromady (příp. i jiného orgánu) je přípustné i ujednání, kterým nesplnění nabídkové povinnosti bude svázáno s povinností valné hromady vyslovit nesouhlas s převodem podílu na koupěchtivého – důsledkem nebude neplatnost převodní smlouvy, nýbrž neplatnost samotného usnesení valné hromady.

Druhou oblastí rozdílů ve formách předkupních práv je jejich transparentnost, obligační předkupní právo může zůstat zcela anonymní a bude vždy záležet na předkupníkovi a společníkovi, resp. na podobě jejich právního jednání, zda se o sjednaném předkupním právu někdo dozví. Vedle toho věcné předkupní právo vzniká obligatorně až zápisem do obchodního rejstříku, který je v souladu s principem formální pravdy všem volně přístupný, proto i předkupní právo je veřejnosti zjevné – to napomáhá k tomu, že předkupní právo na podílu skutečně lpí. Korporační předkupní právo k podílu stojí v otázce transparentnosti na pomezí, *per se* obligatorně evidované není, je však součástí společenské smlouvy, kterou zákon vyžaduje založit do sbírky listin. Tato zákonná povinnost však ještě nezaručuje, že společenská smlouva do sbírky listin skutečně založena bude – účinnosti korporačního předkupního práva totiž nezveřejnění společenské smlouvy nebrání.

Poslední, třetí oblastí rozdílů ve formách předkupních práv je ochrana předkupníka pro případ jejich porušení. Pro právní úpravu ochrany předkupníka se hodí použít příměr s pyramidální strukturou, totiž základní ochrana je shodná pro všechny typy předkupního práva k podílu, určitou nadstavbu pak představují konkrétní ochranné prostředky, které nabízí věcné nebo korporační předkupní právo, propojením korporačního a věcného předkupního práva k podílu dochází i ke spojení jejich ochranných institutů, což tvoří špičku pyramidy.

Právě ochrana předkupníka byla jednou z dílčích výzkumných otázek, které byla v práci věnována bližší pozornost. Za zmínku stojí v první řadě ust. § 2145 OZ, které zakládá rozvazovací podmínku pro případ, že dojde k uplatnění předkupního práva předkupníkem, o němž koupěchtivý věděl nebo vědět musel. Současné znění cit. ustanovení, resp. jeho výklad soudní praxí, považuji za nešťastné, rozvazovací podmínka totiž dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu nemůže rozvázat již jednou zaniklý závazek (působí toliko *ex nunc*) – zánik závazku ale nastane i splněním, ke kterému velmi často dochází bezprostředně po uzavření smlouvy o převodu podílu (vlastnické právo k podílu přejde již uzavřením smlouvy). Proto pokud spolu s uzavřením kupní smlouvy společníkem a koupěchtivým dojde i ke splnění jejich závazků z této smlouvy plynoucí, efektivní nastoupení rozvazovací podmínky podle § 2145 OZ je zásadně vyloučeno a uplatnění předkupního práva, byť v zákonné lhůtě, nemá na převod podílu vliv. Pokud však nedojde k zániku závazku dříve, než je předkupní právo uplatněno, je aplikace § 2145 OZ na místě ve všech formách

předkupních práv, tedy jak v případě obligačního (kde představuje z teoretického hlediska nejlepší prostředek ochrany), věcného tak i korporálního předkupního práva.

Mimo § 2145 OZ je předkupník v obecné rovině chráněn i právem na náhradu škody, kterou mu společník může způsobit tím, že nesplní svou nabídkovou povinnost (příp. že nesplní povinnost převést mu podíl, přijal-li předkupník společnickovu nabídku), a právem na zaplacení smluvní pokuty, pokud si ji strany ujednají. Speciální ochranu předkupníkovi poskytuje právo retraktu, jež je spojeno primárně s věcným předkupním právem – v takovém případě je na výzvu předkupníka koupěchtivý jako nový společník povinen učinit předkupníkovi nabídku na koupi zatíženého podílu za příslušnou úplatu. Není vyloučeno, aby jako věcné bylo ujednáno i korporální předkupní právo, případně, aby v rámci společenské smlouvy byl ujednáán *korporální retracts* – proto je nezbytné retraktní právo přiznat v těchto případech i jinak korporálním předkupníkům. V oblasti věcného předkupního práva k podílu je *quasi* ochranou předkupníka i fakt, že předkupní právo vázne na podílu a výhrada předkupního práva tak zatěžuje i všechny budoucí nástupce společníka nehledě na to, jakým způsobem vlastnické právo k podílu nabyli. Podobný důsledek má i ujednání korporálního předkupního práva, byť to na podílu nevázne. Nakonec speciální ochrana korporálního předkupníka je dána možností namítat neplatnost převodu podílu na koupěchtivého, pokud je korporální předkupní právo sjednáno jako podmínka převoditelnosti podílu.

Některé otázky předkupního práva k podílu jsou i napříč jeho možnými formami řešeny obdobně. Konkrétně jde o otázku způsobilosti podílu být objektem předkupního práva. Mým závěrem je, že podíl nemusí být volně převoditelný, aby došlo k platnému ujednání předkupního práva. Dokonce se domnívám, že může jít i o podíl zcela nepřevoditelný, přičemž předkupní právo se může probudit ve chvíli, kdy bude převoditelnost společenskou smlouvou umožněna, případně kdy se společnost stane jednočlennou. Při úplné nepřevoditelnosti podílu sice nemůže vzniknout věcné předkupní právo, v každém případě však smlouva o jeho zřízení může působit obligačně, a tedy platně založit alespoň předkupní právo s účinky *inter partes*.

Obdobná jsou i řešení otázek realizace předkupního práva. Ve všech případech má společník povinnost učinit předkupníkovi (předkupníkům) kvalifikovanou nabídku jakmile uzavře smlouvu o převodu podílu s koupěchtivým, neujednají-li si strany jinou dospělost předkupního práva. Zákonná dispozitivní lhůta pro přijetí nabídky činí osm dní, když podíl je věcí movitou. Právní naukou je považována za krátkou, je tak pravidlem, že strany si ujednávají lhůtu jinou, delší. V případě obligačního předkupního práva je nezbytné, aby po uplatnění předkupního práva předkupník splnil podmínky stanovené pro převod podílu, zejm. obdržel souhlas valné hromady.

U věcného předkupního práva žádné další korporátní souhlasy s převodem podílu na předkupníka není třeba získávat, když už jednou byly dány k založení předkupního práva.

S otázkou realizace se přímo pojí i otázka zániku předkupního práva k podílu. Právě uplatnění předkupního práva je základním důvodem zániku předkupního práva. Pro korporátní předkupní právo je klíčové, že bude-li ujednáno *omnilaterálně*, bude se vždy s každým převodem znovu obnovovat. K zániku předkupního práva obecně vede i zánik věci. Zánik podílu ovšem ne vždy znamená i zánik účasti společníka, jehož podíl byl zatížen. V případě věcného předkupního práva je proto nezbytné prostřednictvím § 32 odst. 5 ZOK aplikovat ustanovení občanského zákoníku o rozšiřování zástavního práva na rozdělené či spojené zástavy, jakož i ustanovení zákona o přeměnách o přechodu zástavního práva při výměně podílů.

V poslední kapitole byla věnována pozornost zákonným předkupním právům ve společnosti s ručením omezeným. Zákon o obchodních korporacích nabízí čtyři, všechna jsou konstruována obdobně, což vede i k zásadně shodným otázkám. V první řadě je ale nutné říci, že zákonná předkupní práva jsou současně i věcnými předkupními právy, byť nedochází k jejich obligatorní evidenci. Zákonná předkupní práva vyplývající ze zákona o obchodních korporacích nejsou kogentního charakteru – společníci, kteří jimi mají být chráněni, se jich mohou ujednáním ve společenské smlouvě vzdát a tím tak jejich aplikaci vyloučit. Za základní jsem považoval otázku souhlasu valné hromady s rozdělením podílu při uplatnění zákonného předkupního práva. Jazykovým i teleologickým výkladem jsem dospěl k tomu, že souhlasu valné hromady potřeba nebude. Zákon o obchodních korporacích sice výslovně nehovoří o rozsahu předkupních práv v souvislosti s mnohostí podílů, je však nezbytné, s ohledem na smysl a účel zákonných předkupních práv, trvat na zužujícím výkladu vedoucím k tomu, že společníci jako zákonní předkupníci mohou uplatnit své předkupní právo v prvním pořadí jen vůči stejnému druhu podílu, jaký vlastní. S ohledem na svou věcněprávní povahu mohou také kolidovat s věcnými smluvními předkupními právy, obecnou zásadou, že které by se mělo vycházet i v tomto případě je princip pořadí založený na okamžiku jejich zápisu do obchodního rejstříku, neulehčí-li řešení sám zákonodárce, jako to činí například v rámci insolvenčního zákona.

Poslední poznámku bych rád věnoval možnosti rozšíření této závěrečné práce. Přímou se nabízí zaměřit se i na předkupní právo k inkorporovaným podílům, tedy k podílům, jež jsou představovány cennými papíry nebo zaknihovanými cennými papíry. Nevylučuji ani rozšíření práce o detailnější komparační zkoumání, zejména ve vztahu k jiným kontinentálním právním řádům, kterým nebyla v této práci věnována bližší pozornost (Itálie, Francie, Španělsko).

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité tištěné literatury

1.1. Monografie a komentáře

ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2021. ISBN 978-80-7598-991-8.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní právo – podnikatel, podnikání, závazky s účastí podnikatele*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-333-4.

EICHLEROVÁ, K. a kol. *Rekodifikace obchodního práva - pět let poté. Svazek I., Pocta prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc.* Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-427-2.

GORDON, J. N., RINGE, W. a kol. *The Oxford Handbook of Corporate Law and Governance*. Oxford University Press, 2015. ISBN 9780198743682.

HAMPEL, P., WALDER, I. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-329-6.

HAVEL, M., ŠTENGLOVÁ, I., DĚDIČ, J., JINDŘICH, M. a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-285-4.

HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-624-1.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-535-0.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

HUSSEINI, F., BARTOŇ, M., KOKEŠ, M., KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-812-2.

KINDL, M. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-291-5.

KOBER, J. (ed.). *Osnova československého občanského zákoníku*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2021. ISBN 978-80-87439-48-7.

LASÁK, J., DĚDIČ, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN 978-80-7598-881-2.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář, Svazek III. Věci a právní skutečnosti*. Praha: Leges, 2018. Komentátor. ISBN 978-80-7502-003-1.

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-747-7.

RABAN, P. a kol. *Závazkové právo*. Brno: Václav Klemm – Vydavatelství a nakladatelství. 2019. ISBN 978-80-87713-18-1.

ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998. ISBN 80-85963-79-5.

SCHURIG, K. *Das Vorkaufsrecht im Privatrecht: Geschichte, Dogmatik, ausgewählte Fragen*. Berlin: Duncker & Humblot, 1975. ISBN 3428033418.

SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-499-5.

SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-803-0.

SPÁČIL, J. *Věcná břemena v občanském zákoníku*. Beckovy příručky pro právní praxi. Praha: C.H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-524-0.

SPÁČIL, J. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-885-6.

SPRINZ, P., JIRMÁSEK, T., ŘEHÁČEK, O., VRBA, M., ZOUBEK, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-753-8.

SURGOVÁ, M. *Předkupní právo*. Praha: Linde Praha a.s., 2008. ISBN 978-80-7201-715-7.

SVOBODA, L. *Předkupní právo*. Beckova edice právní instituty. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-352-3.

ŠAFRÁNEK, J., LAŠTOVIČKOVÁ, L., PODŠKUBKA, T., PĚSNA, L., HLAVÁČ, J. *Zákon o přeměnách obchodních společností a družstev. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7552-914-5

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-799-6.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-656-6.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-757-0.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-638-9.

TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-483-4.

TICHÝ, L., PIPKOVÁ P. J., BALARIN, J.: *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-521-3.

VYMAZAL, L. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-516-3.

WESTERMANN, H. P. a kol. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 4, Schuldrecht - Besonderer Teil I*. 8. vydání. München: C.H.Beck, 2019. ISBN 978-3-406-72601-0.

1.2. Odborné články

BEZOUŠKA, P. *Ušlý zisk – reflexe judikatury*. Právní rozhledy, 2023, č. 10, s. 343-346.

BLASCHE, S. *Vinkulierungsklauseln in GmbH-Gesellschaftsverträgen*. Rheinische Notar-Zeitschrift. 2013, roč. 12, Heft 11, s. 515-534.

ČERNÁ, S. *O věcných, obligačních a korporačních právech k nevtělenému podílu ve společnosti s ručením omezeným – obecně a speciálně o předkupním právu*. Právní rozhledy, 2023, č. 9, s. 305-316.

ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue, 2011, č. 1, s. 1-10.

DĚDIČ, J., ŠUK, P. *K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 6, s. 167-172.

- ELIÁŠ, K. *Předkupní právo jako obligace I*. Ad Notam, 2006, č. 1, s. 3-7.
- ELIÁŠ, Karel. *Předkupní právo jako obligace II*. Ad Notam, 2006, č. 2, s. 37-43.
- HAVEL, B. *Sebeomezení práv společníka společnosti s ručením omezeným (úvaha ke kogentnosti § 171 odst. 2 ZOK)*. Obchodněprávní revue, 2023, č. 2, s. 89-92.
- HORÁKOVÁ, B. *Průlom do společenské smlouvy v kontextu vedlejších dohod společníků*. Obchodněprávní revue, 2022, č. 4, s. 252-256.
- CHEMLA, G., HABIB, M. A., LJUNGQVIST, A. *An Analysis of Shareholder Agreements*. Journal of the European Economic Association, 2007, roč. 5, č. 1, s. 93–121.
- JANOŠEK, V. *Smluvní předkupní právo k obchodnímu podílu. Nihil novi sub sole?*. Obchodněprávní revue, 2015, č. 1, s. 1-9.
- KAHAN, M., LESHEM, S., SUNDARAM, R. K. *First-purchase rights: rights of first refusal and rights of first offer*. American Law and Economics Review, roč. 14, č. 2, Fall 2012, s. 331-371.
- KŘÍSTEK, L. *Oceňování metodou srovnávací*. Bulletin advokacie, 2009, č. 3, s. 29-33.
- MITCHELL, J. F. *Can right of first refusal be assigned*. University of Chicago Law Review, roč. 68, č. 3, Summer 2001, s. 985-1006.
- PATĚK, D. *O (ne)převoditelnosti podílu komplementáře*. Obchodněprávní revue, 2018, č. 1, s. 13-21.
- RONOVSKÁ, K. *K výkladu zakladatelských právních jednání právnických osob*. Právní rozhledy, 2020, č. 8, s. 293-296.
- SADECKÝ, L. *Omezení převoditelnosti podílu ve společnosti s ručením omezeným podle navrhované novely zákona o obchodních korporacích*. Ad Notam, 2019, č. 2, s. 7-11, s. 9-10.
- SPÁČIL, J. *Zákonné předkupní právo, darování a směna spoluvlastnického podílu*. Právní rozhledy, 2009, č. 11, s. 396-401.
- ŠPAČKOVÁ, M. *Smluvní předkupní právo k akciím a právo odkupu*. Obchodněprávní revue, 2020, č. 1, s. 1-9.
- ŠUK, P. *Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic*. Ad Notam, 2019, č. 3, s. 3-12.
- ŠVESTKA, J. a JEHLIČKA, O. *Nad předkupním právem*. Právní rozhledy, 1994, č. 5, s. 160-167.

TÉGL, P. *O kolizi limitovaných věcných práv a způsobech jejího řešení (pokus o uvedení do problematiky)*. Právní rozhledy, 2016, č. 20, s. 687-697.

TELEC, I. *Opce*. Právní rozhledy, 1996, č. 6, s. 260-261.

The Corporation Law Committee of the Association of the Bar of the City of New York. *The Enforceability and Effectiveness of Typical Shareholders Agreement Provisions*. The Business Lawyer, ročník 65, č. 4, 2010, s. 1153-1203.

TOMÁŠEK, P. *Smlouva jako nástroj regulace vztahů v obchodním právu a v mezinárodním právu soukromém: zpráva z kolokvia*. Soukromé právo, 2016, č. 12, s. 2-4.

WICKE, H. *Schuldrechtliche Nebenvereinbarungen bei der GmbH - Motive, rechtliche Behandlung, Verhältnis zum Gesellschaftsvertrag*. Deutsches Steuerrecht. 2006, č. 26, s. 1137-1144.

WINNER, M. *Výklad společenských smluv v Rakousku*. Sborník Karlovarské právnické dny, 2014, č. 22, s. 266-278.

ZÁPOTOCKÝ, M. *Opravný prostředek sui generis podle § 101 odst. 2 VeřRej*. Právní rozhledy, 2024, č. 5, s. 164-165.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

DE LA CRUZ, A., MEDINA, A. a TANG Y. *Owners of the World's Listed Companies*, OECD Capital Market Series, Paris, 2019. [online]. [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/corporate/ca/Owners-of-the-Worlds-Listed-Companies.pdf>.

HAU, W., POSECK, R. a kol. *Beckscher Online-Kommentar zum BGB, Hau/Poseck*. 67. Edition. München: C.H. Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Fbeckokbgb_67%2Fcont%2Fbeckokbgb.htm.

CHALUPA, I., REITERMAN, D., *Je smlouva o převodu podílu uzavřená v rozporu s omezením převoditelnosti stanoveným společenskou smlouvou odlišným od souhlasu některého orgánu s.r.o. neplatná?*. PMZOK - Praktický manuál k ZOK, Praha: Wolters Kluwer, 2020. [online]. [cit. 2023-10-17]. ID číslo ASPI: LIT221393CZ. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/221393/1/2/jud-komentar-k-judikatu-c-lit221393cz-31-12-2020-jud-je-smlouva-o-prevodu-podilu-uzavrena-v-rozporu-s-omezenim-prevoditelnosti-stanovenym-spolecenskou-smlouvou-odlisnym-od-souhlasu-nektereho-organu-sro-nep>.

LEE, I., BRIDGE, K., LOPREIATO-BERGAN, M., SAUERS, C. *What is a Right of First Refusal?*. Terms of the term sheet, AngelList. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: <https://learn.angellist.com/articles/right-of-first-refusal>.

LANGE, H. *Gesellschaftsvertragliche Sonderrechte im GmbH-Recht (Teil 1)*. AnwaltZertifikat Online - Handels- und Gesellschaftsrecht (AnwZert HaGesR). 2012, č. 18. [online]. [cit. 2024-05-08]. Dostupné z: https://www.societates.de/images/PDF/18_2012__1_.pdf.

MIKULÁŠ, Z., ČERNÝ, P. *Jak manažer ke království přišel aneb specifika manažerského odkupu*. EPRAVO.CZ. 11. 10. 2016. [online]. [cit. 2023-11-25]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/jak-manazer-ke-kralovstvi-prisel-aneb-specifika-manazerskeho-odkupu-103346.html>.

MICHALSKI, L.; HEIDINGER, A.; LEIBLE, S., SCHMIDT, J a kol. *Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz): GmbHG*. 4. vydání. C.H.Beck, 2023. [online]. [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: <https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=%2Fbibdata%2Fkomm%2FMichalskiKoGmbHG%2Fcont%2FMichalskiKoGmbHG.htm>.

ROTH, G. H. a ALTMEPPEN, H. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)*. 7. vydání. C.H.Beck, 2012. [online]. [cit. 2024-05-10]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/Dokument?vpath=bibdata%2Fkomm%2Frothaltmeppengmbhgko_7%2Fcont%2Frothaltmeppengmbhgko.htm.

VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, č. 33/2020 Dz*. [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgiyf6mztl5shu&rowIndex=0>.

VLÁDA: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz*. [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shu&rowIndex=0>.

ZIEMONS, H., JAEGER, C., PÖSCHKE, M. a kol. *BeckOK GmbHG*. 59. vydání. C.H.BECK München, 2023. [online]. [cit. 2024-04-30]. Dostupné z: https://beck-online.beck.de/?vpath=bibdata%2Fkomm%2FBeckOKGmbHG_59%2Fcont%2FBECKOKGMBHG%2ehtm.

ZVÁRA, M. *Podíl ve společnosti s ručením omezeným jako předmět zajištění*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/81825/140051593.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

3. Seznam použité judikatury

3.1. Judikatura Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 156/05

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS 18/17

3.2. Judikatura tuzemských Nejvyšších soudů

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 5. 1930, sp. zn. Rv II 25/30

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 1369/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2003, sp. zn. 33 Odo 178/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 1339/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 913/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 29/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 661/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2940/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1737/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1633/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 33 Cdo 3371/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 32 Cdo 2626/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4308/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2015, sp. zn. 32 Cdo 451/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3862/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 29 Cdo 4215/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 33 Cdo 4737/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1480/2020-II

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 22 Cdo 805/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 5. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1018/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3302/2021
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 462/2022
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2023, sp. zn. 33 Cdo 1495/2022
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 22 Cdo 2399/2023-II
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 2811/99
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2005, sp. zn. 29 Odo 540/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 46/2015
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3001/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2019, sp. zn. 27 Cdo 5749/2017
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2025/2019
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2021, sp. zn. 27 Cdo 530/2020
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1744/2022
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2023, sp. zn. 27 Cdo 1915/2022
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 7. 2019, č. j. 5 Afs 242/2018-36

3.3. Judikatura tuzemských nižších soudů

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 11. 2023, sp. zn. 7 Cmo 154/2021
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 7. 2015, sp. zn. 14 Cmo 354/2014
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 14 Cmo 493/2016
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 6. 2019, sp. zn. 14 Cmo 141/2019
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 9. 2019, sp. zn. 7 Cmo 195/2017
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2022, sp. zn. 7 Cmo 118/2022.
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 5 Cmo 24/2022-620
Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. 9. 1994, sp. zn. 14 Co 369/94
Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 4. 1997, sp. zn. 33 Ca 40/97

3.4. Zahraniční judikatura

Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 22. 9. 1993, sp. zn. 5 Ob 64/93

Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 18. 12. 2007, sp. zn. 10 Ob 76/07k

Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. 6Ob99/11v

Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 28. 4. 1954, sp. zn. II ZR 8/53

Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 29. 5. 1967, sp. zn. II ZR 105/66

Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 13. 7. 1967, sp. zn. II ZR 238/64

Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 8. 2. 1993, sp. zn. II ZR 24/92

Rozhodnutí německého Nejvyššího Spolkového soudu (Bundesgerichtshof) ze dne 25. 11. 2002, sp. zn. II ZR 69/01

Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Drážďanech (Oberlandesgericht Dresden) ze dne 10. 5. 2004, sp. zn. 2 U 286/04

Rozhodnutí Sněmovny lordů ve věci Welton v Saffery [1897] AC 299

4. Seznam použitých právních předpisů

4.1. Tuzemské právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 529/2006 Sb., o požadavcích na strukturu a obsah informační koncepce a provozní dokumentace a o požadavcích na řízení bezpečnosti a kvality informačních systémů veřejné správy (vyhláška o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 323/2013 Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a o zrušení některých vyhlášek

Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální vyhláška), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 360/2023 Sb., o dlouhodobém řízení informačních systémů veřejné správy

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., České národní rady o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb., České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě

Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony

4.2. Zahraniční právní předpisy

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník, ve znění novel)

Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník, ve znění novel)

Grundstückverkehrsgesetz (německý zákon o převodech nemovitých věcí, ve znění novel)

Code Rural (francouzský zákon o půdě, ve znění novel)

Code de l'urbanisme (francouzský zákon o územním plánování, ve znění novel)

Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (německý zákon o společnostech s ručením omezeným, ve znění novel)

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny (polský občanský zákoník, ve znění novel)

Schweizerisches Zivilgesetzbuch, SR210 (švýcarský občanský zákoník, ve znění novel)

Zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákonník (slovenský občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

5. Seznam ostatních zdrojů

Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

KOTT, J. *Pozměňovací návrh č. 4081 ke sněmovnímu tisku č. 579*. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=241093>.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *Podání do veřejného rejstříku*. [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/iform/index.html?2>.

Výpis z obchodního rejstříku [elektronický]: *Anonymizováno*. [online]. [cit. 2024-04-28]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>.

Výpis z obchodního rejstříku [elektronický]: *Anonymizováno*. [online]. [cit. 2024-04-28].
Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>.

Předkupní právo k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá předkupním právem k podílům ve společnosti s ručením omezeným, které nejsou inkorporovány do kmenového listu. Účelem a cílem práce je poskytnout srozumitelné a kvalitní pojednání o jednotlivých formách předkupního práva k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným a otevřít některé neřešené otázky, jako i přispět do odborné diskuse k některým dílčím otázkám, které již byly předmětem zkoumání jiných autorů. K naplnění uvedeného cíle je diplomová práce rozdělena na úvod, šest kapitol a závěr práce.

První dvě kapitoly představují obecný úvod čtenáře do problematiky předkupního práva a podílu v obchodní korporaci.

Po nich následuje kapitola třetí, ve které je řešena obligační podoba předkupního práva k neinkorporovanému podílu ve společnosti s ručením omezeným. Kapitola je rozdělena do dalších pěti podkapitol, ve kterých jsou řešeny obecné otázky pojmu a významu obligačního předkupního práva, dále jeho převoditelnost a dědění, ujednání obligačního předkupního práva, jeho realizace, zánik a důsledky nesplnění nabídkové povinnosti se zaměřením na ochranu předkupníka.

Ve čtvrté kapitole se práce zaměřuje na věcné předkupní právo k podílu ve společnosti s ručením omezeným. I zde je struktura kapitoly obdobná, je řešen obecný pojem a význam věcného předkupního práva, následuje výklad o zřízení a vzniku věcného předkupního práva, po kterém následují výklady o jeho realizaci a zániku, následované opět otázkami ochrany předkupníka se zaměřením na jeho retraktní právo.

Pátá kapitola nabízí pojednání o korporačním předkupním právu. Na jejím počátku je čtenář opět informován o pojmu korporačního předkupního práva, následují otázky založení korporačního předkupního práva a otázky prolínání korporačního předkupního práva s obligačním a věcným předkupním právem. Na závěr je pozornost věnována vztahu korporačního předkupního práva a převoditelnosti podílu.

Poslední kapitola se zabývá zákonnými předkupními právy k podílům ve společnosti s ručením omezeným. Po uvedení do problematiky je nabídnuto pojednání o zákonných předkupních právech vyplývajících ze zákona o obchodních korporacích.

V závěru práce jsou pak shrnuty výsledky bádání.

Klíčová slova: předkupní právo; podíl; společnost s ručením omezeným

Pre-emptive right to an unincorporated share in a limited liability company

Abstract

The diploma thesis deals with the pre-emptive right to shares in a limited liability company that are not incorporated in a common certificate. The purpose and aim of the thesis are to provide an understandable and high-quality interpretation of the various forms of pre-emptive rights to unincorporated shares in limited liability companies and to open up some unresolved questions, as well as to contribute to the discussion on some partial issues that have already been examined by other authors. The thesis is therefore divided into an introduction, followed by six chapters and a conclusion.

The first two chapters provide the reader with a general introduction to the issue of pre-emption rights and shares in business corporations.

These are followed by chapter three, which deals with the personal form of the pre-emptive right to an unincorporated share in a limited liability company. The chapter is divided into sub-chapters which deal with the general issues of the concept and meaning of a personal pre-emption right, the transferability and inheritance of the pre-emption right, the arrangement of the personal pre-emption right, its exercise, extinguishment, and the consequences of failure to comply with the offer obligation, with a focus on the protection of the person having the pre-emptive right.

In the fourth chapter, the thesis focuses on the pre-emption right *in rem* to a share in a limited liability company. The structure of the chapter is similar; the general concept and meaning of the right of pre-emption *in rem* are addressed, followed by an explanation of the establishment and creation of the right of pre-emption *in rem*, followed by explanations of its realization and termination and finally the protection of the person having the pre-emptive right with a focus on his right to get the share transferred from the successor for appropriate consideration.

The fifth chapter offers a discussion of the corporate pre-emption right. At the beginning of the chapter, the reader is again informed about the concept of corporate pre-emption right, followed by issues of the creation of corporate pre-emption and the intertwining of corporate pre-emption with personal pre-emption right and pre-emption right *in rem*. Finally, attention is paid to the corporate pre-emption right in relation to the transferability of the share.

The last chapter deals with statutory pre-emption rights over shares in a limited liability company. After an introduction to the issue, the statutory pre-emption rights arising from the Business Corporations Act are presented.

The thesis then concludes with a summary of the results of the research.

Key words: pre-emption right; share; limited liability company